

**Masarykova univerzita
Filozofická fakulta**

Ústav hudební vědy

Hudební věda

Lenka Zlámalová

Bakalářská diplomová práce

**Briviova opera *Demofonte* z hudební sbírky
hraběte J. A. Questenberga
a její provedení v roce 1738**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Perutková, Ph.D.

2018

*Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala
samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.*

V Brně 11. 5. 2018

.....
Lenka Zlámalová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své práce doc. PhDr. Janě Perutkové, Ph.D. za ochotu, s jakou přistupovala k mé práci, cenné připomínky a za nesmírnou trpělivost při jejím psaní. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Janě Spáčilové, Ph.D., Mgr. Ondřeji Mackovi a Mgr. Vladimíru Maňasovi, Ph.D. za podnětné rady a psychickou podporu během výzkumu a také svým kolegům Mgr. Petru Sloukovi, Mgr. Barboře Hockové a Štěpánce Kunštátové za neocenitelnou pomoc při sběru materiálů.

Obsah

Úvod.....	1
1. Stav bádání o operním provozu v Jaroměřicích v 18. století.....	3
2. Giuseppe Ferdinando Brivio.....	8
2.1 Stav bádání.....	8
2.2 Životopis.....	12
3. Opera <i>Demofonte</i>	21
3.1 Libreto Pietra Metastasia.....	21
3.2 Zhudebnění Antoniem Caldrou.....	24
3.3 Zhudebnění Giuseppem Ferdinandem Briviem.....	26
4. Okolnosti uvedení opery <i>Demofonte</i> v Jaroměřicích v roce 1738.....	29
4.1 Svatba Marie Caroliny Questenbergové.....	29
4.2 Okolnosti inscenování opery <i>Demofonte</i> v Jaroměřicích.....	31
4.3 František Antonín Míča a jeho práce na opeře <i>Demofonte</i>	38
5. Rozbor partitury a vložených árií.....	44
5.1 Stav bádání a popis pramene.....	45
5.2 Srovnání zachovaných libret.....	54
5.3 Písařské ruce.....	63
5.4 Filigrány.....	67
5.5 Identifikace vložených árií.....	70
Závěr.....	79
Resumé.....	81
Summary.....	82
Prameny.....	83
Literatura.....	86
Přílohy.....	97

Úvod

Tato práce si klade za cíl přispět rozbořem a popisem opery *Demofonte* uvedené roku 1738 v Jaroměřicích nad Rokytnou k hlubšímu poznání dobové hudební praxe v této lokalitě. Výběr právě této opery nicméně nemá budít dojem specifičnosti či výjimečnosti vzhledem k ostatním zachovaným pramenům v hudební sbírce hraběte Johanna Adama Questenberga (1678 – 1752), byť počet nově vložených árií je poměrně vysoký. Právě naopak. Chce sloužit pouze jako jeden z příkladů, jak se běžně postupovalo při uvádění děl na questenberském panství v první polovině 18. století. Těžištěm práce je pak analýza opery poukazující na provedené změny, ať už z hlediska textu či hudební složky, ovšem zasazená do kontextu jejího uvedení.

V jednotlivých kapitolách se budeme věnovat nejprve nepříliš známé osobnosti skladatele Giuseppe Ferdinanda Brivia, autora hudby k opeře *Demofonte*, a pokusíme se o co nejkompletnější životopisné heslo, neboť jeho jméno bylo dosud ve většině lexikografické literatury mylně zaměňováno s Carlem Francescem Briviem či jinak neúmyslně zamlžováno. Dále se pokusíme stručně popsat operu *Demofonte* jako takovou, inspirační zdroje pro libreto Pietra Metastasia (1698 – 1782) a první zhudebnění Antoniem Caldarou (1671 – 1736) pro císařský dvůr Karla VI. roku 1733. Následující kapitola se zaměří přímo na okolnosti uvedení opery v Jaroměřicích, slavnostní příležitost, při níž bylo dílo uvedeno, a fakta týkající se nastudování. Základem závěrečného oddílu bude výše zmiňovaná analýza pramene – srovnání nalezených tištěných libret a pokus o identifikaci vložených árií a písářských rukou. Prostor pro detailnější hudební rozbor, který by se věnoval identifikaci hudebních figur a podobnému charakteristickému spojení hudby a textu, v této práci bohužel není. Přílohou práce nicméně bude přepis vložených árií v této opeře spolu s ediční zprávou. Celou práci uvozuje nezbytný stav bádání, v němž se zaměříme na stručné shrnutí aktuálního stavu poznání úzce se týkajícího zmiňovaného předmětu.

Tématem jaroměřické divadelní kultury se zabývalo velké množství českých muzikologů, ale i laických nadšenců. Základem jsou ovšem dvě publikace od Vladimíra Helferta *Hudební barok na českých zámcích: Jaroměřice za hraběte Jana Adama z Questenberku*¹ a *Hudba na Jaroměřickém zámku: František Míča 1696 – 1745*.² Novější

¹ HELFERT, Vladimír: *Hudební barok na českých zámcích. Jaroměřice za hraběte Jana Adama z Questenberku*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1916.

² HELFERT, Vladimír: *Hudba na jaroměřickém zámku. František Míča (1694 – 1744)*. Praha: Česká

pohled na Helfertem zpracované prameny přináší dvoudílná kniha *Jaroměřicko: Dějiny Jaroměřic nad Rokytnou a okolí*³ a sborník *O životě a umění*,⁴ redigovaný Aloisem Plichtou, právníkem a vědeckým amatérem, který se však nevyhnul mnohým faktickým chybám. Dalším zdrojem informací je velké množství studií týkající se v různých aspektech jaroměřické produkce, na něž upozorním v následující kapitole. V současnosti se problematice věnuje Jana Perutková, iniciátorka grantových projektů „Italská opera na Moravě v 1. polovině 18. století“ a „Výzkum operního repertoáru v českých zemích v době baroka“, které byly realizovány na půdě Ústavu hudební vědy Masarykovy univerzity v Brně (spolu s Janou Spáčilovou, Ondřejem Mackem a Vladimírem Maňasem). Hlavním výstupem těchto projektů se stala kniha Jany Perutkové *František Antonín Míča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích*.⁵ Nejnovějším příspěvkem k této problematice je práce Jany Perutkové *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*,⁶ která komplexně zpracovává jaroměřickou hudební produkci za Johanna Adama Questenberga včetně nových poznatků vyšlých ze zmíněných projektů.

akademie věd a umění, 1924.

³ PLICHTA, Alois: *Jaroměřicko: Dějiny Jaroměřic nad Rokytnou a okolí. I., II.* Třebíč: Arca JiMfra, Městský úřad v Jaroměřicích nad Rokytnou, 1994.

⁴ PLICHTA, Alois: *O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky 1700 – 1752.* Sborník prací. Brno: Osvětová beseda při Městském národním výboru ve spolupráci s Musejním spolkem v Brně, 1974.

⁵ PERUTKOVÁ, Jana: *František Antonín Míča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích.* Praha: Koniasch Latin Press, 2011.

⁶ PERUTKOVÁ, Jana: *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren.* Graz: Hollitzer, 2015.

1. Stav bádání o operním provozu v Jaroměřicích v 18. století

Pojem „operní provoz“ je poměrně široké označení, které v sobě zahrnuje jak oblast materiální, tedy oblast hudebnin a libret, jejich získávání, úprav a následné nastudování, tak oblast sociologickou, která pokrývá veškeré činnosti spojené s inscenováním. Proto se pokusím toto široké téma pojmut velice stručně s odkazem na klíčové monografie a studie, ve kterých je daná problematika pojata mnohem detailněji. Zastavím se u zdrojů, které se přímo dotýkají uvedení opery *Demofonte*.

Zásadní publikace zabývající se hudebním provozem na zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou jsou dvě knihy zakladatele brněnské muzikologické školy Vladimíra Helferta,⁷ které už téměř po celé století slouží jako základna pro další bádání, korektury, revize a doplnění. Helfert se v jednotlivých kapitolách prvního dílu věnuje hraběti Johannu Adamu Questenbergovi (1678 – 1752), jeho osobnosti a zájmům, které utvářely podobu jaroměřického panství, zámecké kapele, jejím členům v čele s kapelníkem Františkem Antonínem Míčou (1696 – 1744) a jeho činností a povinností. Poté poukazuje na spojitost Jaroměřic s ostatními kulturními evropskými centry nejen v cizině, ale i na Moravě a nakonec se zabývá zachovanými archiváliemi náležejícími k hudebnímu provozu, kde se také u roku 1738 dovídáme více o uvedení opery *Demofonte*.⁸ Helfert porovnává partituru opery a německé libreto nalezené ve vídeňském archivu a na základě licenzy určuje, že se jedná o jaroměřickou provenienci. Nové skutečnosti týkající se opery pak Helfert uvádí v Dodatcích druhého dílu, kde zároveň zmiňuje nález italského libreta z Nových Hradů⁹ (cituje titulní list) a potvrzuje autorství Brivia.

Dalšími muzikology, kteří se jaroměřické problematice věnovali a svým výzkumem přispěli k odkrytí nových pramenů či jinému pohledu na zmapované archivní materiály, jsou autoři dílčích studií. Vladimír Telec¹⁰ se zabývá dochovanými librety oratorií a sepolker, Jan Trojan¹¹ se ve svých studiích věnoval libretu k Míčově opeře *L'origine di Jaromeriz*¹² a

⁷ *Hudební barok na českých zámcích* (1916) (někdy se označuje jako první díl); *Hudba na jaroměřickém zámku* (1924) (druhý díl)

⁸ *Hudební barok na českých zámcích* (1916) s. 335 – 340.

⁹ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Zámecká knihovna ve správě Knihovny Národního muzea v Praze, Nové Hradky. Sign. 1431.

¹⁰ TELEC, Vladimír: *Stará libreta a míčovská otázka*. *Opus musicum* 2, 1970, s. 239–241.

¹¹ TROJAN, Jan: *Čeština na zámecké scéně v Jaroměřicích*. *Opus musicum* 16, 1984, s. 101–105.

TROJAN, Jan: *Jak to dopadlo v Jaroměřicích: německý tisk libreta opery L'origine di Jaromeriz in Moravia*. *Opus musicum* 6, 1974, s. 82–85.

vytvořil také netematický katalog¹³ děl Františka Míči s informacemi o jejich uložení, z něhož se dovídáme další informace týkající se opery *Demofonte*. Kromě rukopisné partitury uložené v archivu Gesellschaft der Musikfreunde ve Vídni zmiňuje ještě jeho fotokopii uloženou v Oddělení dějiny hudby Moravského muzea v Brně (dnes Moravské zemské muzeum) a čtyři vložené árie v Československém rozhlase Plzeň, které sám opatřil bassem continuem.¹⁴ Alois Plichta, který je editorem obsáhlého sborníku *O životě a umění: Listy z jaroměřické kroniky*,¹⁵ je rovněž autorem studie,¹⁶ v níž popisuje hudební produkce po smrti hraběte Questenberga. Studie Otakara Veselého *Rod Míčů*,¹⁷ v níž se autor zabývá genealogií rodu a pokouší se eliminovat tradované omyly, je pro naše účely spíše informativní, neboť se sám řady omylů dopustil.

Přestože lexikografická literatura týkající se Jaroměřic, hraběte Questenberga či kapelníka Františka Antonína Míči není pro naše účely tak podstatná jako studie a články, její výčet naleznete v soupisu literatury, neboť jsou zde odkazy na množství studií „roztroušených“ v muzikologických časopisech, které se jinak obtížně hledají. Záměr shrnout dosavadní poznatky plní v tomto případě přehledové studie. V 70. letech 20. století se o to pokusila Theodora Straková ve svém příspěvku do sborníku Aloise Plichty,¹⁸ na počátku 80. let o totéž Petr Vít ve své studii *Zámecká hudební kultura Jaroměřic nad Rokytnou*,¹⁹ kde zmiňuje nově nastolené tendence a metodologické problémy táhnoucí se už od Helfertových publikací vzniklé jejich následnou dezinterpretací.

Nejaktuálnějšími a pro nás tím pádem nejrelevantnějšími studiemi vzhledem k množství nově nalezených materiálů jsou studie Jany Perutkové a Jany Spáčilové. Základní studií, v níž jsou definovány cíle, metodologické postupy i teze, od nichž se výzkum odvíjel, je studie obou autorek nazvaná *Italská opera na Moravě v 1. polovině 18.*

¹² Na tyto výzkumy pak navázala Jana Spáčilová ve své studii *Libretista prvních jaroměřických oper – Blinoni nebo Bonlini?* In: *Musicologica Brunensia*, SPSFBU, H 41, Brno, 2006 – 2007, s. 171–177., kde také zmiňuje faktické chyby.

¹³ TROJAN, Jan: *František Václav (Antonín) Míča (1694-1744). Skladebné dílo Františka Václava (Antonína Míči)*. Naším krajem, č. 5, Třebíč 1993, s. 10–19.

¹⁴ Neměla jsem bohužel možnost tato fakta ověřit.

¹⁵ PLICHTA, Alois: *O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky 1700 – 1752*. Sborník prací. Brno: Osvětová beseda, 1974.

¹⁶ PLICHTA, Alois: *Hudba a hudebníci v Jaroměřicích po smrti Jana Adama z Questenberka 1752-90*. Hudební věda 23, 1986, s. 166–174.

¹⁷ VESELÝ, Otakar: *Rod Míčů. Nový příspěvek k historii a rozvoji českého hudebního rodu*. Hudební věda 2, 1968, s. 264–95.

¹⁸ STRAKOVÁ, Theodora: *Jaroměřice nad Rokytnou a jejich význam v hudebním vývoji Moravy*. In: PLICHTA, Alois: *O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky 1700 – 1752*. Sborník prací. Brno: Osvětová beseda, 1974. s. 398–401.

¹⁹ VÍT, Petr: *Zámecká hudební kultura Jaroměřic n. Rokytnou a míčovská otázka v kontextu hudebněhistorického bádání*. *Opus musicum* 2, 1981, s. 43–46.

století – fenomén stále aktuální.²⁰ Následují dílčí studie věnující pozornost konkrétnímu problému, ale zasazující ho do širších souvislostí. K tomuto druhu patří studie od Jany Perutkové *Libreto k opeře Amalasunta Antonia Caldary*,²¹ *Hudební symbolika v gratulační serenadě Der glorreiche Nahmen Adami Františka Václava Miči*,²² *Opera seria na Moravě ve 40. letech 18. století*,²³ *Hrabě Johann Adam Questenberg (1678-1752) a jeho kontakty s italskou hudební kulturou*,²⁴ *Nastudování Broschiho opery Merope v Jaroměřicích na podzim roku 1737*²⁵ a mnohé další. Sumarizační charakter má pak studie *Výsledky projektu "Italská opera na Moravě v 1. polovině 18. století"*,²⁶ kde jsou stručně popsány nově nalezené materiály z questenberské sbírky a úplný soupis výstupů.

Základním informačním zdrojem v oblasti libret je studie Jany Spáčilové *Současný stav libret italské opery na Moravě v 1. polovině 18. století*.²⁷ Spáčilová v rámci své studie vychází z práce Jiřího Sehnala *Počátky opery na Moravě*²⁸ a odkazuje se také ke katalogu hudebních tisků Vladislava Dokoupila a Vladimíra Telce,²⁹ přičemž obě práce doplňuje o nově nalezená libreta. Do tisku je připravena její nová publikace *Catalogue of the Italian Opera Libretti in Central Europe in the 1st Half of the 18th Century, I: Moravia*.³⁰

K centralizaci nových poznatků došlo v habilitační práci Jany Perutkové a zároveň i v její knize *František Antonín Miča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích*.³¹ V jednotlivých kapitolách se dovídáme o Questenbergových kulturních kontaktech, hudební produkci v Jaroměřicích a o umělcích činných v jeho službách, včetně

²⁰ PERUTKOVÁ, Jana – SPÁČILOVÁ, Jana: *Italská opera na Moravě v 1. polovině 18. století – fenomén stále aktuální*. Opus musicum 5, 2005, s. 50–53.

²¹ PERUTKOVÁ, Jana: *Libreto k opeře Amalasunta Antonia Caldary*. In: Musicologica Brunensia, SPSFBU, H 38–40 (2003 – 2005), Brno, s. 207–218.

²² PERUTKOVÁ, Jana: *Hudební symbolika v gratulační serenadě Der glorreiche Nahmen Adami*. In: Slovo a hudba. Prešov: Súzvuk, 2006, s. 111–126.

²³ PERUTKOVÁ, Jana: *Opera seria na Moravě ve 40. letech 18. století* Acta musicologica.cz, č. 3, 2005, neustránkováno.

²⁴ PERUTKOVÁ, Jana: *Hrabě Johann Adam Questenberg (1678-1752) a jeho kontakty s italskou hudební kulturou*. Opus musicum 3, 2011, s. 34–45.

²⁵ PERUTKOVÁ, Jana: *Nastudování Broschiho opery Merope v Jaroměřicích na podzim roku 1737. K provozovací praxi na jaroměřické zámecké scéně v 1. polovině 18. století – I. díl*. Opus musicum 2, 2015, s. 6–15.

²⁶ PERUTKOVÁ, Jana: *Výsledky projektu "Italská opera na Moravě v 1. polovině 18. století" se zvláštním zřetelem k nově identifikované sbírce partitur hraběte J. A. Questenberka (1678-1752)*. In: Miscellanea z výročních konferencí České společnosti pro hudební vědu. Ed. Jan Bařa. Praha: Agora, 2008, s. 126 – 134.

²⁷ SPÁČILOVÁ, Jana: *Současný stav libret italské opery na Moravě v 1. polovině 18. století*. Acta musicologica.cz, č. 2, 2006.

²⁸ SEHNAL, Jiří: *Počátky opery na Moravě (současný stav vědomostí)*. In: O divadle na Moravě. Praha, 1974, s. 55–77.

²⁹ DOKOUPIL, Vladislav – TELEČEK, Vladimír: *Hudební staré tisky ve fondech Universitní knihovny v Brně*. Brno: Universitní knihovna, 1975.

³⁰ SPÁČILOVÁ, Jana: *Catalogue of the Italian Opera Libretti in Central Europe in the 1st Half of the 18th Century, I: Moravia*. (Připraveno do tisku)

³¹ PERUTKOVÁ, Jana: *František Antonín Miča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích*. Praha: Koniasch Latin Press, 2011.

zpřesnění křestních jmen a roku narození kapelníka Františka Antonína Míči a rozboru jeho díla. V závěrečné kapitole je popis identifikace velkého množství hudebnin jaroměřické provenience a jsou v ní uvedeny podstatné informace týkající se popisu pramene, o kterém je v naší práci pojednáváno. Navíc umožňuje srovnat operu *Demofoonte* s dalšími nalezenými partiturami, což jasně ukazuje, že praxe úprav adaptujících dílo na možnosti dané lokality byla zcela běžná.

Nová kniha Jany Perutkové *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*³² v každém směru rozšiřuje a zpřesňuje informace uvedené v předchozí knize na základě nových poznatků. Zabývá se detailněji Questenbergovým životem a hudebními aktivitami, rovněž podává další informace o jednotlivých osobnostech spjatých s hudebním provozem nejen v Jaroměřicích, ale i na dalších Questenbergových panstvích a zasazuje hraběte do kontextu moravské a evropské hudební praxe. Kniha obsahuje rovněž přehled identifikovaných hudebnin a libret s jejich přepisy, identifikaci písánských rukou, soupis filigránů objevených v partiturách a mnoho dalších informací vzešlých z dlouholetého výzkumu.

Poslední klíčovou publikací, bez které by se výzkum neobešel, je katalog dochovaných libret vydaný italským badatelem Claudiem Sartorim.³³ Pokud jde o prameny z českých zemí, tak není zcela kompletní, nicméně nám zpřístupnil doposud jen těžko hledané informace o operní produkci po celé Evropě.

Na tomto místě bych ještě ráda zmínila chyby a omyly týkající se opery *Demofoonte* či skladatele Giuseppe Ferdinanda Brivia, které jsem našla v literatuře a v lexikách.

- 1) Theodora Straková ve svém příspěvku do publikace *O životě a umění*³⁴ zmiňuje chybně jméno autora opery *Demofoonte* jako Fr. C. Brivio. Patrně vycházela ze starších lexik.
- 2) Drobnou chybu uvádí Rudolf Pečman v průvodní studii k LP *Hudba na zámku v Jaroměřicích*:³⁵ „Z Míčova skladatelského odkazu se dochovala pouze část. Napsal baletní vložky k tancům Briviovy opery *Demofoonte* (prov. koncem prosince 1730 (sic!)), árie a vložky do italských oper [...]“. Opera však byla uvedena až v roce 1738. Pečman patrně vycházel z hesla v Československém hudebním slovníku osob a institucí, kde je tato

³² PERUTKOVÁ, Jana: *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*. Graz: Hollitzer, 2015.

³³ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici*. 7. svazků. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1990 – 1994.

³⁴ STRAKOVÁ, Theodora: *Jaroměřice nad Rokytnou a jejich význam v hudebním vývoji Moravy*. In: PLICHTA, Alois: *O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky 1700 – 1752*. Sborník prací. Brno: Osvětová beseda, 1974. s. 400.

³⁵ *Hudba na zámku v Jaroměřicích*. [LP] Praha: Supraphon, 1976. Průvodní textovou studii vypracoval dr. Rudolf Pečman. s. 5, 11.

informace mylně uvedena.³⁶ Rovněž zmínil, že v Jaroměřicích byl uváděn i Caldaryův *Demofoonte*, o čemž ale nemáme bližší informace.

3) Chybu uvádí i Trojan ve své studii *Čeština na zámecké scéně v Jaroměřicích*,³⁷ když přisoudil operu *Merope* Briviovi při zmínce o kompozici licenzy a nutnosti přeložení jejího italského textu pro kapelníka Míču; opera je ovšem dílem Riccarda Broschiho.

4) Chybu ve jméně skladatele uvádí Trojan ve své studii *František Václav (Antonín) Míča (1694-1744). Skladebné dílo Františka Václava (Antonína Míči)*:³⁸ „Giuseppe Fernando (sic!) Brivio: *Demofoonte*, 28. 12. 1738.“ Patrně vycházel z Helferta,³⁹ kde je skladatel chybně uveden jako Gius. Fern. Brivio.

5) Heslo Aleny Němcové v DEU⁴⁰ obsahuje chybnou informaci, že František Antonín Míča zkomponoval balety pro operu *Demofoonte* od Caldary uvedenou v roce 1738. V tomto roce však zazněla v Jaroměřicích opera od Brivia, k níž Míča složil baletní hudbu.

6) Sartori zmiňuje v soupisu oper uvedených v Jaroměřicích⁴¹ (dle dochovaných libret) provedení opery *Demofoonte* v roce 1728. Vychází patrně ze špatně čitelného údaje na italské verzi jaroměřického libreta *Demofoonta*. Rok 1738 totiž bezpečně určuje až jeho německá verze.

³⁶ ŠTĚDRŮŇ, Bohumír: *Míča*. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2, M-Ž. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965. s. 88.

³⁷ TROJAN, Jan: *Čeština na zámecké scéně v Jaroměřicích*. Opus musicum 16, 1984, s. 103.

³⁸ TROJAN, Jan: *František Václav (Antonín) Míča (1694-1744). Skladebné dílo Františka Václava (Antonína Míči)*. Naším krajem, č. 5, Třebíč 1993, s. 12.

³⁹ HELFERT, Vladimír: *Hudba na jaroměřickém zámku. František Míča (1694 – 1744)*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1924. s. 359–360.

⁴⁰ NĚMCOVÁ, Alena: *Míča*. In: *Dizionario enciclopedico universale della musica e dei musicisti (DEU)*. Volume Quinto. Prima edizione 1985. Torino: UTET, Ristampa 2003. s. 83–84.

⁴¹ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici. Indici I*. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1993. s. 68.

2. Giuseppe Ferdinando Brivio

V této kapitole se pokusím o vytvoření stavu bádání a aktuálního životopisu skladatele Giuseppe Ferdinanda Brivia, autora hudby k opeře *Demofonte*. Dochované prameny týkající se jeho života jsou kusé a často dochází k záměnám s jinými hudebníky podobného jména. Základním zdrojem informací mi zde bude cizojazyčná lexikografická literatura, neboť v česky psaných lexikách se jeho jméno nevyskytuje.⁴² K části monografií a časopiseckým studiím uvedeným ve slovníkových heslech jsem se bohužel neměla možnost dostat, neboť se nenachází v žádné z českých knihoven ani archivů a nejsou ani v digitalizované podobě na internetu. Vycházela jsem proto především z tezí uvedených v jednotlivých heslech.

2.1 Stav bádání

Nejstarším zdrojem zmiňujícím Brivia je Mancini,⁴³ který Briviovu pěveckou školu (jméno uvedeno bez křestních jmen) v Miláně označuje za jednu ze slavných škol své doby. V pozdějších vydáních udává i křestní jména a zmiňuje, že Giuseppe Ferdinando Brivio učil dvě slavné sopranistky Giovannu Astruu a Caterinu Visconti.

La Borde⁴⁴ potvrzuje prestiž Briviovy pěvecké školy (opět uvedeno bez křestních jmen) a jmenuje jako její slavné žáky Felice Salimbeniho a Giuseppe Appianiho. Na jiném místě uvádí křestní jména Charles-François (tedy Carlo Francesco) a také Brivia identifikuje jako autora několika oceňovaných hudebních děl (blíže neuvádí).

U Charlese Burneyho⁴⁵ je Brivio (opět bez křestních jmen) připomenut jako autor několika árií v operách uváděných v Londýně ve 40. letech 18. století a rovněž jako učitel primadony Giulie Frasi.

Chronologicky za sebou následuje několik lexik⁴⁶ vycházejících z La Bordeho, které

⁴² Tím je myšleno jeho samostatné heslo. Zmínky o něm jsou přítomny v heslech o Františku Antonínu Míčovi a opeře *Demofonte*.

⁴³ MANCINI, Giovanni Battista: *Pensieri e riflessioni pratiche sopra il canto figurato*. Vienna: Ghelen, 1774. s. 11, (26).

MANCINI, Giovanni Battista: *Practical Reflections on the Figurative Art of Singing*. Translated into English by Pietro Buzzi from edition printed in 1776. Boston: The Gorham Press, 1912. s. 27, 41.

MANCINI, Jean-Baptiste: *Réflexions pratiques sur le chant figuré*. Traduites sur la 3ième Édition Italienne. Paris: Du Pont, 1794. s. 16, 36.

⁴⁴ LA BORDE [LABORDE], Jean-Benjamin de: *Essai sur la musique ancienne et moderne*. Tome Troisième. Paris: Ph.-D. Pierres, 1780. s. 173, 306.

⁴⁵ BURNEY, Charles: *A General History of Music. From the Earliest Ages to the Present Period*. Volume the Fourth. London: T. Beckett, 1789. s. 448, 449, 452.

⁴⁶ GERBER, Ernst Ludwig: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Neues historisch-biographisches Lexikon der*

vesměs uvádějí tytéž informace, neshodují se však na Brivioových křestních jménech, z čehož plynou pozdější nejasnosti. Brivio podle nich zazářil jako zpěvák na italských jevištích a po roce 1720 se usadil v Miláně, kde založil slavnou pěveckou školu (některá hesla uvádějí až 1730). Rovněž je autorem několika oper. Gerber, Schilling, Gassner, Bernsdorf a Mendel uvádějí jako jeho křestní jména Carlo Francesco, kdežto a Fétis a Schmidl udávají jméno Giuseppe Ferdinando. Schmidl poprvé uvádí přibližná data narození, ale bez bližšího vysvětlení. Nedá se však říci, jak zmiňuje posléze Eitner, že by u starších lexik převažovalo jméno Carlo Francesco a u novějších Giuseppe Ferdinando, spíše se jména mezi jednotlivými lexiky průběžně střídají.

Heslo v Eitnerovi,⁴⁷ které upozorňuje na nejednoznačnost uvádění křestních jmen, obsahuje kromě stručného přetlumočení už známých informací také obsáhlejší soupis děl. Jmenuje opery, árie a instrumentální díla jím nalezená v archivu Gesellschaft der Musikfreunde ve Vídni (mimo jiné i operu *Demofonte* pod jménem Carlo Francesco Brivio) a také v British Museum v Londýně (anglické tisky árií označené jménem Francesco). V libretech nachází čtyři Briviova díla, ale pouze *La Merope* (Milano, 1740 [1738]) nese označení Giuseppe Ferdinando Brivio.

Stručné heslo zpracoval v polovině 20. století Sartori,⁴⁸ kde upozorňuje na to, že Giuseppe Ferdinando Brivio byl rovněž impresáři, a rozšiřuje počet dosud známých Brivioových oper.

Zatím nejobsáhlejší heslo o Giuseppe Ferdinandu Briviovi přináší Martinotti,⁴⁹ který podává informace i o dalších příslušnících rodiny Briviů od 14. do 18. století (přímá

Tonkünstler: welches Nachrichten von dem Leben und den Werken. Erster Theil A-D. Leipzig: A. Kühnel, 1812. s. 515–516.

SCHILLING, Gustav: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Encyclopädie der gesammten musikalischen Wissenschaften: oder, Universal-Lexicon der Tonkunst*. Zweiter Band. Stuttgart: Franz Heinrich Köhler, 1835. s. 25.

GASSNER, Ferdinand Simon: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Universal-Lexikon der Tonkunst, neue Hand-Ausgabe in einem Bande*. Stuttgart: Franz Köhler, 1849. s. 162.

BERNSDORF, Eduard: *Mitscha, Franz Adam von*. In: *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst: für Künstler, Kunstfreunde und alle Gebildeten*. Zweiter Band. Dresden: Robert Schaefer, 1857. s. 1007.

FÉTIS, François-Joseph: *Brivio, Joseph-Ferdinand*. In: *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*. Deuxième édition. Tome deuxième. Paris: Libraire de firmin Didot Frères, 1861. s. 75.

MENDEL, Hermann: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Musikalisches conversations-lexikon*. Zweiter Band. Berlin: R. Oppenheim, 1872. s. 188–189.

SCHMIDL, Carlo: *Brivio Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario Universale dei Musicisti*. Milano: G. Ricordi & C., 1887. s. 69.

⁴⁷ EITNER, Robert: *Brivio*. In: *Quellen Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*. Band. II. Leipzig: Breitkopf&Haertel, 1900. s. 195.

⁴⁸ SARTORI, Claudio: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Enciclopedia dello spettacolo*. Volume 2. Roma: Casa Editrice Le Maschere, 1954. s. 1134.

⁴⁹ MARTINOTTI, Sergio: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario biografico degli italiani (DBI)*. sv. XIV. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1972. s. 352–360.

příbuznost se ovšem dnes téměř nedá potvrdit). Označuje Brivia jako „di violino“, neboť byl houslistou a členem orchestru Teatro Regio Ducal v Miláně, ve 20. a 30. letech 18. století pak jeho impresáři, 1730 zakladatelem slavné „scuola di canto“ a ve 40. letech měl přesídlit do Londýna, kde v King's Theatre uváděl své opery. Přináší obsáhlý soupis děl s poznámkou, že díla byla již za Briviova života tištěna v Paříži i v Londýně. Martinotti rovněž zmiňuje jména Giuseppe Brivio „della tromba“, pravděpodobně příbuzný (možná rodič), a Carlo Francesco Brivio „castellano di Milano“, který je prý autorem opery *Demofonte* a zpěvákem zmiňovaným v Sartorim.⁵⁰

Dalším italským lexikem je *Dizionario enciclopedico universale della musica e dei musicisti*,⁵¹ v němž je stručné heslo o Giuseppe Ferdinandu Briviovi vycházející z Martinottiho a rovněž přisuzující operu *Demofonte* Carlu Francescu Briviovi. Je zde také odlišen Giuseppe Ferdinando „milanese“, hráč na trubku.

Hansellovo heslo⁵² shrnuje dosavadní poznatky a polemizuje s převzatými fakty. Dokládá, že ve stejné době působili v Miláně dva umělci téhož jména – Giuseppe Ferdinando Brivio – houslista a trubač a o prvním jmenovaném se obecně usuzuje, že je rovněž skladatelem a impresáři. Hansell ovšem tvrdí, že neexistují žádné přesvědčivé důkazy o přiřazení autorství jednotlivých děl. Rovněž popírá spojitost vydávání Brivioových árií v Londýně s jeho pobytem tam, ke kterému nejsou žádné pramenné důkazy. Souhlasí s určením Carla Francesca Brivia jako zakladatele pěvecké školy a přidává další důkazy o jeho činnosti. Zmiňuje rovněž, že se mu přisuzuje autorství opery *Demofonte*. I jiná hesla v *Oxford Music Online*⁵³ zmiňují Brivia, ale vždy jen stručně, často jako jednu osobu ve výčtu (např. u zpěváků, které vyučoval).

Klíčové je Daolmiho heslo,⁵⁴ které vnáší do problematiky „záměn osobností“ více světla a vyvrací některé předchozí teze. Zpřesňuje a přidává mnohé dosud nezmiňované informace o Carlu Francescu Briviovi i Giuseppe Ferdinandu Briviovi a jeho dílech. Nicméně tvrdí, že Giuseppe Ferdinando Brivio byl mylně označen za učitele zpěvu. To ale patrně nebude pravda, neboť již první zdroje jeho učitelskou činnost potvrzují. Rovněž

⁵⁰ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici*. Indici – II. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1994. s. 119.

⁵¹ [?]: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario enciclopedico universale della musica e dei musicisti (DEU)*. Volume Primo. Prima edizione 1985. Torino: UTET, Ristampa 2005. s. 702.

⁵² HANSELL, Sven: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol. 3. Reprinted first edition. London: Macmillan Publisher Ltd., 1995. s. 308–309.
HANSELL, Sven: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol. 4. Second edition. London: Macmillan Publisher Ltd., 2001. s. 403–404.

⁵³ Dostupné z: <<http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/>>

⁵⁴ DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

přidává nové skutečnosti k životu Giuseppe Brivia „della tromba“ a přiřazuje mu autorství sonát vytištěných v Paříži 1755. Na závěr připojuje soupis dochovaných děl roztríděných dle jejich charakteru s odkazy na RISM.

Co se týče Sartoriho *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*,⁵⁵ zmiňuje Brivia téměř ve všech svazcích, ať už jako skladatele a impresária (pod jménem Giuseppe Ferdinando), či zpěváka (Carlo Francesco). Objevuje se zde i zpěvačka jménem Marianna Brivio (Brivia), která ovšem byla činná až koncem 50. let 18. století.

Drobné zmínky o Briviovi jsem našla i v následujících publikacích. Knihy *The impresario's ten commandments*, *Handbuch der Musikgeschichte bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts* a *Treatise on Vocal Performance and Ornamentation* zmiňují citací starších zdrojů Carla Francesca i Giuseppe Ferdinanda Brivia jako učitele zpěvu. Monografie *Francesco Geminiani, 1687 – 1762* zase uvádí Giuseppe Ferdinanda jako autora árií k opeře *L'Incostanza delusa*. Celý odstavec je věnován analýze houslových koncertů Giuseppe Ferdinanda Brivia v knize *The Italian solo concerto, 1700 – 1760*. A konečně jeho činnost jako impresária v milánském Teatro Regio Ducal popisují knihy *Il teatro a Milano nel Settecento* a *Teatri, spettacoli, musiche a Milano nei secoli scorsi*.⁵⁶

⁵⁵ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici*. 7. svazků. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1990 – 1994.

⁵⁶ PRICE, Curtis Alexander – MILHOUS, Judith – HUME, Robert D.: *The impresario's ten commandments: continental recruitment for Italian opera in London 1763-64*. London: Royal Musical Association, 1992. s. 5, 38.

DOMMER, Arrey von: *Handbuch der Musikgeschichte bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts: auf Grundlage des gleichnamigen Werks, als dessen 3. Aufl.* Leipzig: Breitkopf & Härtel, 1914. s. 500.

HILLER, Johann Adam: *Treatise on Vocal Performance and Ornamentation*. Edited and translated by Suzanne J. Beicken. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. s. 42, 162, 184.

CARERI, Enrico: *Francesco Geminiani, 1687 – 1762*. Oxford: Clarendon Press, 1993. s. 35–36.

McVIEGH, Simon – HIRSHBERG, Jehoash: *The Italian solo concerto, 1700-1760: rhetorical strategies and style history*. Rochester, NY: Boydell Press, 2004. s. 262–264, 316.

CASCETTA, Annamaria – ZANLONGHI, Giovanna: *Il teatro a Milano nel Settecento*. Vol. I. Milano: Vita e Pensiero, 2008. s. 528–532.

VIANELLO, Carlo Antonio: *Teatri, spettacoli, musiche a Milano nei secoli scorsi*. Milano: Libreria Lombardo, 1941. s. 276, 292, 372.

2.2 Životopis

Giuseppe Ferdinando Brivio

(* ? konec 17. století, Miláno, † ? 1758, tamtéž)

Italský skladatel, houslista, impresário a učitel zpěvu.

Narodil se pravděpodobně v Miláně kolem roku 1700, ale další zprávy o jeho dětství chybí. Kusé zprávy máme i z jeho dospělého života, a proto dochází v lexikách k častým záměnám. Není jasná ani příbuzenská vazba na další příslušníky rodiny Briviů,⁵⁷ byť se předpokládá, že basista Carlo Francesco Brivio, „Musico di S.E. il Castellano di Milano“, by mohl být jeho otcem či strýcem.⁵⁸ Carlo Francesco, který se sám úspěšně uplatnil jako zpěvák, pravděpodobně založil na počátku 18. století v Miláně slavnou pěveckou školu, která za dobu své existence vychovala množství úspěšných zpěváků a zpěvaček. Zdroje mu připisují výuku Giuseppe Appianiho a Felice Salimbeniho.⁵⁹ Jako zpěvák je Carlo Francesco uveden na třech milánských libretech z roku 1696: Vulcano (*L'Etna festivo*), Paccuvio (*L'Orosmonda*) a Riccardo (*La Teodelinda*)⁶⁰ a některá lexika uvádějí, že úspěšně zpíval až do 20. let 18. století.⁶¹ V letech 1707 a 1743 se řadil ke členům Congregazione dei musici di San Fedele, 1717 – 1748 ho nacházíme v soupisu chrámových zpěváků dvorní kaple.⁶²

Další hudebník, s nímž je Giuseppe Ferdinando zaměňován, je Giuseppe Ferdinando

⁵⁷ Příbuzenské vztahy se dnes dají těžko dokázat, ale je možné, že šlo o členy milánského hudebního rodu Briviů, neboť existují záznamy o hudebnících téhož příjmení z dob dřívějších (Carlo Francesco), během jeho života (Giuseppe „della tromba“, Gaetano) i po jeho smrti (Marianna).

⁵⁸ MARTINOTTI, Sergio: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario biografico degli italiani (DBI)*. sv. XIV. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1972. s. 352–360.

⁵⁹ LA BORDE [LABORDE], Jean-Benjamin de: *Essai sur la musique ancienne et moderne*. Tome Troisième. Paris: Ph.-D. Pierres, 1780. s. 173, 306.

MANCINI, Giovanni Battista: *Pensieri e riflessioni pratiche sopra il canto figurato*. Vienna: Ghelen, 1774. s. 11.

MANCINI, Jean-Baptiste: *Réflexions pratiques sur le chant figuré*. Traduites sur la 3ième Édition Italienne. Paris: Du Pont, 1794. s. 36–37.

HANSELL, Sven: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*. Vol. 4. Second edition. London: Macmillan Publisher Lmt., 2001. s. 403–404.

⁶⁰ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. Indici II (Cantanti). Cuneo: Bertola&Locatelli, 1994. s. 119.

⁶¹ GERBER, Ernst Ludwig: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Neues historisch-biographisches Lexikon der Tonkünstler: welches Nachrichten von dem Leben und den Werken*. Erster Theil A-D. Leipzig: A. Kühnel, 1812. s. 515–516.

BERNSDORF, Eduard: *Mitscha, Franz Adam von*. In: *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst: für Künstler, Kunstfreunde und alle Gebildeten*. Zweiter Band. Dresden: Robert Schaefer, 1857. s. 1007.

MENDEL, Hermann: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Musikalisches conversations-lexikon*. Zweiter Band. Berlin: R. Oppenheim, 1872. s. 188–189.

⁶² DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

Brivio „della tromba“, také milánský občan, který je v roce 1711 zmíněn v soupisu milánských hudebníků hrajících při slavnostním přenášení relikvií sv. Gaudenzia v Novaře.⁶³ Za přesnější odlišení vděčíme soupisu hudebníků Teatro Regio Ducal v Miláně, kde jsou v roce 1720 uvedeni dva hudebníci téhož jména: Giuseppe Ferdinando Brivio „di violino“, Giuseppe Ferdinando Brivio „della tromba“.⁶⁴ Druhému zmíněnému je přisouzeno na základě nalezeného manuskriptu i autorství dvou svazků flétnových *XII Sonates en trio* vytištěných v Paříži pod jménem „Sign. Brevio“ v letech 1737 a 1751. Následující dva svazky jsou podle všeho ztraceny. Autorství jedné z předeher v *VI Overture a più stromenti* vytištěné rovněž v Paříži v roce 1755 nebylo prokázáno.⁶⁵

První potvrzené zprávy o Giuseppe Ferdinandu Briviovi máme z roku 1720, kdy je uveden jako 1. houslista v soupisu hudebníků milánského Teatro Regio Ducal. Spolu se slavným violoncellistou Giovannim Perronim a houslistou Giovannim Federicem Todeschinem byl znám jako „una delle tre più forti spalle“ (tedy „jedna ze tří nejsilnějších opor“)⁶⁶ a pobíral stejně vysoký plat jako „maestro di cappella“ Giovanni Battista Sammartini.⁶⁷

Od roku 1721 začíná působit v Teatro Regio Ducal jako impresário a první dochované libreto, na němž je podepsán pod věnováním, je *L'Argippo* uvedený 27. 8. 1722 u příležitosti narozenin císařovny Elisabethy Christiny.⁶⁸ Byť se lexika rozcházejí v tom, zda v letech 1721 – 1723 asistoval jako impresário svému předchůdci Giuseppe Milesiovi,⁶⁹ je jisté, že na libretech se jeho jméno v těchto letech objevuje pravidelně.⁷⁰ Prameny naznačují, že během let 1725 a 1727 došlo k jistým přerušením a znovu obnovením smluv s divadlem. Martinotti zmiňuje, že od 29. 5. 1725 měl Brivio právo pracovat samostatně,⁷¹ Hansel zase tvrdí, že vedl operu jako impresário až od 26. 2. 1727.⁷²

⁶³ DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

⁶⁴ MARTINOTTI, Sergio: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario biografico degli italiani (DBI)*. sv. XIV. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1972. s. 352–360.

⁶⁵ DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

⁶⁶ Za pomoc s překladem děkuji Janě Opatřilové.

⁶⁷ MARTINOTTI, Sergio: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario biografico degli italiani (DBI)*. sv. XIV. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1972. s. 352–360.

⁶⁸ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. sv. I (A – B). Cuneo: Bertola&Locatelli, 1990. s. 257, číslo 2452.

⁶⁹ DAOLMI a MARTINOTTI tvrdí, že asistoval, HANSELL tvrdí opak.

⁷⁰ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. Indici I. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1993. s. 472.

⁷¹ MARTINOTTI, Sergio: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario biografico degli italiani (DBI)*. sv. XIV. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1972. s. 352–360.

⁷² HANSELL, Sven: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*.

Výraz „la nostra prima Opera“ na věnování libreta opery *Ipermestra* uvedené 24. 12. 1727 může vést k různým domněnkám, ale patrně odkazuje jen k první inscenované opeře v dané sezóně, nikoli k první inscenované opeře v divadle vůbec.⁷³ Od roku 1730 do ukončení svého působení v Teatro Regio Ducal k 13. 10. 1732 v důsledku finanční krize se Brivio objevuje na všech libretech pouze ve spolupráci s režisérem Giovannim Domenicem Barbierim.⁷⁴ V roce 1734 jeho jméno nacházíme na dvou libretech oper uvedených v Teatro Regio Ducal v Parmě, kde v té době patrně působil.⁷⁵ Informace, že kolem roku 1730 založil v Miláně pěveckou školu, je poměrně rozšířená,⁷⁶ byť se na základě novějších poznatků zdá, že zakladatelem školy byl spíše Carlo Francesco Brivio a Giuseppe Ferdinando ji pouze převzal.⁷⁷ Mezi žáky připisovanými Giuseppe Ferdinandu Briviovi patří Giovanna Astrua, Caterina Visconti⁷⁸ a Giulia Frasi,⁷⁹ byť Burney neuvádí křestní jména jejího učitele. Prameny pro přímou identifikaci Giuseppe Ferdinanda Brivia učitele s Briviem impresáři a houslistou rovněž chybí.

Co ovšem doložit lze, je Briviova skladatelská činnost poté, co zkrachoval jako impresário. Mezi lety 1737 a 1742 zhudebnil 7 libret – *Olimpiade*, *Demofoonte*, *Artaserse*, *Merope*, *La Germania trionfante in Arminio*, *La costanza in trionfo*, *Alessandro nell'Indie*. U opery *Demofoonte*, která je předmětem této práce, je i v novodobých lexikách uvedeno, že je přisuzována Carlu Francescu Briviovi. První ji zmiňuje Eitner,⁸⁰ který ji našel ve vídeňském archivu Gesellschaft der Musikfreunde, kde byla zkatalogizována chybně pod jménem Carlo Francesco, patrně dle některého staršího lexika.

Na základě proplacených účtů z Teatro Regio Ducal v Miláně rovněž víme, že Brivio mezi roky 1740 a 1754 ubytoval ve svém domě několik hostujících umělců –

Vol. 4. Second edition. London: Macmillan Publisher Lmt., 2001. s. 403–404.

⁷³ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. sv. III (E – K). Cuneo: Bertola&Locatelli, 1991. s. 477, číslo 13548.

⁷⁴ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. Indici I. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1993. s. 472.

⁷⁵ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. sv. II (C – D). Cuneo: Bertola&Locatelli, 1990. s. 88, číslo 5245.

SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. sv. III (E – K). Cuneo: Bertola&Locatelli, 1991. s. 77, číslo 9394.

⁷⁶ FÉTIS, François-Joseph: *Brivio, Joseph-Ferdinand*. In: *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique*. Deuxième édition. Tome deuxième. Paris: Libraire de firmin Didot Frères, 1861. s. 75.

⁷⁷ DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

⁷⁸ MANCINI, Giovanni Battista: *Practical Reflections on the Figurative Art of Singing*. Translated into English by Pietro Buzzi from edition printed in 1776. Boston: The Gorham Press, 1912. s. 27, 41.

⁷⁹ BURNEY, Charles: *A General History of Music. From the Earliest Ages to the Present Period*. Volume the Fourth. London: T. Beckett, 1789. s. 448, 449, 452.

⁸⁰ EITNER, Robert: *Brivio*. In: *Quellen Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*. Band. II. Leipzig: Breitkopf&Haertel, 1900. s. 195.

Leonarda Lea, Caterinu Aschieri, Françoise Sauveterre, Annu Beccari, Madalenu Caselli, či primadon Angelu Conti a Marii Colombu Mattei.⁸¹

Zda pobýval mezi lety 1742 a 1745 v Londýně, není jasné. Dle Burneyho⁸² zazněla v Londýně dvě pasticcia *Gianguir* a *L'incostanza delusa*, která obsahovala Briviovy árie, které byly později vytištěny Walshem. U druhého zmiňovaného pasticcia je uvedeno, že primadona Giulia Frasi zpívala mimo jiné i árie svého učitele Brivia (uvedeno bez křestních jmen), což mohlo zavdat domněnku, že Brivio byl přítomen v Londýně, která ovšem není jinak podložená. Martinotti⁸³ rovněž poprvé zmiňuje pasticcio *Mandane* (jiné jméno pro Metastasiova *Artaserse*), které mělo obsahovat árie od Brivia, nicméně Burney se o Briviovi v souvislosti s tímto dílem nezmiňuje.

Jako rok Briviova úmrtí je obecně uváděn 1758, nicméně jeho správnost není možno doložit, stejně jako neznáme žádné bližší okolnosti umělcovy smrti.

Giuseppe Ferdinando Brivio jako impresário (řazeno chronologicky)

S největší pravděpodobností existují i další prameny popisující Briviovo působení jako impresária, já zde ovšem uvádím pouze výpis ze Sartoriho,⁸⁴ neboť jsem k jiným zdrojům neměla přímý přístup. V soupisu uvádím vždy i číslo opery přiřazené Sartorim, pro snazší orientaci.

L'Argippo – 27. 8. 1722, Teatro Regio Ducal, Miláno || 2452

Ariodante – karneval 1723, Teatro Regio Ducal, Miláno || 2634

Alessandro Severo – karneval 1723, Teatro Regio Ducal, Miláno || 865

L'Arianna nell'Isola di Nasso – 8. 8. 1723, Teatro Regio Ducal, Miláno || 2611

La Caduta de Decemviri – 26. 12. 1723, Teatro Regio Ducal, Miláno || 4340

L'Oronta – karneval 1724, Teatro Regio Ducal, Miláno || 17522

Berenice – karneval 1726, Teatro Regio Ducal, Miláno, věnování až z 16. 1. 1728 || 3958

La Verita' nell'Inganno – karneval 1726, Teatro Regio Ducal, Miláno || 24680

Il Ciro – 28. 8. 1726, Teatro Regio Ducal, Miláno || 5681

Girita – karneval 1727, Teatro Regio Ducal, Miláno || 12076

⁸¹ DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

⁸² BURNEY, Charles: *A General History of Music. From the Earliest Ages to the Present Period*. Volume the Fourth. London: T. Beckett, 1789. s. 448, 449, 452.

⁸³ MARTINOTTI, Sergio: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario biografico degli italiani (DBI)*. sv. XIV. Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1972. s. 352–360.

⁸⁴ Převzato ze: SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici*. 7. svazků. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1990 – 1994.

Il Tamerlano – 28. 8. 1727, Teatro Regio Ducal, Miláno || 22823

Ipermestra – 24. 12. 1727, Teatro Regio Ducal, Miláno – „la nostra prima opera“ || 13548

Berenice – 16. 1. 1728, Teatro Regio Ducal, Miláno || 3959

Zidiana – 28. 8. 1728, Teatro Regio Ducal, Miláno || 25373

Didone Abbandonata – karneval 1729, Teatro Regio Ducal, Miláno || 7761

Eurene – karneval 1729, Teatro Regio Ducal, Miláno || 9393

Ezio – karneval 1730, Teatro Regio Ducal, Miláno || 9468

Semiramide Riconosciuta – karneval 1730, Teatro Regio Ducal, Miláno || 21537

Arminio – 28. 8. 1730, Teatro Regio Ducal, Miláno, G.D. Barbinieri || 2798

Alessandro nell'Indie – karneval 1731, Teatro Regio Ducal, Miláno, G.D. Barbinieri || 716

Arianna e Teseo – 28. 8. 1731, Teatro Regio Ducal, Miláno, G.D. Barbinieri || 2570

Antigona – karneval 1732, Teatro Regio Ducal, Miláno, G.D. Barbinieri || 2068

Gianguir – karneval 1732, Teatro Regio Ducal, Miláno, G.D. Barbinieri || 11073

Catone in Utica – 19. 12. 1733, Teatro Regio Ducal, Parma || 5245

L'Eurene – karneval 1734, Teatro Regio Ducal, Parma || 9394

Soupis díla⁸⁵

A. Vokální díla

Tantum ergo (mezi 1740 – 1760)

Iste confessor, Hymnus pro A, 2 V., Va., 2 Hr. (da caccia) a B.c.

B. Jevištní díla⁸⁶

Ipermestra (Antonio Salvi, dramma per musica)

24. 12. 1727, Teatro Regio Ducal, Miláno || 13548 – „la nostra prima opera“ – patrně neznačí autorství hudby, pouze impresária

karneval 1733, Pesaro nel Pubblico Teatro del Sole || 13552 – „m. Giuseppe Ferdinando Brivio“ pouze na jednom z libret, možná chyba dle předchozího provedení

Olimpiade (Pietro Metastasio, dramma per musica)

5. 3. 1737, Regio Teatro, Turín || 16941 – svatba krále Karla Emanuela III Savojského s princeznou Elisabettou Teresou di Lorena

⁸⁵ Vycházím z lexik a internetového zdroje Amadeus Online [citováno dne 25. 4. 2015], přičemž přiřazení autorství děl je nejisté, jak plyne z textu této podkapitoly.

⁸⁶ U oper přidávám číslo ze SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici*. 7. svazků. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1990 – 1994.

karneval 1744, Teatro dell'illustriss, Brescia || 16948

árie z opery Olimpiade: „Lo seguitai felice“, „Nei giorni tuoi felici“

Ezio (Pietro Metastasio, dramma per musica)

podzim 1737, Teatro S. Angelo, Benátky || 9479 – Briviovi je připisována árie: „Quanto mai felici siete“ zpívána Caterinou Visconti a Felice Salimbenim, árie ovšem pochází od Giovanniho Battisty Lampugnaniho (dle Daolmiho)

Demofonte (Pietro Metastasio, dramma per musica)

18. 1. 1738, Regio Teatro, Turín || 7477

28. 12. 1738 Teatro del suo castello, Jaromeriz in Moravia || 7475 – svatba Marie Caroliny Questenbergové s hrabětem Preisgottem Kuefsteinem

19. 1. 1747, Teatro Omodeo, Pavia || 7496

19. 1. 1752, Nuovo Teatro in proprietà privatamente di un nobile, Cremona || 7505

árie z opery Demofonte: „Sperai vicino il lido“

Artaserse (Pietro Metastasio, dramma per musica)

2. 6. 1738, Teatro degli Obizzi, Padova || 2955 – návštěva Marie Amálie, královny obou Sicílií

Merope (Apostolo Zeno, dramma per musica)

26. 12. 1738, Teatro Regio Ducal, Miláno || 15520 – Eitner uvádí 1740 (patrně chyba)

La Didone abbandonata (Pietro Metastasio, dramma per musica)

26. 12. 1738, Teatro Regio Ducal, Miláno || 7773 – chybně přiřazována Briviovi, autor Andrea Bernasconi, premiéra společně s Briviovou *Merope*

La Germania trionfante in Arminio (autor neznámý, dramma per musica)

2. 5. 1738, Teatro Regio Ducal, Miláno || 11548 – pro návštěvu Marie Terezie arcivévodkyně rakouské, ručně psaná poznámka v libretu k napsání *Didone abbandonata*

L'Incostanza delusa (autor neznámý, dramma per musica)

[?] karneval 1739, Teatro Regio Ducal, Miláno || neuvedeno – uvádí Fétis dle 2 árií vytištěných v Londýně v roce 1745

La costanza in trionfo (autor neznámý, dramma per musica)

1740, Teatro della città, Lodz || 6823

Alessandro nell'Indie (Pietro Metastasio, dramma per musica)

karneval 1742, Teatro Regio Ducal, Miláno || 744

árie z opery Alessandro nelle Indie: „Chi vive amante“

Gianguir (Apostolo Zeno, pasticcio, hudba Johann Adolf Hasse, Giovanni Battista

Lampugnani, Giuseppe Ferdinando Brivio, Rinaldo da Capua)

2. 11. 1742, King's Theatre in the Haymarket, Londýn || neuvedeno

1 árie od Brivia

árie od Hasseho: „Se poi senti“, „Parti se vuoi così“

vytištěno: The favourite songs in the opera call'd Gianguir. John Walsh, London, [1742]

(RISM A/I: H 2253)

Mandane (autor neznámý, pasticcio, jiné jméno pro *Artaserse* od Pietra Metastasia)

12. 12. 1742, Teatro di S.M.B., Londýn || 14703

L'incostanza delusa (autor neznámý, pasticcio)

9. 2. 1745, King's Theatre in the Haymarket, Londýn || 13061

árie od hraběte St. Germaina: „Per pietà bell' idol mio“, zpívá Giulia Frasi

2 Briviovy árie vytištěny: The Favourite songs in the opera call'd L'Incostanza delusa. John Walsh, London, [1745] (RISM B/II a BB 4516a, A/I: H GG 2492a, s. 178)

árie „Io sento che in petto“ vytištěna v: Le delizie dell'opere, sv. 2, Londýn, 1745 (RISM: B/II)

L'Olimpiade (pasticcio, hudba Antonio Vivaldi, Baldassarre Galuppi, Leonardo Leo,

Giuseppe Ferdinando Brivio, Antonio Caldara, Georg Christoph Wagenseil, Giovanni Battista Lampugnani e Giovanni Battista Pergolesi)

10. 5. 1755, Teatro Marsigli-Rossi, Bologna || neuvedeno)

další neidentifikované árie a duety

C. Instrumentální díla

Overtura (Giuseppe Ferdinando Brivio „della tromba“ dle Daolmiho)

vytištěno: VI Overture a più stromenti. Composte da varri autori. 1a dell sign. Brivio. [...]

Opera prima. Jean-Baptiste Venier, Paris, 1755 (RISM B/II: s. 276)

Koncert

Koncert G dur pro vn solo, 3 vn, vla, vc a b.c. (od G.F. Brivia)

Koncert B dur pro 2 ob, 2 vn, vla, b.c., hpd (od G. Brivia)

Sonáta F dur pro vn a b.c.

Sonáta/Trio G dur pro 2 fl a b.c.

Sonáta pro ob a b.c. (od Brevia)

vytištěno: [...] sonates choisises de tous les auteurs italiens [...] les deux de Brevio [...].

Nicolas Chédeville, Paris, 1739⁸⁷

Sonáta nebo Symfonie D dur pro 2 vn, vla a b.c. (od G. Brivia)

vytištěno: Sei Symphonies di varii autori. Jean-Baptiste Venier, Paris, 1755⁸⁸

Sonáta F dur pro 2 vn, vla a b.c. (od G. Brivia)

Sonáta pro fl/vn a b.c.

vytištěno: Six solos [...] by Mr. Handel, sigr. Geminiani, sigr. Somis, sigr. Brivio. John

Walsh and John Hare, London, 1-1730, 2-1731 (RISM: BX12/X12 II: s. 361)

Sonáta

vytištěno: The Delightful Pocket Companion, vol. 1. John Simpson, London, 1-1745, 2-

1750, Robert Bremner, London, 3-1763 (RISM BX12/X12 II: s. 150, 151)

⁸⁷ BRENET, Michael: *La Librairie musicale en France de 1653 à 1790*. In: Sammelbände der Internationalen Musik-gesellschaft (SIMG) 8, 1906 – 1907, s. 440.

⁸⁸ *ibid.* s. 449.

2 Sonáty

vytištěno: *A Choice Collection of Aires and Duets*, vol. 1. John Walsh, London, 1730
(RISM BX12 X12 II: s. 58)

2 Sonáty

vytištěno: *Musica curiosa or A Curious Collection of Celebrated Aires*. John Simpson, Londýn, 1-1745, John Cox, London, 2-1755, C. and S. Thomson, London, 3-1770 (RISM BX12 X12 II: s. 244)

Sonáty pro fls/vns/obs a b.c. (od G. Brivio „della tromba“ – zkomoleno „sig. Brevio“)

vytištěno: *XII sonates en trio* [...]. sv. 1. François Dufresne, Paris, 1-1737, Charles Nicolas Le Clerc, Paříž, 2-1751, 3-1765 (RISM A/I: 4514, s. 423), z toho 1 sonáta A dur vytištěna v: *L'Ecole du violon au XVIIe et XVIIIe siècle*, editováno E. Wagner. Paris, 1913

vytištěno: *XII sonates en trio* [...]. sv. 2. François Dufresne, Paříž, 1-1737, Charles Nicolas Le Clerc, Paris, 2-1751, 3-1765 (RISM A/I: 4516, s. 423)⁸⁹

sv. 3 a 4 ztraceny dle Daolmiho⁹⁰

⁸⁹ BRENET, Michael: *La Librairie musicale en France de 1653 à 1790*. In: *Sammelbände der Internationalen Musik-gesellschaft (SIMG)* 8, 1906 – 1907, s. 437, 446.

⁹⁰ DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

3. Opera *Demofoonte*

Na tomto místě bych ráda shrnula poznatky dotýkající se opery *Demofoonte* v obecné rovině. Metastasiovo libreto bylo zhudebňováno velmi často; já se ovšem zmíním pouze o dvou jeho zpracováních a to o těch, které se přímo dotýkají uvedení v Jaroměřicích. Prvním bude premiérové uvedení, jehož autorem je císařský skladatel a vicekapelník Antonio Caldara, a následujícím bude opera uvedená v Turíně roku 1738 zhudebněná Giuseppem Ferdinandem Briviem.

3.1 Libreto Pietra Metastasia

Libreto k tříaktové opeře *Demofoonte* je dvanácté,⁹¹ které abbé Pietro Metastasio (1698 – 1782) napsal. V téže roce, 1733, vytvořil rovněž libreto k opeře *L'Olimpiade*,⁹² kterou zhudebnil Antonio Caldara a uvedl u příležitosti narozenin císařovny Elisabethy Christiny (1691 – 1750). *Demofoonte* se hlavně díky dramatickosti zobrazovaného příběhu řadí k šesti nejoblíbenějším Metastasiovým pracem; kromě již zmíněné *L'Olimpiade*, jsou to např. ještě *Artaserse* nebo *Alessandro nell'Indie*.⁹³ Libreto bylo skutečně zhudebňováno velice často, např. Niccolò Jommelli zpracoval hned čtyři jeho různé verze (Padova – 1743; Miláno – 1753; Stuttgart – 1764; Neapol – 1770).⁹⁴

Při pátrání po možných inspiračních zdrojích libreta jsem se obrátila i k publikacím zaměřeným na řeckou a římskou mytologii a také k heslům v internetových encyklopediích. Ukázalo se však, že žádný z příběhů o Demofoontovi není ani zdaleka podobný zápletkce opery. Jména postav zvolená Metastasiem se sice v mytologii hojně vyskytovala, nikdy však v kontextu jednoho příběhu. Podstatné se ukázalo až heslo Dona Nevilla v *The New Grove Dictionary of Opera*,⁹⁵ v němž zmínil jako zdroj *Poeticu* (jinak také *De astronomica* či *Poetica astronomica*) od římského historika Gaia Iulia Hygina. Že jde skutečně o inspirační zdroj, potvrzují i poznámky v argumentu dochovaných libret. Jak v questenberských

⁹¹ Pietro Metastasio – *Drammi per musica*. [online] [citováno dne 11. 5. 2009]. Dostupné z: <<http://www.progettometastasio.it/pietrometastasio/index.jsp>>

⁹² METASTASIO, Pietro: *L'Olimpiade*. [online] [citováno dne 5. 12. 2009]. Dostupné z: <<http://www.librettidopera.it/olimpiade/olimpiade.html>>

⁹³ NEVILLE, Don: *Demofoonte*. In: *The New Grove Dictionary of Opera*, ed. by Stanley Sadie. Volume I. (1997). s. 1120–1121.

⁹⁴ McClymonds, Marita P.: *Demofoonte*. In: *The New Grove Dictionary of Opera*, ed. by Stanley Sadie. Volume I. (1997). s. 1120–1121.

⁹⁵ NEVILLE, Don: *Demofoonte*. In: *The New Grove Dictionary of Opera*, ed. by Stanley Sadie. Volume I. (1997). s. 1120–1121

libretech, v libretu zhudebněném Caldarou, tak i ve vydání Metastasioových děl tiskem⁹⁶ se totiž vyskytuje text: „Hyginus, ex Philarcho, liber II.“. Do angličtiny přeložený text příběhu o souhvězdí Vodního hada (kniha II., příběh 40) z Hyginovy knihy, k němuž se váže mytologický příběh o Mastusiovi (sic!), jsem našla v internetové Theoi Greek Mythology⁹⁷ a přikládám ho jako přílohu této práce. Neville ve svém hesle ještě dodává, že Metastasio se při psaní příběhu k opeře patrně inspiroval i dalšími úspěšnými díly své doby.

Nyní uvedu fakta týkající se názvu opery, soupisu postav a rovněž děj této opery. Synopsi příběhu jsem volně přeložila z angličtiny z hesla Dona Nevilla, který vycházel z argomenta uvedeného ve všech libretech. Shodné argomento je i v tištěném vydání Metastasioových děl.

Název opery (obsahuje tyto mutace):⁹⁸

Demofoonte; Il Demofoonte; Demofonte; Demoffonte em Tracia; Demophon; Démophon; Demophoön; Demophontes; Demophontes king of Thrace; Demofoonte, rè di Tracia; Dirce, L'usurpator(e) innocente; Demoofonte

Soupis postav

Demofoonte (Demophon), král Thrákie

Dircea (Dirce), utajená choť Timanta

Creusa (Creusa), princezna Frýgie, předurčená jako choť Timanta

Timante (Timantes), syn Demofoonta, domnělý korunní princ

Cherinto (Cherintus), syn Demofoonta, mladší bratr Timanta, milenec Creusy

Matusio (Mathusio), šlechtic v Thrákii, domnělý otec Dircei

Adrasto (Adrasto), kapitán královské stráže, důvěrník (špeh) krále Demofoonta

Synopse příběhu

Atto Primo

V Thrákii platí na základě věštby nařízení, že až do chvíle, než bude nelezen ten, který neúmyslně usurpoval královský trůn, musí být každoročně obětována jedna urozená panna bohu Apollónovi. Thrácký král Demofoonte losuje oběti a nezahrnuje do výběru vlastní rodinu, což budí nevoli u ostatních šlechticů. Král vědom si toho, že smrt nehrozí nikomu z královského rodu, kdo si vezme dědice trůnu, naplánuje svatbu svého

⁹⁶ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. In: *Opere dell'Abate Pietro Metastasio, Poeta Cesareo*. Tomo III. Presso La Vedova Amula, Napoli: 1831. s. 8.

⁹⁷ HYGINUS: *Astronomica. II.40 Water Snake*. Theoi. Translated by Mary Grant. [online] [citováno dne 19.11. 2009]. Dostupné z: <<http://www.theoi.com/Text/HyginusAstronomica2.html#40>>

⁹⁸ NEVILLE, Don: *Demofoonte*. In: *The New Grove Dictionary of Opera*, ed. by Stanley Sadie. Volume I. (1997). s. 1120

SARTORI: SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. Indici I (1990). s. 289–290.

syna Timanta s Creusou, princeznou Frýgie. Timantes je ovšem již tajně ženatý s Dirceu, dcerou šlechtice Matusia, a má s ní syna Olinta. Princezna Creusa, která přijede doprovázena Timantovým mladším bratrem Cherintem, který se do ní zamiloval, je zaskočena Timantovou prosbou, aby jej odmítla. Uražená nařizuje Cherintovi, aby ji pomstil zabitím svého bratra. Mezitím Demofoonte určil Dirceu jako příští oběť boha Apollóna. Reagoval tak na „drzou“ prosbu Matusia, aby jeho dceru z losování vynechal. Matusiovo varování přichází příliš pozdě a Dircea je uvězněna.

Atto Secondo

Timantes žádá svého otce Demofoonta, aby Dirceu z vězení propustil, a přiznává se, že ji miluje. Demofoonte s jejím propuštěním souhlasí pouze pod podmínkou, že si Timante vezme Creusu. Zatímco zoufalý Timante plánuje pokus o útěk, Dircea se smiřuje se svým osudem a prosí Creusu, aby se o Timanta postarala. Dojatá Creusa se rozhodne Dirceu vysvobodit a požádá o pomoc Cherinta, do něhož je také zamilovaná. Královské povinnosti jí ovšem nedovolují lásku přiznat. Když Timantes neuspěje při svém pokusu osvobodit Dirceu a okolnosti ho donutí odhalit tajemství jejich sňatku, oba jsou odsouzeni.

Atto Terzo

Na Creusino naléhání propustí Demofoonte Timanta i Dirceu z vězení. Šťastný Timantes se chce vzdát trůnu ve prospěch svého mladšího bratra Cherinta, ale jeho radost zkálí nález dokumentu, který dokazuje, že Dircea je Demofoontova dcera a tím pádem jeho vlastní sestra. V zápětí se však objevuje i druhý dokument, který naopak tvrdí, že Timantes je synem thráckého šlechtice Matusia. Nevinný usurpátor trůnu z Apollónovy věštby je tedy odhalen v Timantovi. Creusa se může vdát za Cherinta a dostat tak svému slibu vzít si následníka trůnu a spojení Dircei a Timanta může zůstat neporušeno.

Jak je vidět z výše uvedené synopse, jde o příběh plný zvratů a překvapení, záměn a tajemných listů, které vše rozhodnou až na poslední chvíli, který je typický pro barokní operu.

Opera *Demofoonte* byla určena k oslavě jmenin císaře Karla VI. (1685 – 1740), jehož paralelou v opeře měl být právě ústřední král Demofoonte. Zobrazila ho jako přísného, ale přesto rozumného a odpouštějícího vladaře, který uzná svou chybu a svým milosrdenstvím vše napraví. Přispívala tak k císařovu kultu a souvisela s tzv. císařským stylem („Kaiserstil“),⁹⁹ který je v souvislosti s Karlem VI. zkoumán z hlediska jednotlivých druhů umění.

Oblíbená mytologická tematika ovšem přilákala před Metastasiem i jiné libretisty, neboť Sartori v soupisu libret uvádí pět zhudebnění již z let 1669 – 1699.¹⁰⁰ Dvě z nich jsou dílem libretisty Francesca Beveriniho,¹⁰¹ u ostatních není autor uveden.

⁹⁹ VESELÁ, Irena: *Císařský styl v hudebně-dramatických dílech provedených za pobytu císaře Karla VI. v českých zemích roku 1723*. Dizertační práce na ÚHV FF MU v roce 2007.

¹⁰⁰ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*. sv. II (C – D) (1990). s. 315–316, čísla 7461–7465.

¹⁰¹ Jde však patrně o jiný příběh pouze se stejným názvem hlavní postavy. Jména ostatních postav uvedené v Sartorim jsou totiž zcela odlišné od Metastasiova libreta.

3.2 Zhudebnění Antoniem Caldaro

Úkol zhudebnit nový Metastasiův text připadl Antoniu Caldaro (1671 – 1736), vicekapelníkovi císařské kapely ve Vídni a jednomu z nejvlivnějších hudebníků své doby. „Ve funkci dvorního skladatele císaře Karla VI. patřilo ke Caldarovým povinnostem skládání oper, oratorií a chrámových skladeb.“¹⁰² První dva akty zhudebnil mezi 16. až 26. 9. 1733, třetí akt dokončil mezi 3. až 8. 10. 1737.¹⁰³ K premiéře došlo 4. 11. 1733 ve vídeňském dvorním divadle,¹⁰⁴ při příležitosti jmenin císaře Karla VI., kdy se uváděla nejvýznamnější opera roku, tzv. karolinská.¹⁰⁵ V ní měl být Karel VI. představen jako moudrý vladař a obdivuhodná osobnost připodobněním k hrdinovi předváděné opery. Prostorem pro adoraci císaře byla závěrečná apoteóza, nazývaná licenza, v níž se vždy spojili všichni účinkující ve sbor oslavující panovníka. Licenza příslušela pouze jedné inscenaci a jedné osobě, již byl určen hold, proto na tomto místě uvádím licenzu Metastasiovu určenou císaři Karlu VI.

Licenza¹⁰⁶

Che le sventure, i falli,
Le crudeltà, le violenze altrui
Servano in dì sì grande
Di spettacol festivo agli occhi tuoi,
Non è strano o SIGNOR. Gli opposti oggetti
Rende più chiari il paragon. Distingue
Meglio ciascun di noi
Nel mal che gli altri oppresse il Ben ch'ei gode:
E il ben che noi godiam, tutto è tua lode.
A morte una Innocente
Mandi il Trace inumano; ogn'un ripensa
Alla Giustizia tua. Frema, e s'irriti
De'miseri al priegar; rammenta ogn'uno
La tua Pietà. Barbaro sia col Figlio;
Ciascun qual sei conosce
Tenero Padre a noi. Qualunque eccesso
Rappresentin le Scene, in te ne scuopre
La contraria Virtù. L'ombra in tal guisa
Ingegnoso pennello al chiaro alterna:
Così Artefice industrie,
Qualor lucida gemma in oro accoglie,
Fosco color le sottopone: E quella

¹⁰² SPÁČILOVÁ, Jana – VESELÁ, Irena: *Antonio Caldara a české země – malé ohlédnutí u příležitosti 270. výročí úmrtí skladatele*. Opus musicum 6, 2006, s. 38.

¹⁰³ PRITCHARD, Brian W.: *Caldara, Antonio*. In: *The New Grove of Music and Musicians*, ed. by Stanley Sadie. Volume 4 (2001). s. 819 – 826.

¹⁰⁴ PRITCHARD, Brian W.: *Caldara, Antonio*. In: *The New Grove of Music and Musicians*, ed. by Stanley Sadie. Volume 4 (2001). s. 819 – 826.

¹⁰⁵ VESELÁ, Irena: *Císařský styl v hudebně-dramatických dilech provedených za pobytu císaře Karla VI. v českých zemích roku 1723*. Dizertační práce na ÚHV FF MU v roce 2007. s. 35.

¹⁰⁶ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1733. In: Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel. Sign. Textb. 85.

Presso al contrario suo splende più bella.

Aspira a facil vanto
Chi l'ombre, onde maggior
Si renda il tuo splendor,
Trovar desia.

Luce l'antica Età
Chiara così non à,
Che alla tuo luce accanto
Ombra non sia.

Další informace o inscenaci se dovídáme z titulního listu tištěného libreta z vídeňské premiéry.¹⁰⁷

Titulní list

DEMOFOONTE. | DRAMMA PER MUSICA, | DA RAPPRESENTARSI | NELLA CESAREA CORTE |
PER | IL NOME GLORIOSISSIMO | DELLA | SAC. CES. E CATT. REAL MAESTÀ | DI | CARLO VI. |
IMPERADORE | DE' ROMANI, | SEMPRE AUGUSTO. | PER COMANDO DELLA | SAC. CES. E CATT.
REAL MAESTÀ | DI | ELISABETTA | CRISTINA | IMPERADRICE REGNANTE. | L'ANNO M. DCC.
XXXIII. | La Poesia è del Sig. Abbate Pietro Metastasio, Poeta di Sua Maestà | Ces. e Catt. | La Musica è del
Sig. Antonio Caldara, Vice - Maestro di Capella | di Sua Maestà Ces. e Catt. | VIENNA d'AUSTRIA,
appresso Gio. Pietro Van Ghelen, | Stampatore di Corte di Sua M. Ces. e Cattolica.

Libreto dále uvádí:

Le suddette Scene furono rara invenzione del Sig. Antonio Galli Bibiena, secondo Ingegnere Teatrale di Sua M. Ces. e Catt.

Li Suddetti Balli furono vagamente concerttati dal Sig. Alessandro Phillebois, Maestro di Ballo di Sua M. Ces., e Catt.

Con l'Arie per li suddetti Balli del Sig. Niccola Matteis, Direttore della Musica instrumentale di Sua Maestà Ces. e Catt.

Balli.

NELL'ATTO PRIMO. Di Piloti, e Marinari.

NELL'ATTO SECONDO. Di Soldati, e sollevati.

NELL'ATTO TERZO. Di Dame Frigie, e Nobili Traci.

Scénografem vídeňské inscenace byl tedy Antonio Galli-Bibiena, bratr Giuseppe Galli-Bibieny, který posléze nespíše poskytl návrhy této opery pro její jaroměřické uvedení v roce 1738. Hudbu k baletním scénám složil Niccola Matteis, „ředitel instrumentální hudby Jeho Veličenstva“, a balety na ni vytvořil Alessandro Phillebois. Z libeta známe rovněž stručný popis jednotlivých baletů.

Dnes je partitura Caldarovy opery uložena na dvou místech ve Vídni – v hudebním oddělení Österreichische Nationalbibliothek, kde jsem ji měla možnost studovat, a také v archivu Gesellschaft der Musikfreunde (autografní partitura).

¹⁰⁷ SARTORI 1990: číslo 7466.

3.3 Zhudebnění Giuseppem Ferdinandem Briviem

Metastasiovo libreto zhudebnil i italský skladatel, houslista a impresário Teatro Regio Ducal v Miláně Giuseppe Ferdinando Brivio. V roce 1738, kdy byla opera v Turíně premiérována, už ovšem dle dostupných lexik impresáři nebyl, neboť kolem roku 1732 zkrachoval. Sartori nicméně uvádí Brivia jako impresária ještě v roce 1734 (*L'Eurene*, Parma, karneval 1734).¹⁰⁸ Mezi lety 1737 a 1742 pak zhudebnil 7 libret. O tom, zda si libreto *Demofonta* sám vybral, či byla opera vytvořena na objednávku, nemáme zprávy.

Kromě uvedení v Turíně během karnevalu¹⁰⁹ roku 1738, o němž nás zpravuje titulní list dochovaného libreta,¹¹⁰ a uvedení v Jaroměřicích,¹¹¹ víme díky Sartoriho soupisu libret ještě o dvou dalších uvedeních Briviova *Demofonta*. Nejprve v Teatro Omodeo di Pavia v době karnevalu roku 1747¹¹² a poté v Nuovo Teatro in proprietà privatamente di un nobile di Cremona roku 1752,¹¹³ opět během karnevalu. Vzhledem k tomu, že jsem neměla možnost vidět ani jedno z dochovaných libret, neboť jsou uložena v italských knihovnách a archivech, ani se dopátrat partitur k těmto uvedením, neboť nejsou aspoň dle současného stavu poznání dochovány, nevím, zda jde o tutéž operu, jaká zazněla v Turíně. Samotná turínská partitura se rovněž nedochovala. Z dostupných informací se proto usuzuje, že questenberská partitura¹¹⁴ uložená ve vídeňském archivu Gesellschaft der Musikfreunde, je jediný dochovaný exemplář této Briviovy opery. Některé árie z opery *Demofonte* byly identifikovány v archivu pařížské konzervatoře.¹¹⁵ Nic bližšího o nich se mi bohužel nepodařilo zjistit.

I když nemáme možnost přímé konfrontace mezi turínskou a questenberskou partiturou, usuzujeme, že questenberská je jejím opisem, neboť nemá povahu autografu. Přispívá k tomu jednak fakt, že na questenberské partituře je uvedeno označení „Brivio“ a rok „1738“, shodný s rokem turínské premiéry, a jednak vpiska ve dvou librettech zachovaných k jaroměřickému uvedení. Ta mimo jiné udává: „Musica nuova del Sig.

¹⁰⁸ SARTORI 1990: číslo 9394.

¹⁰⁹ Carnevale neboli masopust (z latinského *caro* maso + *vale* sbohem) začíná 6. 1., někdy už dokonce kolem Vánoce, a končí popeleční středou. Po celý únor a březen se uváděly nové opery.

SPÁČILOVÁ, Jana: *Poznámky z přenášky „Hudební centra barokní střední Evropy“*. Ústav hudební vědy FF MU, jarní semestr 2008.

¹¹⁰ SARTORI 1990: číslo 7477.

¹¹¹ SARTORI 1990: číslo 7475.

¹¹² SARTORI 1990: číslo 7496.

¹¹³ SARTORI 1990: číslo 7505.

¹¹⁴ BRIVIO, Giuseppe Ferdinando: *Demofonte*. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sig. IV 27698 (Q 20883)

¹¹⁵ Dle soupisu Brivioových děl v novějších lexikách.

DAOLMI, Davide: *Brivio, Giuseppe Ferdinando*. In: *Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG)*. Personenteil 3. Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 2000. s. 935–938.

Giuseppe Ferdinando Brivio“.¹¹⁶

Základní kritérium, které by nám mohlo přímou příbuznost dosvědčit – licenza, totiž u karnevalových oper bývá vypuštěna, tudíž zde chybí. V patrně jediném dochovaném exempláři Briviovy opery, tedy questenberském, končí partitura sborem, za nímž má dle Metastasiova libreta¹¹⁷ následovat ještě licenza. Ta zde ovšem není a za sbor je vložena licenza, jejímž autorem je s největší pravděpodobností František Antonín Míča. Vzhledem k tomu, že turínská opera byla psána pro karneval, je pravděpodobné, že licenzu vůbec neobsahovala. Pro naše další úvahy budeme tedy vycházet z faktu, že questenberská partitura je skutečně přímým opisem turínského.

Z turínského premiéry se nicméně dochovalo tištěné libreto.¹¹⁸ Další informace o uvedení *Demofoonte* v Turíně roku 1738 tedy získáváme z titulního listu libreta, který uvádím níže.

Titulní list

DEMOFOONTE | DRAMA PER MUSICA | Da rappresentarsi nel Regio | Teatro di Torino, | Nel Carnovale del 1738. | ALLA PRESENZA | DELLE MAESTÀ LORO. | IN TORINO, MDCCXXXVIII. | A spese di Gio. Battista Scotto Librajo | vicino alla Torre.

Libreto dále uvádí:

La Musica è del Signor Giuseppe Ferdinando Brivio, Maestro di Cappella.

Architetto, e pittore delle Scene: Il Signor Gio. Antonio Paglio di Reggio.

Inventore degli abiti: Il Signor Francesco Mainino.

Balli: Compositore, e Direttore de' medesimi: Il Signor Francesco Alessandro Mion, Maestro attuale di ballo di S.M., e della Reale Famiglia, dell'Accademia Reale, e Maestro di quella di Parigi.

Compositore delle Ariette di denti Balli: Il Signor Alessio Rasetti, Musico sonatore di S. M.

Nella Stampa di Gio. Francesco Mairesse all'Insegna di S. Teresa de Gesù.

Personaggi: Cesare Grandi (Demofoonte); Caterina Visconti (Dircea); Maddalena Girardini (Creusa); Giovanni Carestini (Timante); Battista Mancini (Cherinto); Anna della Parte (Matusio); Margherita Alessandri (Adrasto); N.N. (Olinto).

Balli.

	>	Corsari noc Ischiavi di varie Nazioni.
Di Personaggi rappresentanti	>	Le quattro Parti Mondo.
	>	Apollo accompagnato dalle Muse.

Kromě toho, že známe jména zpěváků, kteří premiérové uvedení zpívali, víme také, že Giuseppe Ferdinando Brivio je zde označován jako „maestro di cappella“. Kostýmy

¹¹⁶ Dle italsko-českého slovníku znamená „nuova“ – nová, další či novinka. Tato informace může znamenat, že Brivio složil „další“ z mnoha zhudebnění Metastasiova libreta, nebo také, že jde o „novinku“. Což skutečně šlo, neboť Briviova opera byla premiérována méně než rok před uvedením v Jaroměřicích.

¹¹⁷ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1733.

In: Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel. Sign. Textb. 85.

¹¹⁸ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Battista Scotto, Librajo vicino alla Torre, Torino 1738. In: Biblioteca Nazionale Universitaria di Torino, Torino. Sign. F VII.352/4.

vytvořil Francesco Mainino, scénu Giovanni Antonio Paglio a hudbu k nezbytným baletům Alessio Rasetti, „musicò sonatore di Sua Maestà“. O choreografii baletních vložek se postaral baletní mistr Alessandro Mion. Soupis postav rovněž obsahuje dětskou roli Olinta, syna Timanta a Dircei, která je němou rolí a v původním libretu zhudebněném Caldarou se nevyskytuje. Díky libretu rovněž známé stručný popis baletních vložek a také soupis jednotlivých tanečníků a tanečnic, který zde nicméně neuvádím.

4. Okolnosti uvedení opery *Demofonte* v Jaroměřicích v roce 1738

V této kapitole mi základním informačním zdrojem budou dvě knihy Jany Perutkové *František Antonín Míča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích*¹¹⁹ a *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*.¹²⁰ Dalšími zdroji budou rovněž Helfertova kniha *Hudební barok na českých zámcích*,¹²¹ zvláště pak pátá kapitola „Hudební život na jaroměřickém zámku“, a druhá kapitola z Plichtova sborníku *O životě a umění*¹²² týkající se Questenbergova života. Shrnu zde pramenně doložené události týkající se uvedení opery v jaroměřickém zámeckém divadle.

Na tomto místě bych ráda předeslala, že z jaroměřického uvedení díla z roku 1738 máme zachovány tři druhy pramenů. Jednak výše zmíněnou questenberskou partituru, dále tištěná libreta v italském a německém jazyce a rovněž korespondenci mezi jaroměřickými správci a hrabětem Questenbergem.

4.1 Svatba Marie Caroliny z Questenbergu

Hraběti Johannu Adamu Questenbergovi (1678 – 1752) se z prvního manželství s Marií Antoníí Ferdinandou z Friedbergu a Scheeru (1699 – 1736) narodilo šest dětí; tři dcery a tři synové. Dospělosti se však dožila pouze dcera Marie Carolina (1712 – 1750), křtěná jako Maria Carolina Catharina Antonia Josepha Francisca de Paula Anna, která po otci podědila hudební nadání.¹²³ „Tak r. 1724 vyučuje Theofil Muffat dceru Questeberkovu Marii Charlottu hře na cembalo a to za měsíční plat 8 zl. Že se hrabě z Questenberku obrátil právě na Muffata, jest přirozené, neboť v této době Theofil Muffat jak u dvora, tak i v hudební Vídni platil za první autoritu ve hře cembalové a varhaní (sic!).“¹²⁴ O tom, jaké bylo její zapojení do jaroměřických operních produkcí, máme však pouze několik zmínek. Z dopisu správce Ivo Josepha Widmanna z 19. 8. 1737 např. zjišťujeme, že se starala o

¹¹⁹ PERUTKOVÁ, Jana: *František Antonín Míča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích*. Praha: Koniasch Latin Press, 2011. Clavis monumentorum musicorum regni bohemiae, IV.

¹²⁰ PERUTKOVÁ, Jana: *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*. Graz: Hollitzer, 2015.

¹²¹ HELFERT, Vladimír: *Hudební barok na českých zámcích*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1916. s. 256–349.

¹²² PLICHTA, Alois: *O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky 1700 – 1752*. Sborník prací. Vlastivědná knihovna moravská č. 18. Brno: Osvětová beseda, 1974. s. 34–56.

¹²³ PERUTKOVÁ 2011: s. 25.

¹²⁴ HELFERT 1916: s. 175.

kostýmy a výpravu k nově nastudovávané opeře¹²⁵ a na podzim roku 1737 pomáhala s inscenacemi oper *Merope* (Riccardo Broschi) si *Issipile* (Antonio Bioni).¹²⁶

Své jediné manželství uzavřela ve dvaceti šesti letech. Podle dochovaných zpráv probíhala vyjednávání s různými šlechtici týkající se její osoby už dříve, nikdy ale nedošlo k jejich naplnění.¹²⁷ Úspěšné byly až námluvy s hrabětem Preisgottem Kuefsteinem (†1745), plukovníkem císařské armády. Ke svatbě Marie Caroliny s hrabětem Kuefsteinem došlo až o více jak rok později, na Vánoce 1738, z důvodu neodkladných povinností hraběte u tureckých hranic. Ke zvýšení lesku této události byla v jaroměřickém divadle uvedena opera *Demofonte* – 28. 12. 1738.¹²⁸ Informaci o svatbě dokládá i titulní list jaroměřického libreta:¹²⁹

[...] NEL FESTEGGIARSI LE **FELICISSIME NOZZE** | DELL' ILL.^{ma} SUA SIG[NO]^{ra} FIGLIA,
LA SIG.^{ra} | MARIA CAROLINA | CONTESSA DI QUESTENBERG, | COL ILL.^{mo} SIG.^{re}, IL SIG.^{re} |
PREISGOTT | CONTE DI KUFFSTEIN, | [...] | Il dì 28. Dicembre nell'Anno 1728. (sic!) | [...]

Manželství Marie Caroliny s hrabětem Kuefsteinem trvalo pouze několik let a patrně nebylo příliš šťastné. Manželé žili převážnou část svazku odděleně, hlavně z důvodu vojenských závazků hraběte.¹³⁰ Oba zemřeli nedlouho před rokem 1750.

Další významnou událostí roku 1738, jež má přímou spojitost s některou uváděnou operou, byl sňatek hraběte Questenberga s jeho druhou ženou Marií Antonií komtesou z Kouniců (1708 – 1778).¹³¹ Došlo k němu 14. 4. 1738 v chrámu Zvěstování Panny Marie v Tuřanech.¹³² Hrabě Questenberg konal vše proto, aby se Jaroměřice ukázaly při příjezdu nové hraběnky 24. 4. 1738 v co nejkrásnějším světle. Byl naplánován slavnostní příjezd se slavobránou a špalírem měšťanů, dělaly se i úpravy na zámku.¹³³

Nejpodstatnější stránkou ale měla být hudba provozovaná na počest nové hraběnky. Kapelník František Antonín Míča dostal od hraběte text nové licenzy (pravděpodobně od kněze Ignáce Freye-Svobody), kterou měl zhudebnit pro Pavlínu Catullusovou a přidat ji do opery *Merope*.¹³⁴ Z dopisu hraběte jaroměřickému hejtmanovi Ivo Josephu Widmannovi víme: „Hrabě píše, že přikomponovaná část musí se zpívati po opeře „Merope“ a to po

¹²⁵ PERUTKOVÁ 2011: s. 41.

¹²⁶ HELFERT 1916: s. 331.

¹²⁷ PERUTKOVÁ 2015: s. 106–108.

¹²⁸ PERUTKOVÁ 2015: s. 485.

¹²⁹ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461.

¹³⁰ PERUTKOVÁ 2015: s. 109.

¹³¹ V této době je hrabě z Questenbergu již téměř šedesátiletý a stále nemá mužského potomka. Toto manželství však zůstalo bezdětné.

¹³² PERUTKOVÁ 2011: s. 22.

¹³³ PLICHTA 1974: s. 54–55.

¹³⁴ PLICHTA 1974. s. 54–55.

sboru a před baletem. Dále popisuje scénu: Venuše snese se na oblacích k jevišti, odzpívá si vložku a hned potom zase odletí, aby mohl začít balet. Právě v této scénické úpravě jest jasný doklad licenzy, jež byly všechny prováděny tímto způsobem.“¹³⁵ Licenzu nechal hrabě pro Míču přeložit, aby kapelník věděl, co text obsahuje.¹³⁶

Jaká další díla se uváděla v roce 1738 v Jaroměřicích, se dovídáme jednak z účtů truhláře Matěje Stöhringa a jednak tzv. pivních deputátů za představení.¹³⁷ Díky těmto informacím si můžeme udělat alespoň přibližnou představu o skutečném rozsahu jaroměřické divadelní produkce. V červnu 1738 byla dávána opera *Il delizioso ritiro di Lucullo* napsaná na objednávku hraběte Ignaziem Contim a v červenci byla opakována Míčova opera *L'origine di Jaromeriz*.¹³⁸ Komédie *Babylonischer Thurm*,¹³⁹ která dle dopisů vídeňského hofmistra Georg Adam Hoffman vyvolala ve Vídni velké pozdvižení, měla premiéru patrně v září a na podzim byla patrně opakována *Merope*.¹⁴⁰ Dne 13. 6. 1738 se v zahradním divadle jaroměřického zámku dávala serenata *Il giudizio di Paride*¹⁴¹ přeložená Ghelenem. Kromě již jmenovaných byla uvedena ještě další díla, jejichž názvy se však nelze určit.

4.2 Okolnosti inscenování opery *Demofonte* v Jaroměřicích

Jednou z podstatných věcí, kterou se ovšem Helfert ve své práci nezabývá, je to, jak se opera *Demofonte* dostala do Jaroměřic. Z dostupných pramenů se to s jistotou určit nedá, nicméně je nejpravděpodobnější, že Questenberg získal opis díla od zpěvačky Anny Catariny della Parte (řečené di Portogalo), se kterou byl v kontaktu a která zpívala roli Matusia během turínské premiéry na začátku téhož roku. Hrabě se dokonce pokusil zařídit, patrně jako poděkování, její představení před císařem, ale bez úspěchu.¹⁴² O získání partitury nicméně nemáme žádné přímé zprávy. Předpokládáme-li, že questenberská partitura je totožná s tou, která byla uvedena v Turíně,¹⁴³ je časový rozestup mezi jejich premiérami méně než rok, což je velice krátká doba.

Otázkou dále zůstává, proč bylo vybráno právě Briviovo zhudebnění. Mezi lety 1733 a 1738 totiž vzniklo osm dalších zhudebnění tohoto textu, o nichž víme z titulních listů

¹³⁵ HELFERT 1916: s. 333.

¹³⁶ HELFERT 1916: s. 333. Dopis hraběte ze Slavkova 15. 4. 1738.

¹³⁷ PERUTKOVÁ 2015: s. 405.

¹³⁸ PERUTKOVÁ 2011: s. 23.

¹³⁹ HELFERT 1916: s. 340–341.

¹⁴⁰ HELFERT 1916: s. 335.

¹⁴¹ HELFERT 1916.: s. 335. Kvittance Johanna Leopolda van Ghelena z 26. 7. 1738.

¹⁴² PERUTKOVÁ 2015: s. 206, 219.

¹⁴³ SARTORI 1990: číslo 7477.

zachovaných libret.¹⁴⁴ Ve skutečnosti však mohl být počet ještě vyšší. Významnou roli patrně sehrálo to, že šlo o novinku. Můžeme soudit, že Briviovo dílo mělo v Turíně úspěch, a proto byl jeho opis získán pro Jaroměřice.

Z dostupných pramenů víme, že hrabě Questenberg znal vídeňskou inscenaci Caldarovy opery z roku 1733, jistě ale nevíme, zda si nenechal Caldarovu partituru opsat pro svou hudební sbírku. V říjnu 1736 totiž posílá vídeňský hofmistr Georg Adam Hoffman z Vídně hraběti opsané oratorio *Gioseffo, che interpreta i sogni* od Ignazia Contiho spolu s opisem opery *Demofonte*, u kterého není zmíněn autor. Nicméně předpokládáme, že šlo o Caldarovo zhudebnění.¹⁴⁵ Helfert uvádí domněnku, že „poznámka „musica nuova“ [na libretu z Nových Hradů] ukazuje, že v Jaroměřicích bylo známo starší zhudebnění Caldarovo z r. 1733.“¹⁴⁶ O případném uvedení tohoto zhudebnění v Jaroměřicích ale nemáme bližší zprávy.

K prvnímu provedení Briviova *Demofonta* v Jaroměřicích došlo 28.12. 1738 v zámeckém divadle. O detailech tohoto uvedení se dovídáme, kromě Hoffmanových relací týkajících se hlavně tisku libret,¹⁴⁷ také z počátečních stran libreta. Postupně uvedu jeho jednotlivé části, na kterých lze dokumentovat inscenační okolnosti. Budu vycházet z italské verze libreta, přičemž německý překlad je s ním totožný, jen s pár drobnými odchylkami.

Titulní list italské verze libreta¹⁴⁸

DEMOFOONTE. | DRAMMA PER MUSICA | DA RAPPRESENTARSI PER ORDINE | DI. S. ECCELL. IL SIG. CONTE | GIO. ADAMO | DI QUESTENBERG, | CONTE DEL SAC. ROM. IMP. | Signore delle Città, e Signorie di Pet- | schau, Gabhorn, Pürten, e Miess, Barone di | Jaromeritz, Puschitz, Jacobau, Rappolten, Sigharts- | Kirchen. Intimo Attual Consigliere di Stato, e | Cameriere della Chiave d'Oro di S. M. | Ces. e R. Catt. | Nel Teatro del suo castello di Jaromeriz, in | Moravia, dalli propri suoi Virtuosi, | NEL FESTEGGIARSI LE FELICISIME NOZZE | DELL' ILL.^{ma} SUA SIG.^{ra} FIGLIA, LA SIG.^{ra} | MARIA CAROLINA | CONTESSA DI QUESTENBERG, | COL ILL.^{mo} SIG.^{re}, IL SIG.^{re} | PREISGOTT | CONTE DI KUFFSTEIN, | Signore di Weidenholz, Cavaglier della Chiave | d'Oro Attual di S. M. Ces., e Tenente Colonnello | del Reggimento di Portogallo. | Il dì 28. Dicembre nell'Anno 1728. (sic!) | VIENNA d' AUSTRIA, appresso Gio. Pietro Van Ghelen, Stampator | di Corte di Sua Maestà Cesarea e Regia Cattolica.

Titulní list německé verze libreta¹⁴⁹

DEMOPHON, | Musicalisches Schau-Spiel | Auf Befehl Sr. Excell. Hrn. Grafen | Johann Adam | von

¹⁴⁴ SARTORI 1990: čísla 7468 – 7478, 7593. Některé jsou nedatovány, takže byly možná uvedeny v době jaroměřické premiéry či krátce před ní.

¹⁴⁵ PERUTKOVÁ 2015: s. 177.

¹⁴⁶ HELFERT 1916: s. 359.

¹⁴⁷ Libreto bylo tištěno ve Vídni, proto bylo nutno komunikovat v dopisech, které se zachovaly. HELFERT 1916: s. 335–336.

¹⁴⁸ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461.

¹⁴⁹ METASTASIO, Pietro: *Demophon*. Vyd. Johann Peter v. Ghelen, Wien 1738. In: Moravská zemská knihovna, dříve Univerzitní knihovna, Brno. Sign. ST1-0572.267.

Questenberg, | des Heil. Röm. Reichs | Grafen, und Herrn deren Städten, | und Herrschaften Petschau, Gabhorn, Pür- | ten, und Miess; Frey-Herrn zu Jaromeritz, Pau- | schitz, Jacobau, Rappolten- und Sigharts-Kirchen. | Ihrer Röm. Kais. und Königl. Maj. würkl. Gehei- | men Rahts, und Cammer-Herrn | Auf der Schau-Bühne in Dero Schloss Jaro- | meritz in Mähren von Dero eigenen Virtuosen | Bey feyerlicher Begängnüss der beglückten | Vermählung Dero gnädigen Fräulen Tochter | Maria Carolina | Gräfin von Questenberg, | Mit Ihre Gnaden Herrn, Herrn | Preisgott, | Grafen von Kuffstein, | Herrn von Weidenholtz, Ihrer. Kais. Maj. würkl. | Cammer-Herrn, und Obrist-Leutenanten des Regiments | von Portugall ec. vorgestellt den 28. Dec. 1738. | Wien, gedruckt bey Johann Peter v. Ghelen, der Röm. Kaiserl. | Königl. und Catholis. Majestät Hof-Buchdruckern.

Zde se dovídáme nám již známé skutečnosti o dataci díla a také, komu bylo určeno. Na italské verzi libreta je chybně vytištěn rok 1728, německý překlad pak nese správný rok 1738. Titulní list rovněž uvádí „dalli propri suoi Virtuosi“, jak zdůrazňuje Helfert, tedy „provedena od vlastních hraběcích hudebníků (virtuosů)“¹⁵⁰, což bylo zřejmou pýchou hraběte.

Seznam herců následuje hned za Argomentem, které je v italské verzi libreta na stranách 3 – 5 (omylem nazvané 4). V německé verzi libreta jsou všechny strany před začátkem Atto Primo označeny nulou.

ATTORI.¹⁵¹

DEMOFOONTE, Re di Tracia	Il Sig. Francesco Mitscha
DIRCEA, segreta moglie di Timante	La Sig. Elisabetta Havlin
CREUSA, Principessa di Frigia, destinata Sposa di Timante	La Sig. Pavlina Catullus
TIMANTE, creduto Principe Ereditario, Figlio di Demofoonte	La Sig. Marianna Nellerin
CHERINTO, Figlio di Demofoonte, amante di Creusa	La Sig. Giovanna Mitscha
MATUSIO, creduto padre di Dircea, Grande del Regno	Il Sig. Antonio Lehner
ADRASTO, Capitano delle Guardie reali, e confidente del Re	Il Sig. Domenico Klopffan

COMPARESE.

Di Nobili Traci con Demofoonte.
 Di Guardie col medesimo.
 Di Dame Frigie >
 Di Cavalieri >
 Di Paggi > con Creusa.
 Di Guardie >
 Di Marinari >
 Di Traci sollevati con Timante.
 Di Sacerdoti di Apollo.

KOMPARS.

Thráčtí šlechtici s Demofoontem.
 Tělesná stráž téhož.
 Dámy z Frýgie >
 Doprovod (kavalíři) >
 Pážata > s Creusou.
 Tělesná stráž >
 Námořníci >
 Thráčtí povstalci (buřiči) s Timantem.
 Kněz boha Apollona.

Německý překlad tohoto soupisu se shoduje s italským,¹⁵² vyjma jména basisty Dominika Klopffana, které je v italském uvedeno nečitelně, spíš jako Klepffan; titulování pánů je převedeno na „Herr“ a slečen na „Jungfrau“.

¹⁵⁰ HELFERT 1916: s. 336.

¹⁵¹ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461. s. 6.

¹⁵² Předpokládáme samozřejmou mutaci jmen do němčiny.

Kapelník František Antonín Míča byl schopným tenoristou, který velmi často zpíval hlavní role. Dalších rolí se ujali Alžběta Havlínová (S), vdaná Míčová, někdy také známá jako „kleine Lisl“; Pavlína Františka Catullusová (S), dcera jaroměřického rektora; Maria Johanna Míčová (S), vdaná Hrůzová, jedna z nejvytíženějších zpěvaček v Jaroměřicích, která zpívala mnoho virtuozních partů; Maria Anna Nellerová (A), vdaná Míčová, která pracovala také jako komorná na zámku; a dva basisté, Dominik Klopfan, hlavní basista jaroměřického kůru, a Anton Lehner (či Löhner), vynikající zpěvák, který účinkoval i v představeních vídeňského divadla U Korutanské brány.¹⁵³ Nemáme bližší zprávy, proč bylo obsazení vybráno právě takto. Zdá se však, že byli vybráni zkušení jaroměřičtí interpreti, neboť mezi sólisty nebyl žádný hostující zpěvák.¹⁵⁴

Z množství výše jmenovaných typů komparzu můžeme usoudit, že počet osob, které se na inscenaci herecky, pěvecky či tanečně podílely, byl dosti vysoký. Korespondovalo by to s významem příležitosti, k níž byla opera uváděna. Jména konkrétních členů kompasu a sboru však neznáme.

O zkouškách a samotné přípravě v zámeckém divadle nemáme bližší zprávy. Otázkou tedy zůstává i to, kdo inscenaci scénicky ztvárnil. Někdy do zkoušek zasahoval sám hrabě Questenberg a předpokládáme, že právě zde chtěl mít jistotu kvality. Z kusých zpráv ovšem není zcela jasné, kdy byl na zámku přítomen. Helfert uvádí:

„6. října [1738] vzkazuje hrabě po purkrabím Mahrovi Míčovi, aby cvičili jednak operu a jiné hudby, jednak operu „Merope“. V dopise hraběte je význačné, že se zde činí rozdíl mezi dvojí skupinou účinkujících a zároveň mezi dvojí operou. Jedna skupina (andere Partei) cvičí starou operu „Merope“, druhá (alle übrigen) učí se jiné opeře, komedii a jiné hudbě.“¹⁵⁵

Zda byla „jinou operou“ opera *Demofonte*, s jistotou nevíme. Téměř tříměsíční příprava (říjen – prosinec 1738) by tomu však mohla odpovídat, uvědomíme-li si, že během nich museli nacvičit i jiné skladby.

Autora scénického ztvárnění sice neznáme, ale libreto nám podává bližší informace o taneční složce inscenace.

BALLI.¹⁵⁶

NELL' ATTO PRIMO.

BALETY.

V PRVNÍM AKTU.

¹⁵³ PERUTKOVÁ 2015: s. 324–331.

¹⁵⁴ Jana Perutková uvádí omylem chybné přiřazení rolí v přehledové tabulce u opery *Demofonte*.

PERUTKOVÁ 2011: s. 163.

PERUTKOVÁ 2015: s. 337.

¹⁵⁵ HELFERT 1916: s. 335.

¹⁵⁶ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461. str. 8.

Di Corsari, e Schiave.

Balet korzárů a otrokyní.

NELL'ATTO SECONDO.

V DRUHÉM AKTU.

Di Ministri, e Ministre del Tempio.

Služebníci a duchovní chrámu.

NELL'ATTO TERZO.

V TŘETÍM AKTU.

Nozze tra una Dama Frigia, e un nobile di Tracia.

Svatba mezi dámou z Frýgie a thráckým šlechticem.

Li suddetti Balli furono concertati dal Sig. Francesco Scotti, Maestro di Ballo.

Con l'arie per li suddetti Balli del Sig. Francesco Mitscha, Direttore della Musica di Sua Eccell[enza], e Maestro di Cappella a Jaromeriz.

Výše zmíněné balety jsou dílem pana Francesca Scottiho, tanečního mistra.

S áriemi pro výše zmíněné balety je spojen pan Francesco Mitscha, ředitel hudby Jeho Excelence a vedoucí kapely v Jaroměřicích.

Výpis baletních vložek, které jsou mezi jednotlivými akty,¹⁵⁷ nás pouze informuje o jejich obsazení, nikoliv o jejich podobě. Jak uvádí Helfert, balety „nejsou žádné programové balety. Tančící mořští lupiči, kněží a kněžky, svatební tance souvisí s dějem pouze zcela vnějškově, pouze kostymově, jinak jsou to baletní suity právě tak, jak v této době byly v operách obvyklé.“¹⁵⁸ Dle libreta byl jejich autorem vídeňský taneční mistr Franz Joseph Scotti, který vytvořil choreografii i k dalším jaroměřickým produkcím.¹⁵⁹ Hudbu k nim složil kapelník František Antonín Míča, který je v poznámce k baletům rovněž jmenován. Vzhledem k tomu, že stručný popis baletů zmíněný výše se liší, jak od popisu baletů v libretu z Caldarova zhudebnění, tak od popisu baletů v libretu z Briviova turínského zhudebnění, předpokládáme, že balety vznikly zcela nově pro jaroměřické uvedení. Jména tanečníků nicméně libreto neuvádí.

MUTTAZIONI DI SCENE.¹⁶⁰

[II/1] Orti pensili, corrispondenti a diversi appartamenti della Regia.

[I/6] Porto di mare festivamente adornato per l'arrivo della Principessa di Frigia. Vista di molte Navi, della più magnifica delle quali al suono di vari stromenti barbari, e preceduti da numeroso corteggio sbarcano e terra Creusa, e Cherinto.

[II/1] Gabinetto.

[II/5] Portici.

[II/10] Atrio del Tempio di Apollo. Magnifica ma breve scala, per cui si ascende al tempio medesimo, la parte interna del quale è tutta scoperta agli spettatori: se non quanto ne interrompono la vista, le colonne, che sostengono la gran tribuna: Veggonsi l'are cadute, il fuoco estinto, i sacri vasi roversciati, i fiori, le bende, le scuri, e gli altri stromenti del sacrificio sparsi per le scale, e sul piano: i Sacerdoti in fuga: i Custodi reali inseguiti dagli Amici di Timante, e per tutto confusione, e tumulto.

¹⁵⁷ Rozložení baletů v opeře bylo následující: Atto Primo – první balet – Atto Secondo – druhý balet – Atto Terzo – třetí balet – Licenza.

¹⁵⁸ HELFERT 1916: s. 339.

¹⁵⁹ PERUTKOVÁ 2015: s. 275–276.

¹⁶⁰ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461. str. 7. Označení v hranatých závorkách určují, u jakých aktů/scén libreta jsou poznámky uvedeny.

[III/1] Cortile interno nel Carcere.

[III/9] Luogo magnifico nella Reggia festivamente adornato per le nozze di Creusa.

SCÉNICKÉ PROMĚNY.

[I/1] Zahradní přístřešek, korespondující s dalšími místy paláce.

[I/6] Mořský přístav slavnostně ozdobený k příjezdu princezny z Frýgie. Vidíme množství člunů, z nichž se pro větší slávu line hlahol různých barbarských nástrojů, a uvádí množství družiny vystupující na zem a Creusu s Cherintem.

[II/1] Pokojík.

[II/5] Loubí, sloupoví.

[II/10] Atrium Apollonova chrámu. Majestátní, ale nízké schody, po nichž se stoupá do samotného chrámu, vnitřní část, jež je odkryta do hlediště, ale ne tak, aby rozbila výhled, sloup, který podpírá velkou tribunu. Obětní místo (ohřívadlo) v nižší oblasti, vyhaslé ohniště, pohozené obětní nádoby, květiny, stuhy, spáleniště a další nástroje obětování jsou rozptýleny na chodech a na zemi. Kněží prchají. Královští strážci pronásledují přátele Timanta; všude je zmatek a povyk.

[III/1] Vnitřní dvorek žaláře.

[III/9] Nádherně ozdobený prostor královského paláce připravený pro svatbu Creusy.

Výše citovaný soupis scénických proměn je shodný s proměnami uvedenými v libretu k Caldarovu zhudebnění z roku 1733¹⁶¹ a nebyl tedy pro Jaroměřice nově vytvořen. Helfert při srovnání německého libreta z jaroměřického uvedení a Metastasiova textu v pozdější edici uvádí:

„Naproti tomu v Metastasiově textu chybí seznam sloužících, jenž uveden v jarom. textu s nápadnou pečlivostí, patrně proto, aby dodal vnějšího lesku zámecké opeře. V Metastasiově textu dále vynechán jest seznam tanců a scénické poznámky jsou zredukovány na minimum. Ovšem zde dlužno podotknouti, že toto zredukování jest dobře vysvětleno edicí Metastasiova textu.“¹⁶²

Helfert nicméně neporovnával libreto z jaroměřického uvedení s původním libretem z Caldarova zhudebnění. Porovnáme-li tyto dva prameny, scénické poznámky, seznam tanců i soupis sloužících jsou shodné.

Scénické návrhy pro premiéru *Demofonta* v roce 1733 ve Vídni vytvořil Antonio Galli-Bibiena, jak je zmíněno v předchozí kapitole. Pro jaroměřické uvedení požádal hrabě Questenberg prostřednictvím vídeňského hejtmana Hoffmanna o zapůjčení těchto návrhů, na jejichž základě by byla vytvořena scéna, a již 28. 6. 1738 se z dopisu Hoffmanna hraběti dovídáme, že Galli-Bibiena slibuje návrhy zapůjčit. O jejich zaslání a následné realizaci však nevíme nic bližšího. Z dopisu také není zřejmé, zda Hoffman komunikoval s Antoniem či jeho bratrem Giuseppem.¹⁶³ O kostýmní výpravě a výrobě rekvizit k opeře rovněž nemáme bližší informace.

Jako zajímavost uvádím, že pokud bylo v červnu 1738 jednáno s Galli-Bibienou o zapůjčení scénických návrhů, již v té době patrně v Jaroměřicích věděli, že v zimě má být

¹⁶¹ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1733. In: Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel. Sign. Textb. 85.

¹⁶² HELFERT 1916: s. 337.

¹⁶³ PERUTKOVÁ 2015: s. 258.

uvedena opera *Demofoonte*; je možné, že už měli k dispozici i Briviovu partituru. Tím se časová prodleva mezi datem premiéry Briviovy opery v Turíně (karneval 1738) a jejím uvedením v Jaroměřicích (prosinec 1738) ještě zkrátila.

Nezbytnou součástí každé jaroměřické produkce bylo tištěné libreto. Zdá se pravděpodobné, že text questenberského libreta byl převzat z Caldarova zhudebnění z roku 1733 a nikoliv z turínského uvedení v roce 1738. Vyplývá to hlavně z nesrovnalostí mezi questenberskou partiturou a questenberským libretem, které nesleduje krácení recitativů či nově vložené árie z turínského uvedení. Více o tom bude pojednáno v následujících kapitolách. Od koho Questenberg libreto pro tisk získal, však nemáme bližší zprávy.

V případě *Demofoonta* sice z Hoffmannových dopisů neznáme počet vytištěných kusů, ale je možné, že vzhledem k významné příležitosti jich mohlo být i více, než 300 ks od jednoho jazyka, jak se tisklo běžně.¹⁶⁴ Víme ale, že zhruba v polovině prosince 1738 bylo libreto hotovo.¹⁶⁵ Vzhledem k dochované písemné komunikaci mezi Hoffmannem, který byl ve Vídni, a hrabětem Questenbergem je možné, že hrabě tou dobou již dlel v Jaroměřicích a mohl se tak účastnit zkoušek opery. Pokud jde o dramaturgické zásahy hraběte či Hoffmanna do libreta, z Hoffmannova dopisu z 22. 11. 1738 víme, že nedoporučil vložení sólové scény Adrasta (II/4), která v původním Metastasiově libretu není. Důvodem bylo, že budou za sebou zpívány dvě árie. Kdo napsal text, k nemuž musela být i nově složena či opsána hudba, nevíme. V téže zprávě ještě zmiňuje chybu v árii *Demofoonta* (II/11), jež je nahrazena tercetem.¹⁶⁶

Vídeňský tiskař Johann Peter van Ghelen, který vydal řadu questenberských libret, vytiskl také italskou i německou verzi libreta k *Demofoontovi*. Autorem německého překladu byl jeho syn Johann Leopold van Ghelen. Licenzu měl původně překládat herec Johann Georg Schilde, který pro Questenberga pracoval již dříve, ale díky jeho nemoci z toho sešlo a i licenzu přeložil Ghelen.¹⁶⁷

Jaké ohlasy mělo slavnostní provedení *Demofoonta* v Jaroměřicích v roce 1738, bohužel nevíme. Je pravděpodobné, že k této příležitosti byli sezváni sousední šlechtici a příbuzní novomanželů, ale jejich konkrétní jména neznáme.

¹⁶⁴ PERUTKOVÁ 2011: 44.

¹⁶⁵ HELFERT 1916: s. 335–336. Hoffmannův dopis z 13. 12. 1738.

¹⁶⁶ PERUTKOVÁ 2015: s. 486.

¹⁶⁷ PERUTKOVÁ 2015: s. 487.

4.3 František Antonín Míča a jeho práce na opeře *Demofonte*

Mezi povinnosti Františka Antonína Míči (1696 – 1744), „Maestro di Cappella a Jaromeriz“,¹⁶⁸ patřilo kromě komponování a nacvičování skladeb se zpěváky a instrumentalisty také adaptování děl pro jaroměřické podmínky. A hrabě Questenberg měl na Míču požadavky nemalé.¹⁶⁹ Jeden takový příklad Míčovy, Hoffmannovy, Ghelenovy a Questenbergovy dramaturgické činnosti je doložen při inscenování opery *Merope* od Richarda Broschiho na podzim roku 1737. Hrabě se rozhodl v již vytvořeném textu opery zkrátit recitativy a také přidat nové dueto, které měl Míča zhudebnit. Jejich písemná komunikace trvala poměrně dlouho, neboť hrabě chtěl všechny změny schválit sám. Míča už ale potřeboval zkrátit hudbu k recitativům, aby se zpěváci mohli začít učit své role, a bez konečných změn nemohl. Když mělo konečně dojít k hudebním úpravám, rozhodl se hrabě recitativy nekrátit.¹⁷⁰ Míčova práce na úpravách *Merope* tím ale neskončila. Musel zkomponovat ještě hudbu k vloženému duetu a složit závěrečnou licenzu; tu však až k dalšímu uvedení v dubnu 1738.¹⁷¹

Úpravy v opeře *Merope* nám pak skýtají paralelu k úpravám opery *Demofonte*, neboť změn provedených v této opeře bylo velice mnoho. Vlastně nejvíce ze všech doposud identifikovaných questenberských partitur.

Z informace na zachovaném questenberském libretu víme, že Míča byl autorem baletů k této opeře. Dle dobového úzu se balety prováděly mezi jednotlivými akty opery a baletní hudba nebyla součástí partitury. Baletní instrumentální hudba k této opeře se bohužel nezachovala, takže o ní nemáme bližší zprávy.¹⁷²

Míča měl s největší pravděpodobností na starosti i zhudebnění závěrečné licenzy. Není zcela jasné, kdo napsal její původní italský text, ale usuzuje se na kněze Ignáce Freye-Svobodu, který vytvořil text licenzy k *Merope*.¹⁷³ Partitura Briviovy opery neměla licenzu, neboť šlo operu uvedenou během karnevalu, která nebyla dedikována žádnému konkrétnímu šlechtici. V původní neupravené Briviově partituře tedy končí opera sborem:

¹⁶⁸ Označení uvedeno u Míči jako autora baletní hudby k opeře.

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461. str. 8.

¹⁶⁹ PERUTKOVÁ 2011: s. 117.

¹⁷⁰ HELFERT: 1916: s. 328–329.

¹⁷¹ PERUTKOVÁ 2011: s. 71.

¹⁷² PERUTKOVÁ 2015: s. 461.

¹⁷³ PERUTKOVÁ 2011: s. 132.

CORO.

Par maggiore ogni diletto,
se in un'anima si spande
quand'oppressa è dal timor.

Qual piacer sarà perfetto,
se convien per esser grande
che cominci dal color?

Ten se shoduje se závěrem libreta Caldarova vídeňského i Briviova turínského zhudebnění. Za něj je v questenberské partituře vložena licenza.

V questenberském libretu se mezi závěrečným sborem a novou licenzou nachází ještě scénická poznámka týkající se baletu. V ní je uvedeno „Svatba mezi dámou z Frýgie a thráckým šlechticem“. Baletní scéna měla zdůraznit lásku urozených milenců Creusy a Cherinta, kteří našli společné štěstí. Baletní hudba nicméně nebyla součástí partitury, jak bylo zmíněno výše, takže v partituře následuje po sboru hned licenza.

Ke které hrdince opery byla připodobňována novomanželka Marie Carolina z Questenbergu je jasné z textu licenzy uvedeném níže. Je zdůrazněno, že přes všechna protivenství došla láska Dircey a Timanta naplnění pro jejich ušlechtilé ctnosti, stejně jako dojde naplnění láska Marie Caroliny a jejího manžela.

Hudebně je Míčova licenza složena ze sólového recitativu a árie, na niž navazuje sbor. Recitativ a árie jsou složeny nově, sbor je opakováním Briviova závěrečného sboru „Par maggiore ogni diletto“ zmíněného výše, s novým textem. V partituře ovšem není sborový text licenzy podložen. Zda musel dostat Míča licenzu přeloženou do němčiny, aby věděl, co komponuje, jako tomu bylo u opery *Merope*,¹⁷⁴ nemáme doloženo. Zároveň není zcela jasné, která z postav sólovou árii v licenze zpívala. Byť je v textu jmenována Dircea, nemusí to nutně znamenat, že tato poslava árii nemohla zpívat. V licenze se totiž zpěváci odpoutávají od svých rolí, aby vzdali hold šlechtici. Z hudebního rozboru vyplývá, že licenza obsahuje chyby ve vedení hlasů a rovněž v deklamaci. Je možné, že Míča podložil textem licenzy nějakou starší árii.¹⁷⁵

Obě licenzy, jak italskou, tak německou zde uvádím spolu s jejich překlady do češtiny. Jako drobnost dodávám, že v questenberském libretu je patrně omylem vynechán jeden řádek árie, který je uveden v questenberské partituře. Označila jsem ho hranatými závorkami.

¹⁷⁴ HELFERT 1916: s. 333.

¹⁷⁵ PERUTKOVÁ 2011: s. 116.

LICENZA.¹⁷⁶

Da Funesti accidenti
Ritrar non puonsi, è ver, lieti presagi.
Ma dell'anime eccelse
Il merito singolar sforza le stelle

A cangiarsi d'aspetto,
Come il provò Dircea su finita Scena.
Or che questo gran merto, Illustri Sposi,
In Voi chiaro risplende,
Augurar ben si puole
Al felice Imeneo liete vicende.
Tali il Ciel le promette, a e Voi faranno
Sempre propizio il Cielo
Tante eccelse Virtù, che in Voi si stanno.

Il Ciel sereno
Per Voi risplenda,
Ed a vicenda
Lucenti, e belle
Il Sol, e stelle
[formino sempre]
La notte, il dì.

Ancor l'Aurora
Di rose infiori
Questo bel nodo,
Che i Vostri Cori
Si stretti unì.

CORO.

Già nel Vostro vago aspetto
Trasparir chiaro si vede,
Qual contento provi il cor.

Diverrà poi più perfetto,
Allor, che la Vostra fede
Renderà feconda Amor.

LICENZA.¹⁷⁷

Z neblahých příhod
nelze, pravda, vyzískat šťastné předpovědi.
Avšak jedinečné zásluhy
vznešených duší nutí hvězdy,

aby změnily své vzezření,
tak jako to zakusila Dircea na vybájeném jevišti.
Nuže tedy, urození novomanželé,
když tyto veliké zásluhy ve Vás jasně září,
lze velice dobře předpovídat
Vašemu šťastnému svazku radostné události.
Tolik Vám jich Nebesa slibují! A budou způsobovat,
že Vám bude Nebe stále příznivě nakloněno,
ty přemnohé vybrané ctnosti, jež ve Vás přebývají.

¹⁷⁶ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461. s. 79–80.

¹⁷⁷ Za překlad děkuji Ondřeji Mackovi.

Jasně Nebe
skrže Vás září,
necht' tedy střídavě
svítící a krásné
Slunce i hvězdy
[utvářejí stále]
noc i den.

Těž Jitřenka
necht' růžemi ozdobí
toto krásné pouto,
jež Vaše srdce
tak těsně spojilo.

SBOR.

Již z Vašeho půvabného vzhledu
jasně vysvítá,
jaké potěšení zakouší srdce.

Stane se pak ještě dokonalejším,
až Vaši věrnost
učiní plodnou Lásku.

Beurlaubung.¹⁷⁸

Aus traurigen Zufällen kann man keine fröh- | liche Vorbedeutung schöpfen, wahr ist es, | aber der sonderbare
Verdienst edelmüti- | ger Seelen zwinget die Sterne, ihren Unblik zu | verändern, gleichwie ein solches die
Dircea in er- | bichteter Vorstellung erfahren. Weilen nun die- | ser grosse Verdienst in euch, o edles Paar, klar
| hervor leuchtet, so kan man wol einen frölichen | Glückes – Wechsel euer Vermählung prophe- | zeyen. Der
Himmel verspricht euch solches, und | die hohe Tugenden, so euch zieren, werden euch | allstets desselben
Gunst verschaffen.

Die schöne Himmels-Ferne,
Die Sonn, und auch die Sterne
Erleuchten eure Tage,
Und Wechsel-weiss die Nacht;

Die Morgen-Röht belege
Mit Rosen jenes Bande,
Das euer Herz, und Hande
So fest zusamm gebracht.

Chor.

In euren Augen-Strahlen
Sieht man die Lust gemahlen,
So eure Brust durchbringt;

Der ist dann nichts zu gleichen,
Wann sie das wird erreichen,
Dass der getreue Triebe
Einst durch die Macht der Liebe
Gewünschte Früchte bringt.

¹⁷⁸ METASTASIO, Pietro: *Demophon*. Vyd. Johann Peter v. Ghelen, Wien 1738. In: Moravská zemská knihovna, dříve Univerzitní knihovna, Brno. Sign. ST1-0572.267. s. 72.

Licenza¹⁷⁹

Ze smutných náhod nelze stvořit žádnou radostnou předzvěst, však pravdou je, že zvláštní zásluha ušlechtilých odvážných duší nutí hvězdy změnit jejich svit, stejně jako ten, který Dircea v tomto zbásněném představení pozná. Protože však právě tato velká zásluha z vás jasně září, ó urozený páre, tak můžeme prorokovat obrat k radostnému štěstí vašeho sňatku. Nebesa vám to přislíbila; a vysoké ctnosti, jež vás zdobí, vám budou stále zjednávat přízeň.

Krásná dálka nebes,
slunce a též hvězdy
osvětlí vaše dny
a v bílou noc se promění;

ranní červánky pokryjí
růžemi každý svazek,
který vaše srdce a ruce
tak pevně spojil.

Sbor.

V paprscích vašich očí
je vidět radost namalovanou,
která naplňuje vaši hrud'.

Té pak není ničeho rovno,
když ona toho dosáhne,
že pravá touha
skrze moc lásky jednoho dne
vytoužené ovoce přinese.

Ani zkomponováním licenzy Míčova práce na úpravách opery neskončila. Jak vyplývá z poznámky týkající se dramaturgických úprav opery *Demofoonte* uvedené v předchozí kapitole, byly do Metastasiova textu vloženy ještě další scény Adrasta. Jedná se o scény (Atto/Scena): I/4 a II/4. Proti druhé z nich byl Hoffmann z již uvedených důvodů. Rovněž bylo přidáno tercetto Demofoonta, Dircei a Timanta, které nahradilo předchozí sólovou árii. Podobu díla určoval vždy hrabě Questenberg a je pravděpodobné, že on mohl být rovněž osobou, která vybírala vložené árie, které nahradily árie stávající. Není jasné, zda hudbu k některým dalším vloženým áriím nezkomponoval i kapelník Míča, vyjma již zmíněné licenzy. K určení toho by byla nutná přesná hudební analýza zaměřená na spojení hudebních figur s klíčovými slovy árií. Ta by odhalila, zda text koresponduje s hudbou a byl tedy složen nově, či byly-li noty vložených árií nově podloženy textem z *Demofoonta*. K tomu v této práci bohužel není prostor.

V partituře se ovšem nacházejí i další árie. Co víme o jejich původu a důvodech vložení? Cílem poslední kapitoly této práce je rozbor těchto árií vedoucí k tomu, abychom mohli určit pravděpodobný důvod jejich vložení. Jedním z důvodů mohla být snaha o prezentaci virtuozity operních zpěváků. Často jsou totiž árie, jejichž zhudebnění měl i

¹⁷⁹ Za pomoc s překladem děkuji VM a HK.

Brivio ve své původní partituru, nahrazeny áriemi jinými, náročnějšími; áriemi plnými koloratur a velkých intervalových skoků. Příležitost uvedení také jistě sehrála určitou roli. Z tohoto důvodu soudíme, že árie tohoto druhu byly spíše vybrány z jiných oper i s textem, případně přetextovány, než aby byly nově napsány. Jedna vložená árie (I/6) je dokonce přímo nadepsána „NAPOLI 1737. | Del Sig.^r Leonardo Leo“ a původní text „Pensi l'iniquo“ zde zůstal zachován.

Helfert v komentáři k opeře *Demofonte* upozorňuje na nepřítomnost kastrátů v jaroměřické opeře na rozdíl od vídeňského dvorského divadla nebo divadel v Itálii.¹⁸⁰ Tento fakt měl za následek, že árie kastrátů v zámeckém divadle zpívaly ženy, sopranistky či altistky. V opeře *Demofonte* jsou to například role bratrů Timanta a Cherinta, které v turínském uvedení z roku 1738 zpívali muži. V Jaroměřicích se jich však ujaly Maria Anna Nellerová a Maria Johanna Míčová. Za důvod vkládání nových árií do Briviovy partitury to ale nelze považovat. Běžnou dobovou praxí totiž bylo, že party v sopránovém klíči se mohly přenést do tenorového, altové do basového a naopak.

Na závěr bych ráda zdůraznila fakt uvedený ve studii Jany Perutkové a Jany Spáčilové:¹⁸¹

„Z metodologického hlediska je zcela zásadní si uvědomit skutečnost, že opera 18. století byla živým útvarům proměňujícím se podle lokálních provozovacích možností. Často se přitom nejednalo o další verzi ze skladatelova pera, ale spíše o různé úpravy kdy byly škrtnuty recitativy, árie, i celé scény, či jakýsi typ pasticcia, kdy se do hotového díla vkládaly árie jiných skladatelů.“

A právě opera *Demofonte* uvedená roku 1738 v Jaroměřicích tuto tezi bezezbytku naplňuje.

¹⁸⁰ HELFERT 1916: s. 336–337.

¹⁸¹ PERUTKOVÁ, Jana – SPÁČILOVÁ, Jana: *Italská opera na Moravě v 1. polovině 18. století – fenomén stále aktuální*. Opus musicum 5, 2005, s. 52.

5. Rozbor partitury a vložených árií

V předchozí kapitole jsem přednesla jednotlivé teze týkající se jaroměřického provozu a jeho vlivu na podobu opery *Demofonte*. Také jsem naznačila možné cesty k získání libreta a partitury a okolnosti jejího inscenování. V této kapitole bych tyto teze ráda potvrdila prostřednictvím rozboru zachovaných pramenů. Jednotlivé podkapitoly budou věnovány jejich dílčím složkám. Nejprve popíšu vnější vzhled partitury, poté porovnáám dochovaná questenberská libreta s libretem z turínského uvedení 1738 a také s původním libretem z Caldarovy premiéry. V další podkapitole se pokusím určit písářské ruce, které se na vzniku partitury podílely, a stručně se zastavím u určení filigránů. V závěrečné, páté podkapitole se budu věnovat identifikaci vložených árií.

Jako hlavní informační zdroj mi poslouží už dříve zmíněné knihy Jany Perutkové,¹⁸² v nichž se detailně věnuje problematice identifikace questenberských hudebních pramenů včetně opery *Demofonte*. K úplnému porozumění následujících popisů a analýz je nejprve nutné definovat označení jednotlivých pojmů a pramenů.

ZKRATKA	VÝZNAM
CL	Calдарovo zhudebnění libreta z Vídně 1733 ¹⁸³
BL	Briviovo zhudebnění libreta z Turína 1738 ¹⁸⁴
QL	Questenberské libreto ¹⁸⁵ (všechny tiskové mutace jsou obsahově shodné)
QP	Questenberská partitura ¹⁸⁶
I	Atto Primo
II	Atto Secondo
II	Atto Terzo
P	Vytvořen přepis árie v příloze této práce

¹⁸² PERUTKOVÁ, Jana: *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*. Graz: Hollitzer, 2015.

PERUTKOVÁ, Jana: *František Antonín Míča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích*. Praha: Koniasch Latin Press, 2011. Clavis monumentorum musicorum regni bohemiae, IV.

¹⁸³ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1733.

In: Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel. Sign. Textb. 85.

¹⁸⁴ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Battista Scotto, Librajo vicino alla Torre, Torino 1738. In: Biblioteca Nazionale Universitaria di Torino, Torino. Sign. F VII.352/4.

¹⁸⁵ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.346.

¹⁸⁶ BRIVIO, Giuseppe Ferdinando: *Demofonte*. Rkp. partitura i digitalizovaná verze. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27698 (Q 20883)

5.1 Stav bádání a popis pramene

O uvedení opery *Demofonte* v Jaroměřicích máme zprávy jednak z dobové korespondence, převážně mezi hrabětem Questenbergem a jeho vídeňským hofmistrem Georgem Adamem Hoffmanem,¹⁸⁷ a jednak z titulních listů dochovaných questenberských libret. O partituru opery se však dopisy zmiňují jen nepřímo a autora hudby neuvádějí vůbec. Jediné informace na toto téma nacházíme v libretech. V italských mutacích questenberských libret z Nových Hradů¹⁸⁸ a Vídně¹⁸⁹ je totiž na stránce před titulním listem ručně psaná poznámka: „Musica nuova del Sig. Giuseppe Ferdinando Brivio.“ O Františku Antonínu Míčovi jako autoru hudby k baletům se zmiňují všechna jaroměřická libreta přímo v části o baletech.

Na partituru nalezenou v archivu Gesellschaft der Musikfreunde ve Vídni upozorňuje jako první Eitner¹⁹⁰ a přisuzuje ji Carlu Francescu Briviovi patrně na základě katalogizace hudebniny zpracované podle starších lexik. Tato informace se ve slovníkových heslech o Briviovi uvádí dodnes. Poznámka na partituru však uvádí pouze označení „Brivio“, bez křestních jmen.

Partituru jako questenberskou identifikoval Vladimír Helfert ve svých dvou publikacích¹⁹¹ a to hlavně díky shodě závěrečné licenzy v partituru s textem licenzy v questenberském libretu.¹⁹² Její příbuznost s ostatními questenberskými partiturami pak potvrdila i Jana Perutková na základě zkoumání charakteristických znaků questenberských partitur, z nichž hlavní jsou způsob svázání partitury a rukopis jaroměřických písařů a hraběte Questenberga na hudebnině.¹⁹³

Díky Sartoriho soupisu libret víme, že se opera *Demofonte* s hudbou Giuseppe Ferdinanda Brivia hrála v Turíně na počátku roku 1738¹⁹⁴ a možná tatáž verze Briviovy opery i později.¹⁹⁵ Z Turína se pak opis partitury dostal do Jaroměřic, možná skrze zpěvačku Annu Catarinu della Parte, která v ní v Turíně účinkovala.¹⁹⁶ O uložení ani jedné z výše

¹⁸⁷ HELFERT 1916: s. 335–340.

¹⁸⁸ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Zámecká knihovna ve správě Knihovny Národního muzea v Praze, Nové Hradky. Sign. Cz-NH 1431

¹⁸⁹ METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. Tx 5593

¹⁹⁰ EITNER, Robert: *Brivio*. In: *Quellen Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*. Band. II. Leipzig: Breitkopf&Haertel, 1900. s. 195.

¹⁹¹ HELFERT 1916 a HELFERT, 1924

¹⁹² HELFERT 1916: s. 339.

¹⁹³ PERUTKOVÁ 2011: s. 327–338.

¹⁹⁴ SARTORI 1990: číslo 7477.

¹⁹⁵ SARTORI 1990: číslo 7496.

SARTORI 1990: číslo 7505.

¹⁹⁶ PERUTKOVÁ 2015: s. 219–220.

zmíněných partitur ale nemáme bližší zprávy. I přesto, že nemáme možnost přímého srovnání s těmito partiturami a tedy ověření či vyvrácení shody s partiturou questenberskou, z dostupných informací usuzujeme, že questenberská partitura je kopií Briviovy turínské partitury, a rovněž, že je jejím jediným dochovaným exemplářem.

Popis pramene

Název: *Demofoonte* (partitura, 3 akty)

Autor hudby: Giuseppe Ferdinando Brivio

Autor libreta: Pietro Metastasio

Uložení: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27698 (Q 20883)

Desky: hřebenový barevný mramorový papír na kartonu¹⁹⁷

Formát: příčný

Štítek: jednoduchý, lichoběžníkový, na dvou ze tří písmo Františka Antonína Míči, na všech písmo hraběte Johanna Adama z Questenbergu¹⁹⁸

Předsádka: není, za deskami následuje hned notový zápis (u všech tří aktů opery)

Vazba: hřbet kožený (tmavá barva), 3 vrypy, v horní části vazby napsáno „Demo | fonte“ (sic!), ve spodní části „Brivio“

Růžky: nejsou

Typ: ms.

Poznámky v partituře: retuše chybně napsaných not, opravy klíčů či názvů postav většinou tužkou; ve vložených áriích dynamické poznámky jiným inkoustem

Rukopisy: notové písmo pěti opisovačů (italský originál, čtyři ruce ve vložených áriích); Questenbergovo a Míčovo písmo na štítku, Míčovo písmo v textu vložené árie; cizí rukou drobné korekce klíčů, znamének, dynamických změn; novodobé katalogizační vpisky

V tabulce je uveden přehled vložených árií, které budou v následujících podkapitolách blíže analyzovány.

ZKRATKA	QL ATTO/ SCENA	QL TEXTOVÝ INCIPIT	P
R I/4	I/4	Adraστο: Che si può far Signore?	x
A I/4	I/4	Adraστο: So, che l'amor s'opponē	x
R I/5	I/5	Timante: Ma che vi fece, o stelle	
R I/6	I/6	Creusa: [Mi spieghē]rò. Se in avvenir	
A I/6	I/6	Cherinto: T'intendo, Ingrata	x
A I/14	I/14	Timante: <i>Se ardire, e speranza</i>	
A II/1	II/1	Creusa: Tu sai chi son	x
R II/4	II/4	Adraστο: Ben ebbe al nascer suo stella	
A II/4	II/4	Adraστο: Se non giova l'innocenta	x
A II/11	II/11	Demofoonte, Timante, Dircea: Perfidi, già che in vita	x
A III/1	III/1	Adraστο: Non odi consiglio?	x
A III/2	III/2	Cherinto: Nel tuo dono io veggo assai	x
A III/3	III/3	Matusio: <i>Ah che ne mal verace</i>	
A III/5	III/5	Timante: Misero Pargoletto	x
A III/8	III/8	? [Creusa: Non dura – una sventura]	x

¹⁹⁷ PERUTKOVÁ 2011: s. 328, 330.

¹⁹⁸ PERUTKOVÁ, Jana: *Zur Identifizierung der Questenbergischen Partituren in Wiener Musikarchiven*. Hudební věda 1, 2007, s. 19.

R Licenza	III/Licenza	?: Da Funesti accidenti	x
A Licenza	III/Licenza	?: In Ciel sereno	x

TABULKA č. 1: Přehled vložených árií v opeře *Demofoonte*

Atto Primo

Desky: Brivio

Štítek: Atto Primo | O Pera (sic!) | Revision | Demofoonte | Cat | Musica | del Sig.^r Brivio. | K 1792 IV. 27698.

Rozměry: 280 x 209 q.

Hřbet: Demo | fonte (sic!) | Brivio

Počet stran: 236 (paginováno pracovníky archivu Gesellschaft der Musikfreunde)

Počet písářských složek: 25 + 2 vložené¹⁹⁹

Titulní list: Brivio | IV. 27698. | Sinfonia 1738.

Poznámky v partituře:

- s. 31 – u sólového hlasu retušován text a opraven, původní italský písář
 - s. 48 – u sólového hlasu doplněno jméno postavy Dircea, které chybělo
 - s. 56 – retušovány chybné noty, původní italský písář
 - s. 58 – retušovány chybné noty, původní italský písář
 - s. 60 – na začátek scény dopsán Adrasto
 - s. 85 – retušovány chybné noty a text, původní italský písář
 - s. 108 – 109 – patrný zbytek po ustřížení listu, obsahově nic neschází
 - s. 117 – dopsány koruny nad noty
 - s. 119 – doplněn chybějící F-klíč
 - s. 183 – retušovány chybné noty, původní italský písář
 - s. 195 – retušovány chybné noty a text, původní italský písář
 - s. 236 – končí partitura, za ní zbytek po odstřižení listu
- na některých listech patrné otvory po svázání (patrně vi-de)
spodní rohy jsou ohmatané od otáčení

Na deskách vlevo nahoře je etiketa se signaturou archivu Q 20883. Vpravo nahoře je velkým písmem modrou tužkou napsáno „Brivio“. Na štítku na deskách je psáno černým inkoustem „Atto Primo | O Pera (sic!) | Demofoonte“, což se shoduje se štítky ostatních aktů. Zde ovšem jde o jinou ruku, než o ruku Františka Antonína Míči. Pod tím rukou hraběte Questenberga na štítku psáno „Musica | del Sig.^r Brivio“. Vlevo ve středu štítku je novodobé fialové razítko „Revision“, pod ním katalogizační označení „Cat“, vpravo dole na štítku je psáno tužkou číslo „1792“ a novější rukou vlevo od něj „K“. Na spodní straně štítku je černým inkoustem novější rukou psána signatura „IV. 27698.“, která překrývá signaturu starou. Hřbet je v horní části označen názvem opery „Demo | fonte“ (sic!) a pod spodním vrypem je nečitelné „Brivio“.

Na titulním listu partitury je v levém horním rohu razítko archivu, při horním okraji uprostřed je tužkou napsáno „Brivio“ novodobou rukou; v pravém horním rohu je černým

¹⁹⁹ Přehled písářských složek viz příloha č. 2 této práce. Za vytvoření děkuji Janě Spáčilové.

inkoustem napsaná signatura partitury a to stejnou rukou jako na deskách. Ve středu horní části je napsáno „Sinfonia“ rukou italského opisovače partitury a vpravo od něj připsáno jinou rukou „1738.“ černým inkoustem.

Poznámky tužkou od hraběte Questenberga se v partituře vyskytují na několika místech, ale je jich velice málo. Italský opisovač, který původní partituru opisoval, uváděl důsledně jména postav i klíče. Jde tedy spíše o drobné opravy. Na některých místech, zvláště na krajích listů, je partitura proděravělá a na mnoha místech je inkoust propit z jedné strany do další.

Vložené árie²⁰⁰

1) Písařská složka č. 12a (QP s. 95 – 108)

Obsah složky: R I/4 + A I/4 + R I/5

R I/4: Adrasto: *Che si può far Signore?* (nově vložený, není v CL a BL)

A I/4: Adrasto: *So che l'amor s'opponne* (nově vložená, není v CL a BL)

R I/5: Timante: *Ma che vi fece, o stelle* (opsaný z přelepené s. 94, není nově vložen)

Popis: Mezi 3. a 4. list složky je vložena složka o 4 dvojlistech (4+3, poslední list ustřižen). Recitativ napsaný původně na s. 94 je přelepen a znovu napsán na poslední stranu složky (s. 108).

Vzhled: světlý papír, silnější notové linky, černý inkoust, svazek všit nepřesně, takže okraje jsou ohnuté či zastřižené, aby nepřesahovaly okraj partitury, patrný zbytek po odstřižení poslední ho prázdného listu

Poznámky:

s. 108 – na posledním řádku dopsány tužkou křížky jinou rukou, list dole vodorovně ustřižen

2) Písařská složka č. 15a (QP s. 133 – 160)

Obsah složky: R I/6 + A I/6

R I/6: Creusa: *[Mi spiegherò]. Se in avvenir* (konec recitativu, opsán ze s. 161)

A I/6: Creusa: *T'intendo, ingrata* (výměna árií, QP obsahuje Briviovu árii se stejným textem; původní text árie *Pensi l'iniquo figlio* je ponechán, text *T'intendo, ingrata* zapsán pod řádek bassa continua), svazek vložen před původní árii

Popis: Mezi 3. a 4. list složky je vložena složka o 7 dvojlistech, kde je ve dvojlistu světlejší barvy vložena složka s árií cizí provenience. Recitativ původně napsaný na s. 161 je přepsán na s. 133.

Vzhled: obalový dvojlist – světlý papír, silnější notové linky, hnědý inkoust; vložená árie – žlutý papír, silnější papír, černý inkoust, občasné černé pruhy, o něco větší rozměr, neseříznutý

Poznámky:

s. 135 – NAPOLI 1737. | Del. Sig.^r Leonardo Leo

s. 145, 151 – dynamická znaménka hnědým inkoustem

s. 154 – korekce slov, přeškrtnutí tužkou

V příloze této práce k nalezení přepis árií a recitativů: R I/4, A I/4, A I/6. V příloze

²⁰⁰ Forma a část popisu převzata z poznámek Jany Spáčilové. Více viz příloha č. 2 této práce.

naopak přepsány nejsou R I/5 a R I/6, neboť nejde ve skutečnosti o nově vložené recitativy, ale pouze o přepis původních recitativů z Briviovy partitury.

Atto Secondo

Štítek: Atto Secondo. | O Pera (sic!) | Demofonte (sic!) | Musica | del Sig.^r Brivio | Revision | Cat | IV. 27698.

Rozměry: 286 x 214 q.

Hřbet: Demo | fonte (sic!) | Brivio

Počet stran: 216 (paginováno pracovníky archivu Gesellschaft der Musikfreunde)

Počet písarských složek: 22 + 3 vložené

Titulní list: Atto Secodo | IV. 27698. | Scena Prima Demofoonte, e Creusa.

Poznámky v partituře:

- s. 6 – v recitativu tužkou dopsané chybějící „Dem.“ [Demofoonte]
 - s. 38 – retušována chybná nota
 - s. 60 – retušovány chybné noty
 - s. 85 – doplněno označení „P.“ [piano] jiným inkoutem, původní italský písář
 - s. 89 – retušovány chybné noty, původní italský písář
 - s. 119 – nad poslední notu doplněno „MF“ [mf]
 - s. 124 – 125 – mezi stranami zbytek po ustřiženém listu
 - s. 136 – 144 – opraveny křížky v předznamenání
 - s. 147 – oprava klíče u recitativu Demofoonta tužkou
 - s. 149 – retušován křížek u noty, původní italský písář
 - s. 156 – tužkou připsán křížek u basso continua
 - s. 189 – retušovány chybné noty, původní italský písář
 - s. 195 – v 7. taktu tužkou „B:“
 - s. 198 – tužkou nadpis „Duetto“
 - s. 205 – retušovány noty, původní italský písář
- na některých listech patrné otvory po svázání (patrně vi-de)
spodní rohy jsou ohmatané od otáčení

Na deskách vlevo nahoře etiketa se signaturou archivu Q 20883. V pravém horním rohu velkým písmem modrou tužkou napsáno „Brivio“; shodné na všech aktech partitury. Na štítku na deskách psáno černým inkoustem „Atto Secondo | O Pera (sic!) | Demofonte“ (sic!) Míčovou rukou, což se shoduje se štítky druhého a třetího aktu. Pod tím na štítku Questenbergovou rukou psáno „Musica | del Sig.^r Brivio“. Vpravo dole fialové razítko „Revision“ a hned pod ním novodobou rukou „Cat“. Na spodní straně štítku veprostřed je černým inkoustem jinou rukou napsána signatura archivu. Novější je patrně označení v horní části hřbetu, které udává název „Demo | fonte“ (!) a u spodního okraje hřbetu „Brivio“.

Titulní list obsahuje vlevo nahoře razítko archivu; nahoře veprostřed psáno rukou italského opisovače „Atto Secondo | Scena Prima Demofoonte, e Creusa.“; v pravém horním rohu černým inkoustem psaná novodobá signatura archivu.

Poznámky tužkou, či retuše se v tomto aktu vyskytují, ale jen zřídka. Často jde dokonce o opravy provedené už původním italským opisovačem partitury. Opravy jinou rukou jsou zde rovněž, ale nejde o opravy zásadní.

Vložené árie

3) Písařská složka č. 1a (QP s. 7 – 18)

Obsah složky: A II/1

A II/1: Creusa: *Tu sai chi son* (výměna árií, QP obsahuje Briviovu árii se stejným textem), svazek vložen doprostřed původní árie

Popis: Mezi 3. a 4. list složky vložena složka o 3 dvojlistech.

Vzhled: světlejší papír, silnější hnědé notové linky, noty často rozpité, svazek všit více nahoru, takže horní okraj ohnutý (s. 15 částečně uříznuta), neboť přesahuje; s. 7 – hnědým inkoustem psány noty, černým inkoustem tempová označení, název role „Creusa“ a text árie, na s. 8 se barva sjednocuje

Poznámky:

s. 11 – zaškrtnut chybný takt

s. 12, 16 – retušovány noty i text

s. 16 – prodlouženy notové linky

4) Písařská složka č. 6a (QP s. (60) 61 – 72)

Obsah složky: R II/4 + A II/4

R II/4: Adrasto: *Ben ebbe al nascer* (s. 60, recitativ se nenachází v CL, byl nově přidán do BL a převzat do QL)

A II/4: Adrasto: *Se non giova l'innocenza* (výměna árií, árie se nenachází v CL, v v BL má text *Veggio chi a voi somiglia*, do QL vložena árie s novým textem), svazek vložen před původní árii

Popis: Mezi 6. a 7. složku vložena složka o 3 dvojlistech.

Vzhled: světlý papír, silnější notové linky, svazek vložen nepřesně, takže přesahuje (s. 66 dole seříznutá)

Poznámky:

s. 61 – název postavy retušován

s. 62 – text retušován

5) Písařská složka č. 18a (QP s. 161 – 184)

Obsah složky: A II/11

A II/11: Terzetto Demofoonta, Timanta, Dircei: *Perfidi, già che in vita* (výměna, v originále sólová árie Demofoonta se stejným textovým incipitem, vloženo tercetto s rozšířeným textem), svazek vložen před původní árii

Popis: Mezi 1. a 2. list složky vložena složka o 6 dvojlistech.

Vzhled: našedlý papír, silnější notové linky, hodně rozpité

Poznámky:

s. 161 – „Terzetto“, „Leo?“ tužkou nadpis, písmo shodné s nadpisem na s. 198

s. 164 – retuše chybných not

s. 165 – 1. a 2. takt retušován, následkem toho děravý list

V příloze této práce k nalezení přepis vložených árií: A II/1, A II/4, A II/11.

V příloze není přepsán R II/4, který není nově složen, ale nachází se v původní Briviově

partituře. Zde je uveden proto, že jeho text nepochází z původního libreta Caldarova zhudebnění a do questenberského libreta byl převzal právě z Briviovy partitury; v jistém smyslu tedy vložen je.

Atto Terzo

Štítek: Atto Terzo. | O Pera. (sic!) | Demofonte (sic!) | Musica | del Sig.^r Brivio | Revision | Cat | IV. 27698.

Rozměry: 294 x 212 q.

Hřbet: Demo | fonte (sic!) | Brivio

Počet stran: 170 (paginováno pracovníky archivu Gesellschaft der Musikfreunde)

Počet písářských složek: 17 + 5 vložených

Titulní list: Atto Terzo | IV. 27698. | Scena Prima | Timante ed Adrasto

Poznámky v partituře:

- s. 15 – retušován křížek
- s. 25 – tužkou doplněn křížek
- s. 64 – vlevo nahoře tužkou značka kroužku přeškrtnutého křížkem
- s. 58 – tužkou opravený part bassa continua
- s. 81 – retušován chybný text, původní italský písář
- s. 82 – retušována chybná nota, původní italský písář
- s. 82 – 83 – mezi nimi zbytek po ustřiženém listu, ale obsahově nic nechybí
- s. 87 – retušována chybná nota, původní italský písář
- s. 97 – retušována chybná nota, původní italský písář
- s. 111 – retušována chybná nota, původní italský písář
- s. 130 – vlevo nahoře tužkou kolečko přeškrtnuté křížkem, ale vygumováno
- s. 162 – tmavší než ostatní (špinavá), vypadá jako původní závěrečný list opery na některých listech patrné otvory po svázání (patrně vi-de)
- spodní rohy jsou ohmatané od otáčení

Parametry desek i štítku tohoto aktu se shodují s druhým aktem. Na titulním listu vlevo nahoře razítko archivu; nahoře ve středu psáno rukou italského opisovače „Atto Terzo | Scena Prima | Timante ed Adrasto“; v pravém horním rohu černým inkoustem psaná novodobá signatura archivu „IV. 27698.“.

Poznámky v partituře jsou podobného druhu jako v ostatních aktech. Retuše chybných not pocházející už od italského opisovače či drobné doplnění křížků tužkou. Výjimkou jsou zde dva případy, kdy je árie označena kolečkem přeškrtnutým křížkem, což patrně značí, že se vypouštěla. V jiných aktech podobné označení nenajdeme.

Vložené árie

6) Písářská složka č. 1a (QP s. 3 – 10)

Obsah složky: A III/1

A III/1: Adrasto: *Non odi consiglio?* (výměna árií, QP obsahuje Briviovu árii se stejným textem), svazek vložen před původní árii

Popis: Mezi 1. a 2. list složky vložena složka o 2 dvojlistech.

Vzhled: jemný, světlý papír, černý inkoust, notové linky na okrajích rozpité, svazek všit níže, proto strany dole hodně oříznuté

Poznámky:

s. 8 – text opraven tužkou

7) Písařská složka č. 3a (QP s. 29 – 42b (nečíslované listy a, b))

Obsah složky: A III/2

A III/2: Cherinto: *Nel tuo dono io veggo assai* (výměna árií, v QP se nachází árie se stejným ritornelem (sólová trubka), ale jinou zpěvní částí s jiným textem *Alla tromba della Fama*, QL však převzalo text z CL), svazek vložen před původní árii

Popis: Mezi 2. a 3. list složky vložena složka o 4 dvojlistech.

Vzhled: světlejší papír, notové linky lehce rozpité, hnědý inkoust, svazek větší než okolní, proto přesahuje všemi směry, neoříznutý, okraje ohnuté a zašedlé, u vazby nastřižené;

s. 31 – okraj vyztužen papírem (proděravělé)

Poznámky:

s. 29 – retušované označení nástrojů

s. 31 – retuše ve všech partech, přilepen papír na spodní okraj

s. 32 – retuš na notě u koruny

s. 34 – retuš noty v partu 1. houslí

s. 38 – v bassu continuu přelepen takt s patrně opraveným notovým zápisem

s. 42a – 42b (nečíslované strany) – dole ustřiženy

8) Písařská složka č. 39a (QP s. 89 – 96)

Obsah složky: A III/5

A III/5: Timante: *Misero pargoletto* (výměna árií, QP obsahuje Briviovu árii se stejným textem), svazek vložen doprostřed původní árie

Popis: Mezi 2. a 3. list složky vložena složka o dvou dvojlistech.

Vzhled: světlejší papír, silné notové linky, hodně rozpité, hnědý inkoust, svazek větší než okolní, proto přesahuje všemi směry, neoříznutý

Poznámky:

s. 92 – doplněno dynamické označení světlějším inkoustem

9) Písařská složka č. 13a (QP s. 131 – 132)

Obsah složky: A III/8

A III/8: part bassa continua k árii (patrně výměna s původní árií Creusy *Non dura – una sventura*), list vložen doprostřed původní árie

Popis: Mezi 3. a 4. list složky vložen jediný list, přivázán nití ke stávající složce.

Vzhled: světlejší papír, hnědý inkoust, nití přišita k následujícímu listu

Poznámky:

s. 131 – zaškrtání jednoho taktu s chybnými notami

10) Písařská složka č. 17a (QP s. 163 – 170)

Obsah složky: R Licenza + A Licenza

R Licenza: recitativ *Da Funesti accidenti*, bez identifikace postavy

A Licenza: árie *In Ciel sereno*, bez identifikace postavy

Popis: Za poslední složku originálu je přivázána složka o 2 dvojlistech.

Vzhled: světlejší papír, silnější notové linky, hnědý i černý inkoust, prokopírované noty, svazek je větší, proto přesahuje, dole ohnuté a některé listy oříznuté;

Poznámky:

s. 163 – oříznut nápis „Licenza“

V příloze této práce k nalezení přepis všech vložených árií a recitativů ze třetího aktu opery: A III/1, A III/2, A III/5, A III/8, R Licenza, A Licenza.

Tříaktovou partituru opery *Demofonte* řadíme mezi questenberské partitury, neboť se s ostatními shoduje v mnoha znacích. Především je to rukopis hraběte Questenberga, který nacházíme na štítcích všech tří aktů; doplňuje zde autora hudby. Na štítku druhého a třetího aktu nalezneme i rukopis Františka Antonína Míči, který nadepsal „Atto Secondo (Terzo) | O Pera (sic!) | Demofonte“ (sic!). Dalším společným znakem jsou desky, které má *Demofonte* barevné mramorované, jako většina questenberských partitur.²⁰¹ Nepodařilo se mi určit autora označení „Brivio“, které se nachází na všech třech svazcích v pravém horním rohu desek a je vyvedeno modrou tužkou či pastelkou. Jde o novodobou ruku a je možné, že označení vzniklo při katalogizaci. Společná ruka, avšak odlišná od právě jmenované, psala černým inkoustem signaturu archivu do všech svazků partitury; na štítek i titulní stranu. Notovému písmu a opisovačským rukám se budu věnovat zvlášť v podkapitole 5.3 této práce.

Všechny tři svazky partitury jsou svázané v kožené vazbě, ale nenajdeme zde žádný krasopisný titulní list či ozdobnou celokoženou vazbu se zlacením, což patrně značí, že šlo o provozní partituru.

V podstatě shodné jsou typy úprav a vpisků v partituře. Většinou jde o retuše chyb v notových partech, úpravy klíčů, někdy označení postavy nebo nadpis árie. Vždy jde jen o drobné detaily a je jich velice málo. Opisovač partitury totiž uváděl jména postav i klíče velice důsledně. Vady způsobené stářím pramene jako je prokopírování či „propití“ not z některých stran do dalších či proděravělé okraje listů se zde rovněž vyskytují.

Vložené árie jsou všity dovnitř jednotlivých písářských složek, což je nejčastější případ. Ve dvou případech jsou ale připojeny jinak: A III/8, z níž je zachován jen basso continuo, je přišita provázkem k sousednímu listu; a licenza, která je vložena až za závěrečnou písářskou složku opery. Z vnějšího vzhledu árií se zdá, že byly do svazků včleněny až po svázání partitury, neboť nejsou stejně oříznuty. Často jejich okraje přesahují okolní listy, jsou ohnuté a text na nich je porušený. Někdy jsou sice zastřižené, ale jen velmi ledabyle.

Zajímavou informací je, že na listech partitury jsou patrné otvory po svázání

²⁰¹ PERUTKOVÁ 2011: s. 328, 330.

některých listů k sobě, jakési dobové „vi-de“, které naznačuje, že se svázané části patrně přeskakovaly. Ve většině případů jde o árie původní partitury, které byly vyměněny za nově vložené. V jiných případech není ale zcela jisté, proč byly listy spojeny, protože zobrazované scény jsou součástí libreta. Vystává otázka, v jaké podobě byla opera skutečně uvedena a zda bylo vytištěné libreto zcela shodné s prováděnou verzí opery. To však dnes nelze s jistotou zodpovědět.

5.2 Srovnání zachovaných libret

Jako první se o questenberském libretu *Demofonta* zmiňuje Vladimír Helfert v knize *Hudební barok na českých zámcích*,²⁰² v níž cituje titulní list německého překladu s názvem *Demophon* nalezený v archivu Gesellschaft der Musikfreunde ve Vídni. V následující knize *Hudba na jaroměřickém zámku*²⁰³ uvádí už i titulní list italské verze libreta, kterou objevil v zámecké knihovně v Nových Hradech. O uložení dalších libret víme díky soupisu libret od Claudia Satoriho,²⁰⁴ který kromě vídeňského tisku udává ještě uložení v Univerzitní knihovně v Brně (dnes Moravská zemská knihovna) a i italské Biblioteca Nazionale Braidense v Miláně; o libretu Nových Hradech nevěděl. Všechny tyto poznatky přehledně soustředila Jana Spáčilová ve studii *Současný stav libret italské opery na Moravě* [...].²⁰⁵ Během bádání v archivu Gesellschaft der Musikfreunde a hledáním v katalogu cizojazyčných starých tisků knihovny Národního muzea v Praze se mi však podařilo identifikovat ještě další dvě jaroměřická libreta k této opeře. Ve vídeňském archivu jsem našla jeho italskou verzi, která unikala pozornosti patrně proto, že je v katalogizačních lístcích zapsána pod jménem Mitscha. A poslední dochované libreto se mi podařilo najít v pražské knihovně Národního muzea, která na katalogizačním lístku udává: „Demophon, Musicalische Schau-Spiel ... Johann Adam von Questenberg.“ Jana Perutková ve své knize ještě zmiňuje nově nalezené italské libreto v americké Rubinstein Library, Duke University Libraries, Durham.²⁰⁶

Zde tedy uvádím přehled všech doposud nalezených questenberských libret k opeře *Demofonte*.

²⁰² HELFERT 1916: s. 335–340.

²⁰³ HELFERT 1924: s. 359–360.

²⁰⁴ SARTORI 1990: číslo 7475.

²⁰⁵ SPÁČILOVÁ, Jana: *Současný stav libret italské opery na Moravě v 1. polovině 18. století*. Acta musicologica.cz. Revue pro hudební vědu. Brno: Masarykova univerzita, č. 2, 2006, nestránkováno.

²⁰⁶ PERUTKOVÁ 2015: s. 668.

NÁZEV	JAZYKOVÁ MUTACE	SIGN.	ULOŽENÍ
Demofoonte	italské	Tx 5593 1,2	Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Vídeň, Rakousko
Demofoonte	italské	RACC.DRAM.3461	Biblioteca Nazionale Braidense, Miláno, Itálie
Demofoonte	italské	1431	Zámecká knihovna ve správě Knihovny Národního muzea v Praze, Nové Hradky, ČR
Demofoonte	italské	Jantz 12mo #974 no. 6 c. 1, ML50.2.C35 H377 1737 c.1	Rubenstein Library, Duke University Libraries, Durham, USA
Demophon	německé	Tx 6220	Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Vídeň, Rakousko
Demophon	německé	ST1-0572.267	Moravská zemská knihovna, Brno, ČR
Demophon	německé	10 F 30	Knihovna Národního muzea v Praze, Praha, ČR

TABULKA č. 2: Přehled questenberských libret k opeře *Demofoonte*

Před tím, než přikročím k samotnému popisu identifikovaných questenberských libret, je třeba se nejprve zastavit u stručného srovnání různých textových verzí Metastasiova libreta vzniklých pro jednotlivá zhudebnění. Pro tyto účely jsem zvolila tři zástupce: text opery ze zhudebnění Antoniem Caldarou z roku 1733 (CL),²⁰⁷ Briviovo zhudebnění uvedené v Turíně 1738 (BL)²⁰⁸ a text questenberského libreta (QL) z milánské knihovny.²⁰⁹ Pokud jde o questenberské tisky, prostým porovnáním jsem zjistila, že německá i italská textová mutace se obsahově shodují. Níže pouze zmíním seznam tiskových chyb, na které jsem narazila. V německých tiscích jsou jména postav převedena, jak bylo zvykem, např. Timante je v německé verzi Timantes, Demofoonte se mění na Demophon. Jedinou odlišností je číslování stran libreta, které u německé verze začíná až textem opery, kdežto u italského hned titulním listem.

V případě porovnání CL, BL a QL tu však rozdíly jsou. Změny v číslování scén z důvodu vložení nového textu v QL zmínil už Helfert.²¹⁰ V tabulce níže jsou zobrazeny za sebou jdoucí árie ve všech srovnávaných libretech. Tučně zvýrazněné scény značí vložené árie a recitativy v questenberské partituře (QP).

²⁰⁷ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1733. In: Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel. Sign. Textb. 85.

²⁰⁸ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Battista Scotto, Librajo vicino alla Torre, Torino 1738. In: Biblioteca Nazionale Universitaria di Torino, Torino. Sign. F VII.352/4.

²⁰⁹ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. RACC.DRAM.346.

²¹⁰ HELFERT 1916: s. 337–338.

CL, VÍDEŇ, 1733	BL, TURÍN, 1738	QL, JAROMĚŘICE, 1738
Argomento (číslováno) Attori Comparse Mutazioni di Scene Balli	Argomento (nečíslováno) Mutazioni delle Scene Balli Personaggi [přidána němá role Olinta, neobsahuje Comparsa] Imprimatur	Argomento (číslováno) Attori Comparsa Mutazioni di Scene Balli
O più tremar non voglio / Ambo siam padri amati (Mat., I/1) In te spero, o Sposo amato / Pur che a me nel morir mio (Dir., I/2) Per lei fra l'armi dorme il Guerrierero / Fin le più timide belve fugaci (Dem., I/3) --- Sperai vicino il lido / E da uno scoglio infido (Tim., I/4) T'intendo, Ingrata / Ma ti rammenta (Cher., I/5) - Non curo l'affetto / Che trema, se deve (Creu., I/7) Il suo leggiadro viso / Quand'apre i labbri al riso (Cher., I/8) - - - Padre perdona ... Oh pene! / Misera in che peccai! (Dir., I/12) Se ardire, e speranza / La dolce Compagna (Tim., I/13)	(rec. krácen [versi in virgolette]) O più tremar non voglio / Ambo siam padri amati (Mat., I/1) (rec. krácen) In te spero, o sposo amato / Pur che a me nel morir mio (Dir., I/2) (rec. krácen) Per lei fra l'armi dorme il Guerrierero / Fin le più timide belve fugaci (Dem., I/3) [scénická poznámka: ...] indi Adrasto] --- Sperai vicino il lido / E da uno scoglio infido (Tim., I/4) (rec. krácen) T'intendo, Ingrata / Ma ti rammenta (Cher., I/5) (rec. krácen) (Tim., Cher., I/6) Non curo l'affetto / Che trema, se deve (Creu., I/7) Il suo leggiadro viso / Quand'apre i labbri al riso (Cher., I/8) (rec. krácen) (Dir., Mat., I/9) (rec. krácen) (Dir., Tim., I/10) (rec. krácen) (Mat., Tim., Dir., I/11) (rec. krácen) Padre perdona ... Oh pene! / Misera in che peccai! (Dir., I/12) Son qual legno, che in procella / Più non pensa al suo periglio (Tim.,*, I/13)	O più tremar non voglio / Ambo siam padri amati (Mat., I/1) In te spero, o Sposo amato / Pur che a me nel morir mio (Dir., I/2) Per lei fra l'armi dorme il Guerrierero / Fin le più timide belve fugaci (Dem., I/3) [scénická poznámka: [...]] e poi Adrasto] So, che l'amor s'opponne / La legge, il so, è severa (Adr., I/4) Sperai vicino il lido / E da uno scoglio infido (Tim., I/5) T'intendo, Ingrata / Ma ti rammenta (Cher., I/6) - Non curo l'affetto / Che trema, se deve (Creu., I/8) Il suo leggiadro viso / Quand'apre i labbri al riso (Cher., I/9) - - - Padre perdona Oh pene! / Misera in che peccai! (Dir., I/13) Se ardire, e speranza / La dolce Compagna (Tim., I/14)
Tu sai chi son: tu sai / Tu Re, tu padre sei (Creu., II/1) Prudente mi chiedi? / Di lei, per cui peno (Tim., II/2) Se tronca un ramo, un fiore / Tutta sarebbe errore (Dem., II/3) --- E soccorso d'incognita mano / Dall'esempio d'un padre inumano (Mat., II/4) - Se tutti i mali miei / In questo amaro passo (Dir., II/6) No, non chiedo, amate stelle / Chi non ebbe ore mai liete (Cher., II/7) Felice età dell'oro / Dal fasto, e dal decoro (Creu., II/8) - Perfidi, già che in vita / Unito fu l'errore (Dem., II/10) La destra ti chiedo / Ah questo fu il segno (Tim., Dir., II/11) Non odi consiglio? / Chi vede il	(rec. krácen) Tu sai chi son: tu sai / Tu Re, tu padre sei (Creu., II/1) (rec. krácen) Prudente mi chiedi? / Di lei, per cui peno (Tim., II/2) Se tronca un ramo, un fiore / Tutta sarebbe errore (Dem., II/3) [scénická poznámka: Demofonte, poi Adrasto] Veggio chi a voi somiglia / E l'arma si confonde (Adr.,*, II/4) (rec. krácen) E soccorso d'incognita mano / Dall'esempio d'un padre inumano (Mat., II/5) (rec. krácen) (Tim., Dir., II/6) Se tutti i mali miei / In questo amaro passo (Dir., II/7) (rec. krácen) No, non chiedo, amate stelle / Chi non ebbe ore mai liete (Cher., II/8) (rec. krácen) Felice età dell'oro / Dal fasto, e dal decoro (Creu., II/9) (rec. krácen) (Tim., Dir., II/10) Perfidi, già che in vita / Unito fu l'errore (Dem., II/11) La destra ti chiedo / Ah questo fu il segno (Tim., Dir., II/12) (rec. krácen) Non odi consiglio? / Chi	Tu sai chi son: tu sai / Tu Re, tu padre sei (Creu., II/1) Prudente mi chiedi? / Di lei, per cui peno (Tim., II/2) Se tronca un ramo, un fiore / Tutta sarebbe errore (Dem., II/3) Se non giova l'innocenza / Deh trionfi la Clemenza (Adr., II/4) E soccorso d'incognita mano / Dall'esempio d'un Padre inumano (Mat., II/5) - Se tutti i mali miei / In questo amaro passo (Dir., II/7) No, non chiedo amate stelle / Chi non ebbe ore mai liete (Cher., II/8) Felice età dell'oro / Dal Fasto, e dal Decoro (Creu., II/9) - Perfidi, già che in vita / Unito fu l'errore (Dem., Tim., Dir., II/11) La destra ti chiedo / Ah questo fu il segno (Tim., Dir., II/11 (sic!)) Non odi consiglio? / Chi vede il

periglio (Adr., III/1) Nel tuo dono io veggo affai / Mille moti in un momento (Cher., III/2) Ah che ne mal verace / Secondo in guerra, o in pace (Mat., III/3) - Misero Pargoletto / Come in un punto, oh Dio (Tim., III/5) Odo il suono de' queruli accenti / La mia tema fa 'l dubbio maggiore (Dem., III/6) Che mai risponderti / Divenni stupida (Dir., III/7) Non dura – una sventura / Tutto si muta in breve (Creu., III/8) - Par maggiore ogni diletto / Qual piacer sarà perfetto (Coro, III/12/Ultima) Aspira a facil vanto / Luce l'antica Età (Licenza)	vede il periglio (Adr., III/1) (rec. <i>krácen</i>) Alla tromba della Fama / Ma in contar, che doni un Regno (Cher., *, III/2) (rec. <i>krácen</i>) So che si cangia al mare / Ma spera di trovare (Mat., *, III/3) (rec. <i>krácen</i>) (Tim., III/4) Misero Pargoletto / Come in un punto, oh Dio (Tim., III/5) (rec. <i>krácen</i>) Odo il suono de' queruli accenti / La mia tema fa 'l dubbio maggiore (Dem., III/6) (rec. <i>krácen</i>) Che mai risponderti / Divenni stupida (Dir., III/7) Non dura – una sventura / Tutto si muta in breve (Creu., III/8) (rec. <i>krácen</i>) (Tim., Cher., III/9) Par maggiore ogni diletto / Qual piacer sarà perfetto (Coro, III/12/Ultima) ---	periglio (Adr., III/1) Nel tuo dono io veggo affai / Mille moti in un momento (Cher., III/2) Ah che ne mal verace / Secondo in guerra, o in pace (Mat., III/3) - Misero Pargoletto / Come in un punto, oh Dio! (Tim., III/5) Odo il suono de' queruli accenti / La mia tema fa 'l dubbio maggiore (Dem., III/4 (sic!)) Che mai risponderti / Divenni stupida (Dir., III/7) Non dura – una sventura / Tutto si muta in breve (Creu., III/8) - Par maggiore ogni diletto / Qual piacer sarà perfetto (Coro, III/12/Ultima) Il Ciel sereno / Ancor l'Aurora (Licenza)
--	---	---

TABULKA č. 3: Porovnání různých verzí zhudebnění libreta

Jejich srovnáním zjistíme, že do BL byly přidány čtyři nové árie (v libretu i v soupisu označené hvězdičkou): I/13, II/4, II/2, III/3 (dle BL číslování scén). Scéna II/4 byla přidána zcela nově, tudíž i s novým recitativem, u ostatních jde pouze o text árie. Kdo je autorem nových textů, bohužel není známo. QL tyto textové změny pomíjí a uvádí původní text dle CL. V případě scény II/4 přebírá QL nový recitativ z BL, ale uvádí zcela novou árii, neboť tato se v CL nevyskytuje. Zajímavé je, že ve dvou případech, kdy je v QL převzat původní text CL (scény I/14 a III/3, dle QL číslování), není v partituře vložena nová árie s tímto textem.

Ve dvou místech je do QL vložen zcela nový text. Jde o scény Adrasta I/4 a II/4 (dle QL číslování), která byla zmíněna výše. Scéna I/4 je zcela nová i s novým recitativem a nenachází se v CL ani v BL. Rovněž scéna II/11 má částečně nový text, byť textový incipit je shodný; jde totiž o tercet Demofoonta, Timanta a Dircei, oproti původní sólové árii Demofoonta. Tercett využívá částečně textu CL a částečně textu zcela nového.

Pokud jde o krácení recitativů zapisované v BL pomocí uvozovek vedle textu (tzv. versi in virgolette) a reflektované v qustenberské parituře, QL toto krácení nepřebírá a uvádí text v celé délce. Je však zřejmé, že takto text nezazněl, což podporuje i fakt, že v jednom z identifikovaných exemplářů libreta, jsou nezhudebněné části recitativů vyznačeny tužkou.²¹¹

²¹¹ METASTASIO, Pietro: *Demofoonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738.
In: Zámecká knihovna ve správě Knihovny Národního muzea v Praze, Nové Hrady. Sign. Cz-NH 1431.

Všechny tři texty mají shodné argomento a popis změn scén. Soupis postav však QL přebírá z CL, nikoli z BL, neboť v QL se nevyskytuje němá postava Olinta, syna Timanta a Dircei, zmíněná v BL, a je zde soupis statistů. Popis baletních scén je odlišný u každého ze tří libret. Z tabulky lze také vyčíst drobné odlišnosti ve scénických poznámkách i tištěné chyby v číslování scén v QL, které jsou při popisu poměrně matoucí. Na závěr ještě krátce zmíním licenzu, která je v CL samozřejmě jiná, než v QL, neboť každý text byl určen k jiné příležitosti.

QL, 1738, německy	QL, 1738, italsky
s. 7 – část textu chybí, správně: „Dem.: Sorgi?“	s. 1 – 28. Dicembre nell'anno 1728 (sic!)
s. 23 – část textu chybí, správně: „Adr.: Fra poco sventurata il saprai.“	s. 5 – dvakrát s. 4 v číslování argumenta
s. 46 – označení postavy „Dim.“, správně „Dem.“	s. 9 – scénická poznámka „Orti peni [...]“, správně „Orti pensili [...]“
s. 49 – označení postavy „Dem.“, správně „Dir.“	s. 18 – označení postavy „Dim.“, správně „Dem.“
s. 59 – část textu chybí, správně: „Tim.: Sì. Mat.: Vedi, ch' è il foglio Di propria man della Regina impresso?“	s. 57 – číslování scén „Scena XI.“, správně „Scena XII.“
s. 59 – scénická poznámka chybí, správně „(Come sopra.)“	s. 60 – část textu Adrasta přiřazena Timantovi a část textu chybí zcela, správně: „Adr.: L'istessa Tua Dircea lo propone. Ella ti parla Così per bocca mia. Dice ch'è questo L'ultimo don, che ti domanda.“
	s. 70 – číslo strany „60“, správně „70“
	s. 70 – část textu chybí, správně: „Tim.: Troppo, troppo o saputto.“
	s. 70 – část textu Demofoonta přiřazena Timantovi, správně: „Dem.: Un caro amplesso Pegno del mio perdon... Come? T'involi Dalle paterne braccia?“
	s. 70 – Creusa opakuje text Demofoonta, správně nemá být
	s. 70 – označení postavy „Ceau.“, správně „Creu.“
	s. 72 – číslování scén „Scena IV.“, správně „Scena VI.“
	s. 80 – v licenci chybí řádek textu v árii, správně: „formino sempre“

TABULKA č. 4: Tiskové chyby v textových mutacích QL

Popis zachovaných libret

1) **Název:** *Demofoonte*

Autor textu: Pietro Metastasio

Uložení: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. Tx 5593 1,2

Desky (pevné): F. Brivio | Demofoonte (sic!) | Vienna d'Austria | 1738

Desky (měkké): 5 | Brivio | 1738 | Brivio | Millin [?]

Formát: 8°

Štítek: není

Hřbet: štítek s číslem 5593 | 1

Předsádka: Poesia del Sig.^r Abbé | Metastasio. | Musica nuova del Sig.^r | Giuseppe Ferdinando | Brivio | Invent.

Vazba: kožená (tmavá)

Růžky: nejsou

Typ: tisk

Počet stran: 80 (číslováno od titulního listu)

Poznámky: v libretu se nevyskytují žádné ručně psané poznámky

Rukopisy: nedá se určit

Titulní list:

DEMOFOONTE. | DRAMMA PER MUSICA | DA RAPPRESENTARSI PER ORDINE | DI. S. ECCELL. IL SIG. CONTE | GIO. ADAMO | DI QUESTENBERG, | CONTE DEL SAC. ROM. IMP. | Signore delle Città, e Signorie di Pet- | schau, Gabhorn, Pürten, e Miess, Barone di | Jaromeritz, Puschitz, Jacobau, Rappolten, Sigharts- | Kirchen. Intimo Attual Consigliere di Stato, e | Cameriere della Chiave d'Oro di S. M. | Ces. e R. Catt. | Nel Teatro del suo castello di Jaromeriz, in | Moravia, dalli propri suoi Virtuosi, | NEL FESTEGGIARSI LE FELICISSIME NOZZE | DELL' ILL.^{ma} SUA SIG.^{ra} FIGLIA, LA SIG.^{ra} | MARIA CAROLINA | CONTESSA DI QUESTENBERG, | COL ILL.^{mo} SIG.^{re}, IL SIG.^{re} | PREISGOTT | CONTE DI KUFFSTEIN, | Signore di Weidenholz, Cavaglier della Chiave | d'Oro Attual di S. M. Ces., e Tenente Colonnello | del Reggimento di Portogallo. | Il dì 28. Dicembre nell'Anno 1728. (sic!) | VIENNA d' AUSTRIA, appresso Gio. Pietro Van Ghelen, Stampator | di Corte di Sua Maestà Cesarea e Regia Cattolica.

Libreto je vázáno v novějších šedých tvrdých deskách, na nichž je v levém horním rohu uvedeno „F. Brivio | Démofoonte“ (sic!) a v pravém spodním rohu „Vienna d'Austria | 1738“. Pod nimi je měkký obal z mramorového papíru, na kterém je tužkou uvedeno „5“, pod tím černým inkoustem „Brivio | 1738“ starou rukou; ve spodní části velkým písmem modrou tužkou „Brivio“ jako na přebalu partitury; v pravém spodním rohu černým inkoustem novou rukou patrně „Millin“ [?]. Na vnitřní straně měkkých desek uvedeno „Poesia del Sig.^r Abbé | Metastasio. | Musica nuova del Sig.^r | Giuseppe Ferdinando | Brivio“, pod tímto textem je razítko archivu a nápis „Invent.“. Na titulním listu opět shodné razítko a v pravém horním rohu „Invent.“ a štítek se signaturou „5593 | Textbuch“ psaný černým inkoustem. Na hřbetě je štítek s katalogizačním číslem „5593 | 1“.

2) Název: *Demofonte*²¹²**Autor textu:** Pietro Metastasio**Uložení:** Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM. 3461**Desky:** N/A**Formát:** 8°**Štítek:** N/A**Hřbet:** N/A**Předsádka:** není**Vazba:** N/A**Růžky:** N/A**Typ:** tisk**Počet stran:** 80 (číslováno od titulního listu)**Poznámky:** v libretu se nevyskytují žádné ručně psané poznámky**Rukopisy:** nedá se určit**Titulní list:** shodný s výše citovaným titulním listem

Na vnitřní straně desek v levém horním rohu štítek knihovny se signaturou, v pravém horním rohu záložka s číslem „9685“ psaným starou rukou. Na titulním listu vlevo dole razítko knihovny, na spodním okraji strany tužkou poznamenána patrně stará signatura

²¹² Mám k dispozici digitalizovanou kopii libreta, v níž nejsou zahrnuty desky.

„MUS 0320539“. Na titulní straně špatně čitelné datum uvedení, proto v katalogu knihovny uvedeno pod datem 28. 12. 1728. V textu libreta nejsou další vpisky.

3) **Název:** *Demofonte*

Autor textu: Pietro Metastasio

Uložení: Zámecká knihovna ve správě Knihovny Národního muzea v Praze, Nové Hradky. Sign. 1431

Desky: celé potažené barevným mramorovým papírem

Formát: 8°

Štítek: není

Hřbet: není

Předsádka: Poesia del Sig.^r abbé | Metastasio. | Musica nuova del Sig.^r | Giuseppe Ferdinando | Brivio | 9034 | J.F. 5. r.m. | N. Hradky 1431

Vazba: není

Růžky: nejsou

Typ: tisk

Počet stran: 80 (číslováno od titulního listu)

Poznámky: v libretu se na mnoha místech vyskytují zatržení a podtržení hnědou tužkou označující části recitativů, které nebyly zhudebněny

s. 19 – slabě tužkou poznámka na pravém okraji stránky „ed. n. IV“

s. 20 – slabě tužkou poznámka na horním okraji stránky „ed. V.“

Rukopisy: nedá se určit

Titulní list: shodný s výše citovaným titulním listem

Na předsádce černým inkoustem uvedeno „Poesia del Sig.^r abbé | Metastasio. | Musica nuova del Sig.^r | Giuseppe Ferdinando | Brivio“, pravděpodobně starou rukou. Text je zcela shodný s textem nalezeným v libretu z archivu Gesellschaft der Musikfreunde. Ve středu strany modře orámovaný štítek s nápisem „9034 | J.F. 5. r.m.“; u spodního okraje fialové razítko knihovny Nových Hradů a vpravo od něj novodobou rukou tužkou psána signatura „1431“. V textu libreta velké množství zatržení hnědou tužkou v recitativech v místech, která nebyla zhudebněna.

Shodný rukopis i text na předsádce obou italských mutací by mohl naznačovat, že šlo o libreto zasláná s pozvánkou určitému šlechtici, jak to hrabě Questenberg dělal.²¹³

4) **Název:** *Demofonte*

Autor textu: Pietro Metastasio

Uložení: Rubenstein Library, Duke University Libraries, Dunham. Sign. Jantz 12mo #974 no. 6 c. 1, ML50.2.C35 H377 1737 c. 1

Toto libreto jsem bohužel neměla možnost vidět a porovnat s ostatními.

²¹³ PERUTKOVÁ2011: s. 69.

5) **Název:** *Demophon*

Autor textu: Pietro Metastasio

Uložení: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. Tx 6220

Desky (tvrdé): Mitscha. | „Démophon“ (sic!) | Wien. | 1738

Desky (měkké): Mitscha | Brivio | 1738

Formát: 8°

Štítek: není

Hřbet: štítek s číslem 6220

Předsádka: Mitscha

Vazba: kožená (tmavá)

Růžky: nejsou

Typ: tisk

Počet stran: 72 (číslováno až od textu opery, předchozí strany označeny číslem „0“)

Poznámky: v libretu se nevyskytují žádné ručně psané poznámky

Rukopisy: nedá se určit

Titulní list:

DEMOPHON, | Musicalisches Schau-Spiel | Auf Befehl Sr. Excell. Hrn. Grafen | Johann Adam | von Questenberg, | des Heil. Röm. Reichs | Grafen, und Herrn deren Städten, | und Herrschaften Petschau, Gabhorn, Pür- | ten, und Miess; Frey-Herrn zu Jaromeritz, Pau- | schitz, Jacobau, Rappolten- und Sigharts-Kirchen. | Ihrer Röm. Kais. und Königl. Maj. würkl. Gehei- | men Rahts, und Cammer-Herrn | Auf der Schau-Bühne in Dero Schloss Jaro- | meritz in Mähren von Dero eigenen Virtuosen | Bey feyerlicher Begängnüss der beglückten | Vermählung Dero gnädigen Fräulen Tochter | Maria Carolina | Gräfin von Questenberg, | Mit Ihro Gnaden Herrn, Herrn | Preisgott, | Grafen von Kuffstein, | Herrn von Weidenholtz, Ihrer. Kais. Maj. würkl. | Cammer-Herrn, und Obrist-Leutenanten des Regiments | von Portugall ec. vorgestellt den 28. Dec. 1738. | Wien, gedruckt bey Johann Peter v. Ghelen, der Röm. Kaiserl. | Königl. und Catholis. Majestät Hof-Buchdruckern.

Libreto je černou vazbou svázáno v nových tvrdých šedých deskách, na nichž je jednou rukou černým inkoustem napsáno v pravém horním rohu „Mitscha.“, veprostřed „Démophon.“ (sic!) a u spodního okraje „Wien. | 1738“. Na hřbetě je bílý štítek s katalogizačním číslem „6220“. Pod těmito deskami jsou měkké desky z mramorového papíru, na nichž je veprostřed stránky psáno starou rukou černým inkoustem „Brivio | 1738“. To je však zaškrtnuto tužkou a v pravém horním rohu je jinou rukou napsáno „Mitscha“. Táž ruka napsala jméno „Mitscha“ i na další stranu. Na titulním listu je v pravém horním rohu napsáno černým inkoustem „Invent.“ a na štítku vedle „9 | 6220 | Textbuch“. Na spodním okraji titulního listu je fialové razítko archivu. V textu libreta nejsou jiné ručně psané poznámky.

6) **Název:** *Demophon*

Autor textu: Pietro Metastasio

Uložení: Moravská zemská knihovna, Brno. Sign. ST1-0572.267

Desky: ST | 1 | 572.267

Formát: 8°

Štítek: není

Hřbet: není

Předsádka: 572.267

Vazba: není

Růžky: nejsou

Typ: tisk

Počet stran: 72 (číslováno až od textu opery, předchozí strany označeny číslem „0“)

Poznámky: s. 0 – titulní list Ø, text „Schloss Jaro- | merit in Mähren von Dero eigenen Virtuosen“ podtržen a vedle vykřičník, „1738“ podtrženo

s. 0 – na straně před začátkem argomenta signatura, razítko knihovny, „10 Kčs“

s. 0 – pod soupisy baletů tužkou „Č, František [?]“

s. 17 a 72 – razítko knihovny

některé stránky jsou rozpité, zůstaly také mapy po navlhnutí

Rukopisy: nedá se určit

Titulní list: shodný s výše citovaným titulním listem

Libreto je vázáno v nových černých deskách, na nichž je v levém horním rohu štítek se signaturou. Na předsádce je uvedena pouze perem signatura. Na titulním listu je v pravém horním rohu tužkou Ø a je podtrženo „Schloss Jaro- | merit in Mähren von Dero eigenen Virtuosen“ s vykřičníkem a rok uvedení. Na zadní straně titulního listu na horním okraji tužkou psána nová signatura „ST1-0572.267“, ve spodní části razítko Univerzitní knihovny, v levém spodním rohu nápis tužkou „10 Kčs“, novou rukou. Pod soupisem baletů je tužkou novodobou rukou psáno „Č, František [?]“. Libreto je poněkud zničené, některé stránky jsou rozpité, zůstaly také mapy po navlhnutí. Od strany 65 do konce jsou listy nalepeny na zadní desku a ve spodní části zkráceny. V katalogu knihovny je libreto mylně uloženo pod jménem Míča.

7) **Název:** *Demophon*²¹⁴

Autor textu: Pietro Metastasio

Uložení: Knihovna Národního muzea v Praze, Praha. Sign. 10 F 30

Desky: N/A

Formát: 8°

Štítek: N/A

Hřbet: N/A

Předsádka: Knihovna Národního Musea | Staré tisky | 10 F 30 | 42 B 9765/3713 | 50 -

Vazba: N/A

Růžky: N/A

Typ: tisk

Počet stran: 72 (číslováno až od textu opery, předchozí strany označeny číslem „0“)

Poznámky: s. 0 – na straně před začátkem argomenta signatura „St.t. (10 F 30)“

některé stránky jsou rozpité, zůstaly také mapy po navlhnutí

Rukopisy: nedá se určit

Titulní list: shodný s výše citovaným titulním listem

Na předsádce je štítek s názvem a znakem knihovny a nápisem „Staré tisky | 10 F 30“.

²¹⁴ Mám k dispozici digitalizovanou kopii, v níž nejsou zahrnuty desky.

Na téžs stránce dole je tužkou novou rukou napsáno „42 B 9765/3713 | 50 –“. Na stránce před začátkem argomenta je tužkou novou rukou opět uvedena signatura „St.t. (10 F 30)“. V libretu jsou patrné mapy po navlhnutí. Další ručně psané poznámky se v něm nevyskytují.

5.3 Písařské ruce

Jak bylo zmíněno v základním popisu pramene v podkapitole 5.1 této práce, v tříaktové questenberské partituru opery *Demofonte* můžeme najít pět písařských rukou. Pomíjíme zde písařské ruce v popiscích na deskách partitury, které byly identifikovány výše jako ruka Františka Antonína Míči či hraběte Questenberga, či poznámky z titulního listu partitur, které jsou novodobého charakteru a pochází patrně z katalogizace hudebniny.

V samotném notovém záznamu je tedy pět odlišných písařských rukou. Při jejich určování budeme vycházet z knihy Jany Perutkové *Der glorreiche Nahmen Adami*,²¹⁵ v níž je proveden rozbor základních rukopisů nalezených v questenberských partiturách. K těmto identifikovaným rukopisům jsou pak přiřazeny nalezené hudebniny, mezi nimi i vložené árie v opeře *Demofonte*. Je ovšem třeba dodat, že přes veškerou snahu si nemůžeme být nikdy bezesbytku jisti určením rukopisu hudebniny, natož přiřazením dalších hudebnin psaných podobnou rukou. Vždy vycházíme pouze z podobnosti. Spojení rukopisu s konkrétní osobou je rovněž ne zcela dořešená otázka v okruhu questenberského bádání.

Identifikační znaky rukopisu

Mezi základní identifikační znaky rukopisu patří: klíč, pomlka a text. Klíč je vedoucím určovacím faktorem, neboť se vyskytuje většinou na každé straně hudebniny. Pomlku zde uvádím proto, že se stala poměrně důležitým rozlišovacím znakem při analýze rukopisů ve vložených áriích *Demofonta*, u nichž k identifikaci nedostačovaly hudební klíče. A textový incipit je nezbytný, neboť se ukázalo, že v několika vložených áriích psala noty a hudební poznámky jedna ruka a jiná árii podkládala textem. Při analýze je třeba zkoumat i další znaky, jako tvar not, trámce a posuvky, ty nicméně nebudu níže zmiňovat.

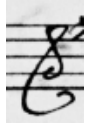
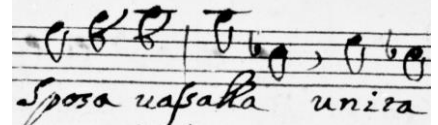
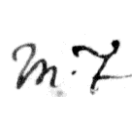
1) Italský písař²¹⁶

Prvním z pěti rozdílných typů je rukopis patrně italského opisovače, který vytvořil opis původní Briviovy partitury; tedy hudebního jádra bez úprav v Jaroměřicích. Má charakteristický styl psaní notového i textového záznamu a v žádné z vložených árií se nevyskytuje. Vzhledem k tomu, že dílo mělo premiéru v Turíně, je možné, že byl opis

²¹⁵ PERUTKOVÁ 2015: s. 30–81.

²¹⁶ PERUTKOVÁ 2015: s. 45 – „Kopist L“.

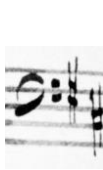
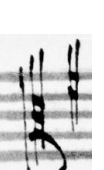
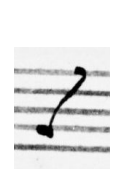
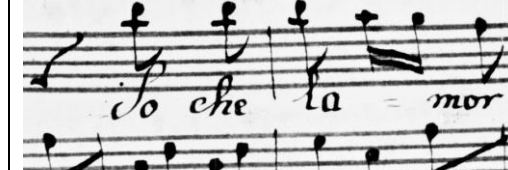
vytvořen zde. Jméno kopisty ani místo opisu však není možné přesněji určit.²¹⁷

				
F-klíč	G-klíč	C-klíč tenorový	ukázka notového zápisu a textu	mf

TABULKA č. 5: Ukázka rukopisu italského písaře

2) 1. písař

Názvem „1. písař“ jsem označila opisovačskou ruku, která vytvořila největší část vložených árií v opeře *Demofonte* včetně závěrečné licenzy. Je charakteristická psaním hlavně basového klíče, který je složen ze dvou oddělených částí, a také podlouhlými pomlkami; houslový klíč a C-klíče jsou oblé. Celkově je charakter písma pevný a určitý, noty jsou „energické“ a přesné, byť často nožičky přesahují trámec. Písmo textu má charakteristickou „hranatou formu“ a zdá se, že stejná ruka vytvořila jak noty, tak text.²¹⁸

				
F-klíč	G-klíč	C-klíč altový	1/4 pomlka	ukázka notového zápisu a podložení textu

TABULKA č. 6: Ukázka rukopisu 1. písaře

Vzhledem k tomu, že jde o velice typickou opisovačskou ruku, nebylo těžké ji identifikovat i v dalších vložených áriích v této opeře. Její přesně přiřazení je uvedeno v tabulce č. 11 na konci této podkapitoly. V jejím případě je vždy stejná ruka autorem notového i textového zápisu.

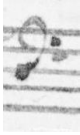
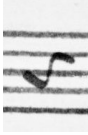
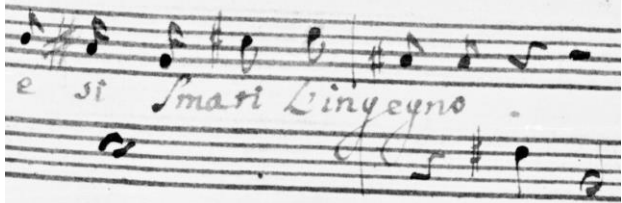
3) 2. písař

Tento typ opisovačské ruky je vlastní pouze dvěma vloženým recitativům v prvním aktu opery. V obou případech jde pouze o korekturní zásahy, neboť nenesou nově vloženou hudbu. Recitativy jsou opsány z původní Briviovy partitury a vlepeny na jiné místo. Důvodem je vložení nové árie, která překryla původní závěr recitativu. Aby se nemuselo

²¹⁷ Ukázka titulního strany partitury viz příloha č. 3 této práce.

²¹⁸ PERUTKOVÁ 2015: s. 74 – „Kopist Nr. 7“.

otáčet, byla scházející část opsána a vlepena před novou árií. Tyto korektury a zároveň tato ruka se nachází výhradně v prvním aktu opery; v dalších aktech, kde se stejná situace znovu opakovala, už k opravám nedošlo. Písmo je charakteristické klíči a pomlkami. Je velice úhledné a přesné, a byť vykazuje rozdílné znaky od 1. ruky, je jí poměrně blízké.²¹⁹

			
F-klíč	C-klíč sopránový	1/4 pomlka	ukázka notového zápisu a podložení textu

TABULKA č. 7: Ukázka rukopisu 2. písáře

Podobné znaky však nejsou výjimečné a nacházíme je i v dalších qustenberských hudebninách. Např. písmo v *Merope*²²⁰ Riccarda Broschiho je na mnoha místech totožné.

4) 3. písář

Ruka tohoto opisovače je zcela specifická, neboť ji nacházíme pouze na jediné vložené árii a to na árii I/6 „T'intendo, Ingrata“ nadepsané „NAPOLI 1737. | Del Sig.^r Leonardo Leo“. Na základě výzkumu dalších pramenů byla identifikována Janou Perutkovou jako varhaník a kopista Jakub Míča.²²¹ Písmo je přesné a čitelné, byť neuvádí hudební klíče na každé straně, ale pouze na každé dvojstraně. V této árii zůstal původní text „Pensi l'iniquo“ a árie byla nově podložena textem z opery *Demofoonte* zapsaným pod řádek bassa continua. Jako autor textu byl identifikován František Václav Míča²²² na základě porovnání s rukopisem jeho skladby *Bellezza e Decoro*.²²³

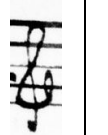
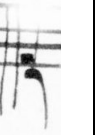
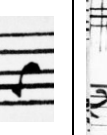
²¹⁹ PERUTKOVÁ 2015: s. 67 – „Kopist Nr. 3“.

²²⁰ BROSCHI, Riccardo: *Merope*. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27709 (Q 1222)

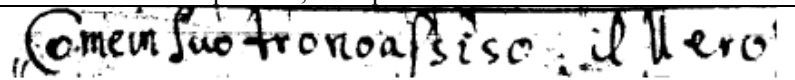
²²¹ PERUTKOVÁ 2015: s. 62 – „Kopista Nr 2: Jakub Míča“.

²²² PERUTKOVÁ 2015: s. 62.

²²³ MITSCHA, František Antonín: *Bellezza e Decoro*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, Berlin. Sign. Autogr. F. Míča 2 N
In: Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, Berlin. Sign. Autogr. F. Míča 2 N

				
F-klíč	G-klíč	C-klíč sopránový	1/4 pomlka	ukázka notového zápisu a podložení textu

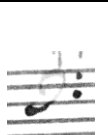
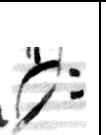
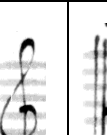
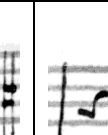
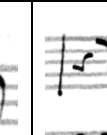
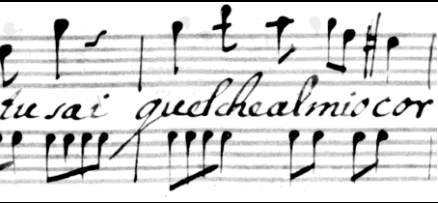
TABULKA č. 8: Ukázka rukopisu 3. písaře

Písmo ze spodního, nově podloženého textu vložené árie

Písmo z Míčova autografu <i>Belezza e Decoro</i>

TABULKA č. 9: Porovnání podloženého textu s rukopisem Františka Antonína Míči

5) 4. písař

Poslední identifikovaná opisovačská ruka ve vložených áriích je charakteristická velice subtilním ostrým písmem textu i not. Klíče i pomlky jsou podobné výše uvedeným, přesto se však zdá, že jde o samostatný rukopis. Možné je však i to, že jde o variantu některé předchozí ruky. Vyskytuje se ve více vložených áriích; ve kterých přesně, je uvedeno v tabulce č. 11 na konci této podkapitoly.²²⁴ Tento typ ruky také není mezi questenberskými nálezy osamocený. Zcela shodné znaky nalezneme např. v úvodní Sinfonii Broschiho opery *Merope*.²²⁵

					
F-klíč	F-klíč	G-klíč	C-klíč sopr.	1/4 a 1/8 pomlka	ukázka notového zápisu a podložení textu

TABULKA č. 10: Ukázka rukopisu 4. písaře

Na konečné podobě hudebního opisu se podílí více faktorů. Kromě opisovačských zkušeností je to také např. rychlost, s jakou musí být práce opisovače odvedena. Právě tento faktor má pak vliv na vzhled i přesnost zápisu. Proto je otázkou, zda nejsou některé

²²⁴ PERUTKOVÁ 2015: s. 70 – „Kopista Nr 4“.

²²⁵ BROSCHI, Riccardo: *Merope*. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27709 (Q 1222)

definované opisovačské ruce identické, pouze s rozdílnou kvalitativní stránkou zapříčiněnou nedostatkem času na práci. V rychlosti psané klíče totiž mohou zcela změnit vzhled, stejně jako jinak precizní zápis not se může proměnit do neurčitých znaků. Na nejednoznačnost určení mají vliv i další okolnosti. Jednu árii či recitativ mohlo např. psát více opisovačů zaráz; jeden začal, nadepsal klíče a předznamení, další ji dokončil, či jeden opsal noty, jiný opisovač ji podložil textem. Navíc, šlo-li v případě některých vložených árií z *Demofonta* skutečně o árie převzaté odjinud, mohla být opisovačova ruka ovlivněna původním zápisem árie a nevědomky převzít některé její charakteristické znaky, odlišné od svého běžného rukopisu. Právě tato nejednoznačnost pak ztěžuje identifikaci písarských rukou.

Určit konkrétní autory opisů se pokusíme s pomocí knihy Jany Perutkové.²²⁶ Na základě jejího výzkumu byla partitura opsána neznámým italským kopistou, kdežto vložené árie opsali kopisté jaroměřičtí. Je to logické, vezmeme-li v úvahu, že nově vložené árie byly pravděpodobně přidávány do partitury až po jejím příchodu do Jaroměřic.

ÁRIE/RECITATIV – POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT	1. PÍSAŘ	2. PÍSAŘ	3. PÍSAŘ	4. PÍSAŘ
R I/4 – Adrasto: Che si può far Signore?	x			
A I/4 – Adrasto: So, che l'amor s'oppon	x			
R I/5 – Timante: Ma che vi fece, o stelle stelle“		x		
R I/6 – Creusa: [Mi spiegherò. Se in avvenir		x		
A I/6 – Cherinto: T'intendo, Ingrata			x	
A II/1 – Creusa: Tu sai chi son				x
A II/4 – Adrasto: Se non giova l'innocenta	x			
A II/11 – Demofonte, Timante, Dircea: Perfidi, già che in vita	x			
A III/1 – Adrasto: Non odi consiglio?	x			
A III/2 – Cherinto: Nel tuo dono io veggo assai				x
A III/5 – Timante: Misero Pargoletto	x			
A III/8 – ? [Creusa: Non dura – una sventura]	x			
R Licenza – ?: Da Funesti accidenti	x			
A Licenza – ?: In Ciel sereno	x			

TABULKA č. 11: Přehled určených opisovačských rukou ve vložených áriích²²⁷

5.4 Filigrány

Určujícím znakem, který se v pramenech rovněž vyskytuje, je vodoznak či jinak filigrán. Jde o průsvitný obrazec v papíru vzniklý při výrobě, který je specifický pro určitou papírnu. V questenberské partituře opery *Demofonte* se mi podařilo najít tři druhy filigránů. Dva druhy se nachází na listech vložených árií a třetí na listech původní Briviovy

²²⁶ PERUTKOVÁ, Jana: *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*. Graz: Hollitzer, 2015.

²²⁷ Neuvádím zde R II/4, byť je jako vložený uveden v tabulce č. 1. Z hlediska rukopisu je však psán rukou italského písáře. Mezi vložené árie je zařazen z důvodu odlišnosti textu QL od CL.

partitury.

1) Briviova partitura

Vodoznak v původní Briviově partituře je patrně součástí většího celku, ale z nalezených částí ho nebylo možno sestavit. Na překreslení vypadá následovně:

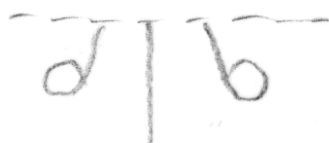

OBRÁZEK č. 1

Jde o jakousi obrácenou lunetu a v ní patrně velké písmeno „C“. Vzhledem k jeho nedostačujícím parametrům nebylo možno filigrán ani identifikovat porovnáním s již zdokumentovanými vodoznaky.

2) Vložené árie

Ve vložených áriích bylo již materiálu ke zpracování více. Na několika místech se vyskytla patrně část většího filigránu, kterou jsem pracovníě nazvala „pacičky“. Z dostupné části filigránu nebylo možné určit více.

OBRÁZEK č. 2

Ve většině vložených árií se všal objevovaly části filigránu, který vypadá jako dvojhlavý orel s korunou nad hlavou. Podařilo se ho sestavit seskládáním překresů z různých stran vložených árií: ²²⁸

²²⁸ Za jeho vytvoření děkuji Štěpánce Kunštátové.

OBRÁZEK č. 3

Filigrán se vyskytuje v mnoha vložených áriích opery *Demofonte* bez ohledu na to, jakým písařem byly opsány. To, že se nenachází ve všech vložených áriích, nemusí nic znamenat. Archy papíru mohly být uříznuty tak, že se na nich žádný vodoznak nezachoval. Pokusila jsem se vodoznak určit srovnáním s filigrány zaznamenanými v knize Georga Einedera, leč neúspěšně.²²⁹ Mnoha z nich se podobal, ale ani s jedním se neshodoval. Rozhodně však nejde o filigrán neobvyklý, neboť tentýž byl nalezen i v dalších questenberských partiturách.²³⁰

Dle dochovaných pramenů si hrabě Questenberg často opatřoval notový papír ve Vídni, takže je možné, že papír, na který byly jaroměřickými kopisty opsány vložené árie, pochází z této provenience.²³¹ Potvrzení teze ale ztěžuje nedostatečné zpracování filigránů z tohoto období. Blíže tedy vodoznaky nebylo možno určit.

²²⁹ EINEDER, Georg: *The ancient paper-mills of the former Austro-Hungarian empire and their watermarks*. Hilversum-Holland: The Paper Publication Society, 1960.

²³⁰ PERUTKOVÁ 2015: s. 83.

²³¹ PERUTKOVÁ 2015: s. 83.

5.5 Identifikace vložených árií

V závěrečné podkapitole této práce se zaměřím na rozbor partitury opery *Demofoonte* s cílem identifikovat vložené árie. Budu vycházet z již zjištěných faktů týkajících se popisu pramene a pokusím se zdůvodnit, proč byly árie vloženy právě na ta konkrétní místa, kde je dnes můžeme v partituře najít. Vzhledem k rozsahu této práce nebude možné provést rozbor celé partitury, neboť ta ve svých třech svazcích čítá přes 600 stran hudebního zápisu.

Analýza bude tedy realizována pouze do té míry, aby posloužila rozboru vložených árií. Dalším úskalím analýzy, kromě již zmíněného velkého rozsahu, je nemožnost udělat si představu o hudební stránce přímým poslechem; při popisu tudíž budu vycházet pouze z rozboru notového zápisu. Nechávám stranou posouzení kvality partitury či její náročnosti; cílem je sumarizovat poznatky a pokusit se zjistit, proč byly nové árie do opery vloženy.

Nebudu se moci věnovat ani detailnímu hudebnímu rozboru vložených árií, byť by nám mohl osvětlit, zda jde o árie nově složené, či převzaté z jiných děl. U převzatých árií se totiž mohlo stát, že nově podložený text nekorespondoval s hudbou ve slovních přízvucích, notových trámcích a hlavně v hudebních figurách.²³²

Pro potřeby analýzy je třeba si uvědomit, že existují čtyři druhy pramenů, které se od sebe vzájemně v nějakém ohledu odlišují:

- 1) CL – libreto Caldarova zhudebnění z Vídně 1733
- 2) BL – libreto Briviova zhudebnění z Turína 1738
- 3) QL – questenberské libreto
- 4) QP – questenberská partitura, která je složena z opisu Briviovy partitury shodné s BL a z vložených árií přidáných v Jaroměřicích; domníváme se, že dílo bylo v této podobě skutečně provedeno.

Důvodů, proč bylo nutno do původního opisu opery vložit nové árie a dát tak vzniknout pasticcu, je rovněž několik:

- 1) původní árie obsahovala jiný text, než bylo zamýšleno použít
- 2) byla přidána nová scéna, která se v původním opisu nenacházela
- 3) bylo třeba nahradit původní árii se shodným textem

V následném rozboru budu vycházet ze srovnání libret uvedených v podkapitole 5.2 a pokusím se detailněji popsat a identifikovat jednotlivé vložené árie i konkrétní důvody jejich vložení. Ve všech případech jde o Da Capo árie, u závěrečné licenzy je pak uvedeno „Coro Da Capo“. Během bádání byly všechny árie porovnány s katalogem hudebních

²³² PERUTKOVÁ 2011: s 283.

rukopisných pramenů RISM ovšem s negativním výsledkem. Níže uvedené číslování árií vychází z QL.

Popis jednotlivých vložených árií a recitativů

1) Recitativ R I/4 a árie A I/4

První z vložených svazků je složen z recitativu a árie, tedy R I/4 a A I/4. Jak je patrné z níže uvedené tabulky, R I/4 a A I/4 přísluší postavě Adrasta a do textu libreta byly nově přidány až při jaroměřickém uvedení. Ani v CL, ani v BL se nenacházely. Díky této vložené scéně se pak posouvá číslování scén v QL oproti ostatním libretům.

Nezodpovězenou otázkou zůstává, kdo je autorem textu a byl-li napsán nově či převzat z jiné árie. Autora hudby se rovněž nepodařilo identifikovat.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	---	---		
BL	---	---		
QL	I/4	Adrasto: (rec.) Che si può far Signore? Adrasto: So, che l'amor s'opponne / La legge, il so, è severa		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	---	---	---	---
VA	Dominik Klopfan (B)	C	---	D

TABULKA č. 12: Přehled faktů o R I/4 a A I/4

2) Recitativ R I/5

Od této scény začíná v QL odlišné číslování scén zapříčiněné vložením nové scény I/4. V ostatních pramenech je však zachováno číslování původní. V případě R I/5 nejde o vložení nového recitativu, ale pouze o formální korekturu partitury. Svazek s vloženou árií A I/4 byl totiž přidán do partitury tak, že úvodní recitativ další scény zůstal před vloženou árií, byť měl být uváděn až po ní. Recitativ byl tedy opsán za árii A I/4 a původní zápis byl přelepen prázdným listem. Recitativ je tedy pouze přepisem původního Briviova recitativu.

3) Recitativ R I/6

Obecná fakta týkající se recitativu R I/6 se shodují s výše popsáním R I/5. Vložená árie A I/6 překryla závěr původního Briviova recitativu, takže bylo třeba ho přepsat před ni. Opět tedy nejde o nově zkomponovaný recitativ, ale pouze o formální korekturu partitury.

4) Árie A I/6

Nově vložená árie A I/6 „T'intendo, Ingrata“ nadepsaná „NAPOLI 1737. | Del Sig:^r Leonardo Leo“ nahradila existující Briviovu árii téhož textu. Ve vložené árii je patrný původní text Leovy árie „Pensi l'iniquo figlio“ pod zpěvním hlasem a text z *Demofonta* je podložen až pod řádek bassa continua. Na základě zmíněného nadpisu byly zkoumány dostupné hudební prameny Leonarda Lea z období kolem roku 1737 a árie byla identifikována jako árie Mitridata (II/9) z opery *Farnace*²³³ původně psána v tenorovém klíči. Text árie v opeře *Farnace* odpovídá původnímu textu vložené árie. Leova opera *Farnace* byla uvedena 19. 12. 1736 v Teatro S. Bartolomeo v Neapoli a patrně dále hrána v roce 1737.²³⁴

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	I/5	Cherinto: T'intendo, Ingrata / Ma ti rammenta		
BL	I/5	Cherinto: T'intendo, Ingrata / Ma ti rammenta		
QL	I/6	Cherinto: T'intendo, Ingrata / Ma ti rammenta		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Giovanni Battista Mancini (kastrát, S)	C	---	F
VA	Maria Johanna Míčová (S)	2/2	Con spirito di molto	C

TABULKA č. 13: Přehled faktů o A I/6

5) Árie A I/14

V případě A I/14 není v questenberské partituře přítomna žádná vložená árie, byť se text uvedený v QL rozchází z textem árie v QP. Tato árie byla nově přidána do BL a byla tím pádem i zhudebněna Briviem. Jelikož však QL přebírá text CL, nikoli BL, slova árie se odlišují. V tomto místě bychom očekávali vloženou árii, která by interpretovala text uvedený v QL, avšak není tomu tak. Je možné, že v Jaroměřicích zazněla původní Briviova árie, byť v libretu byl uveden text jiný.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	I/13	Timante: Se ardire, e speranza / La dolce Compagna		
BL	I/13	Timante: Son qual legno, che in procella / Più non pensa al suo periglio		
QL	I/14	Timante: Se ardire, e speranza / La dolce Compagna		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Giovanni Carestini (kastrát, A)	C	Allegro	B
VA	---	---	---	---

TABULKA č. 14: Přehled faktů o A I/14

²³³ LEO, Leonardo: *Farnace*. Rkp. partitura. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. Mus.Hs.17715 Mus

²³⁴ SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici*. sv. III (E – K) (1991). s. 116, číslo 9744.

6) Árie A II/1

Na začátku druhého aktu byla Briviova původní árie nahrazena vloženou árií se stejným textem. Tónový rozsah i tempo jsou podobné, liší se však v tónině a taktu. Důvod úpravy, ani autora hudby k této árii se bohužel nepodařilo identifikovat.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	II/1	Creusa: Tu sai chi son: tu sai / Tu Re, tu padre sei		
BL	II/1	Creusa: Tu sai chi son: tu sai / Tu Re, tu padre sei		
QL	II/1	Creusa: Tu sai chi son: tu sai / Tu Re, tu padre sei		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Maddalena Girardini (S)	3/4	À tempo Giusto con brio	D
VA	Pavčina Františka Catullusová (S)	C	Adagio / Allegro	G

TABULKA č. 15: Přehled faktů o A II/1

7) Recitativ R II/4 a árie A II/4

Zcela nová scéna Adrasta II/4 byla přidána už v BL a byla také zhudebněna Briviem, přičemž se jednalo o recitativ „Ben ebbe al nascer“ a árii s textem „Veggio chi a voi somiglia“. Tato scéna se v CL vůbec nevyskytuje. QL přebírá nový recitativ, árii však nahrazuje zcela jiným textem, který se nevyskytuje ani v CL ani v BL. Kdo je autorem textu ani hudby, bohužel není jasné. Rovněž není zcela jasné, proč byla původní árie nahrazena jinou. Vložená árie má podobný hlasový rozsah, ale je psána pro bas, kdežto původní árie byla psána pro alt. Mužskou roli Adrasta v turínském uvedení totiž zpívala Margherita Alessandri (tzv. „en travesti“).

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	---	---		
BL	II/4	Adrasto: Veggio chi a voi somiglia / E l'arma si confonde		
QL	II/4	Adrasto: Se non giova l'innocenza / Deh trionfi la Clemenza		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Margherita Alessandri (A)	3/8	All[egr]o	G
VA	Dominik Klopfan (B)	C	All[egro]	h

TABULKA č. 16: Přehled faktů o A II/4

8) Árie A II/11

V předposlední scéně druhého aktu byla původní Briviova sólová árie nahrazena tercettem Demofoonta, Timanta a Dircei, které se nenachází ani v CL, ani v BL, bylo tedy nově přidáno pro jaroměřické uvedení. Část textu árie je převzata (jde o text Demofoonta), text Timanta a Dircei je zcela nový. Ani v tomto případě bohužel neznáme autora hudby ani textu.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	II/10	Demofoonte: Perfidi, già che in vita / Unito fu l'errore		
BL	II/11	Demofoonte: Perfidi, già che in vita / Unito fu l'errore		
QL	II/11	Demofoonte, Timante, Dircea: Perfidi, già che in vita / Unito fu l'errore		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Cesare Grandi (tenor)	C	Presto	B
VA	František Antonín Míča (tenor) Maria Anna Nellerová (alt) Alžběta Havlíková (soprán)	3/4	Allegro	B

TABULKA č. 17: Přehled faktů o A II/11

9) Árie A III/1

V první scéně třetího aktu byla původní Briviova árie Adrasta nahrazena vloženou árií se stejným textem. Jaké byly důvody nahrazení árie, nevíme, nicméně tuto árii se podařilo identifikovat jako árii III/1 z opery *Demofoonte* Antonia Caldary z roku 1733.²³⁵ Jak už bylo zmíněno dříve, šlo o první zhudebnění Metastasiova textu²³⁶ a podle dobových pramenů je dokonce pravděpodobné, že hrabě Questenberg vlastnil opis této opery.²³⁷

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	III/1	Adrasto: Non odi consiglio? / Chi vede il periglio		
BL	III/1	Adrasto: Non odi consiglio? / Chi vede il periglio		
QL	III/1	Adrasto: Non odi consiglio? / Chi vede il periglio		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Margherita Alessandri (A)	3/4	Allegro con brio	e
VA	Dominik Klopfan (B)	3/8	Allegro	D

TABULKA č. 18: Přehled faktů o A III/1

10) Árie A III/2

V případě árie A III/2 obsahuje Briviova partitura árii s textem „Alla tromba della Fama“, která byla přidána už v BL a nahradila tak původní text árie v CL. Pro jaroměřické uvedení byl ovšem zvolen původní text árie, a proto byla i na tomto místě vložena árie nová. Autora hudby se však nepodařilo určit.

²³⁵ CALDARA, Antonio: *Demofoonte*. Rkp. partitura. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. Mus.Hs.17107 Mus 1-3

²³⁶ SARTORI 1990: číslo 7466.

²³⁷ PERUTKOVÁ 2015: s. 177.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	III/2	Cherinto: Nel tuo dono io veggo affai / Mille moti in un momento		
BL	III/2	Chherinto: Alla tromba della Fama / Ma in contar, che doni un Regno		
QL	III/2	Cherinto: Nel tuo dono io veggo affai / Mille moti in un momento		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Giovanni Battista Mancini (kastrát, S)	C	Allegro	C
VA	Maria Johanna Mičová (S)	C	---	D

TABULKA č. 19: Přehled faktů o A III/2

11) Árie A III/3

Text této árie byl rovněž přidán do BL nově a nahradil tak původní text árie z CL „Ah che ne mal verace“. Byť QL přebírá původní text árie z CL, partitura tuto změnu nenásleduje. Jediná árie, která se v tomto místě v partituře nachází, je Briviova árie na text „So che si cangia al mare“. Je to už druhý případ, podobně jako u árie A I/14, kdy QL uvádí text, který v partituře není reflektován vloženou árií.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	III/3	Matusio: Ah che ne mal verace / Secondo in guerra, o in pace		
BL	III/3	Matusio: So che si cangia al mare / Ma spera di trovare		
QL	III/3	Matusio: Ah che ne mal verace / Secondo in guerra, o in pace		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Anna Cattarina della Parte (A)	C	---	D
VA	---	---	---	---

TABULKA č. 19: Přehled faktů o A III/3

12) Árie A III/5

Árie vložená v páté scéně třetího aktu nahrazuje existující árii se stejným textem zhudebněnou Briviem. Původní árie je pomalá s častými velkými melodickými skoky, zatímco vložená árie má mnohem menší tónový rozsah. Kdo je autorem hudby k vložené árii, se bohužel nepodařilo zjistit.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	III/5	Timante: Misero Pargoletto / Come in un punto, oh Dio		
BL	III/5	Timante: Misero Pargoletto / Come in un punto, oh Dio		
QL	III/5	Timante: Misero Pargoletto / Come in un punto, oh Dio		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Giovanni Carestini (kastrát, A)	2/2	Largo	Es
VA	Maria Anna Nellerová (A)	C	---	F

TABULKA č. 20: Přehled faktů o A III/5

13) Árie III/8

U této vložené árie se zachoval pouze part bassa continua připojený provázkem k partituře, nemůžeme tedy s určitostí potvrdit, že šlo o vloženou árii ke scéně III/8, nicméně je to velice pravděpodobné vzhledem k jejímu umístění. V partituře existuje i původní Briviova árie na text „Non dura – una sventura“, která pokračuje hned za vloženou árií. Vzhledem k chybějícímu hlasovému partu nebylo možno identifikovat tuto vloženou árii blíže ani určit jejího autora.

LIBRETO	ATTO/SCENA	POSTAVA: TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	III/8	Creusa: Non dura – una sventura / Tutto si muta in breve		
BL	III/8	Creusa: Non dura – una sventura / Tutto si muta in breve		
QL	III/8	Creusa: Non dura – una sventura / Tutto si muta in breve		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	Maddalena Girardini (S)	2/2	---	G
VA	Pavla Františka Catullusová (S)	2/4	Allegro	B

TABULKA č. 21: Přehled faktů o A III/8

14) Recitativ a árie licenzy

Za poslední scénu je v QP vložen recitativ a árie licenzy zkomponované přímo ke slavnostní příležitosti, k níž bylo dílo uváděno. Jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách, usuzuje se, že autorem licenzy je jaroměřický kapelník František Antonín Míča, neboť měl dle dochovaných pramenů na starosti zhudebnění licenzy k jiné opeře.²³⁸ Z hudební analýzy Jany Perutkové vyplývá, že skladatel se v licenci nevyhnul chybám ve vedení hlasů i v deklamanci, které vzbuzují dojem, že mohlo jít o podložení textu licenzy pod už zkomponovanou hudbu či starší árii.²³⁹

²³⁸ PERUTKOVÁ 2011: s. 71.

²³⁹ PERUTKOVÁ 2011: s. 316.

LIBRETO	ATTO/SCENA	TEXTOVÝ INCIPIT		
CL	III/Licenza	Aspira a facil vanto / Luce l'antica Età		
BL	---	---		
QL	III/Licenza	Il Ciel sereno / Ancor l'Aurora		
PARTITURA	ZPĚVÁK/ZPĚVAČKA	TAKT	TEMPO	TÓNINA
BP	---	---	---	---
VA	[?]	3/8	Allegro	D

TABULKA č. 21: Přehled faktů o árii k licenze

V souvislosti s vloženými áriemi bych ještě ráda zmínila, že při zkoumání questenberské partitury jsem na mnoha místech u všech tří aktů narazila na dvojité otvory při kratším okraji stránek, které následovaly vždy na několika stránkách za sebou. Na stránkách za nimi pak byl patrný otlak v téže místech. Vyskytly se na stránkách Brivioových árií, které následovaly po nově vložených áriích, ale jejich výskyt nebyl omezen jen v těchto místech. Předpokládáme, že šlo o jakési dobové „vi-de“, přičemž materiál, který stránky držel pohromadě, byl buď z partitury vytažen, nebo zničen. Není možné říci přesně, zda bylo těchto spojení užito i při uvedení díla, nicméně to zanechává nezodpovězenou otázku, v jaké podobě dílo skutečně v Jaroměřicích zaznělo. Níže uvedu spojení stran, na která jsem při zkoumání narazila:

ČÍSLA STRAN QP „vi-de“	PŘEDCHÁZÍ	PŘESKOČENO	NÁSLEDUJE
I: 25 – 38	Sinfonia	I/1: recitativ Dircei a Matusia a árie Matusia	I/2
I: 161 – 168	I/6: vložená árie Cherinta	I/6: Briviova árie Cherinta	I/6: pokračování recitativu Cherinta a Creusy
I: 201 – 206	I/11: recitativ Timanta a Dircei	I/12: recitativ Matusia, Timanta a Dircei I/13: recitativ Adrasta, Timanta a Matusia	I/13: árie Dircei
I: 212 – 216	I/13: árie Dircei	I/13: konec árie Dircei I/14: recitativ Timanta a Matusia	I/14: árie Timanta
II: 17 – 26	II/1: vložená árie Creusy	II/1: Briviova árie Creusy	II/2
II: 71 – 78	II/4: vložená árie Adrasta	II/4: Briviova árie Adrasta	II/5
II: 81 – 104	II/5: recitativ Matusia a Timanta	II/5: árie Matusia	II/6
II: 183 – 194	II/11: vložený tercett Demofoonta, Timanta, Dircei	II/11: Briviova árie Demofoonta	II/12
III: 9 – 18	III/1: vložená árie Adrasta	III/1: Briviova árie Adrasta	III/2
III: 42a – 64	III/2: vložená árie Cherinta	III/2: Briviova árie Cherinta III/3: recitativ Matusia a Timanta	III/3: árie Matusia
III: 65 – 72	III/3: část árie Matusia	III/3: část árie Matusia	III/4
III: 93 – 104	III/5: vložená árie Timanta	III/5: Briviova árie Timanta	III/6

III: 131 – 142	III/8: vložená árie [Creusy]	III/8: Briviova árie Creusy	III/9
----------------	---------------------------------	-----------------------------	-------

TABULKA č. 22: Spojené strany v partituře opery *Demofonte*

Na základě předchozího popisu vložených árií můžeme shrnout, že vzhledem k tomu, že z celkového počtu 29 árií v opeře *Demofonte*, je 10 z nich upraveno pomocí vložené árie, dá se o opeře mluvit jako o pasticciu. Další dvě árie (II/14 a III/3) mají odlišný text uvedený v QP a QL, ale nejsou nahrazeny vloženou árií. Otázkou zůstává, v jaké podobě zazněly při provedení. Z deseti zmíněných vložených árií, tři mají zcela nový text (I/4, II/4, licenza), tercett (II/11) využívá částečně textu Metastasiova a částečně zcela nového, jedna árie (III/2) se vrací zpět k původnímu Metastasiovu textu. Zbývajících pět árií (I/6, II/1, III/1, III/5, III/8) nahrazuje Briviovy árie se stejným textem, které jsou zhudebněny v původní partituře.

Během výzkumu se podařilo identifikovat dvě árie v dílech jiných autorů a to v operách *Farnace* Leonarda Lea (I/6) a *Demofonte* Antonia Caldary (III/1). Autorství licenzy je přisuzováno Františku Antonínu Míčovi, byť o tom nejsou přímé doklady.

Závěr

Dochovaná tříaktová partitura opery *Demofonte* byla identifikována jako jedna z hudebnin pocházejících ze sbírky hraběte Johanna Adama Questenberga. Její příslušnost potvrdilo porovnání s libretem zmiňujícím uvedení opery 28. 12. 1738 v Jaroměřicích nad Rokytnou při příležitosti svatby Questenbergovy dcery Marie Caroliny s hrabětem Kuefsteinem. Novodobé výzkumy zaměřené na tuto lokalitu a hlavně na hraběte Questenberga identifikovaly velké množství dalších hudebnin z jeho sbírky a rovněž revidovaly mnohé dříve dezinterpretované prameny. Rozbor opery *Demofonte* a hlavně v něm vložených árií je jen malým příspěvkem k pokračujícímu výzkumu.

Partituru poprvé zmínil Robert Eitner ve svém *Quellen Lexikon der Musiker und Musikgelehrten*, ale přisoudil ji Carlu Francescu Briviovi patrně na základě chybné katalogizace díla. Nicméně na základě dobové ručně psané poznámky v libretu k opeře bylo zjištěno, že autorem hudby je impresário a skladatel Giuseppe Ferdinando Brivio. Životní osudy tohoto dnes zapomenutého autora jsou sice zpracovány v mnohých lexikách, ale často docházelo k jeho zaměňování s jinými hudebníky, takže celkový obraz tohoto umělce je nejistý. Z toho důvodu je součástí práce jeho stručný životopis spolu se soupisem zachovaných děl.

Na základě informací ze Sartoriho *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800*, bylo zjištěno, že premiéra Briviovy opery proběhla v Turíně na začátku roku 1738, odkud se patrně její opis dostal do Jaroměřic skrze zpěvačku Annu Catarinu della Parte, která v ní účinkovala. Dle dostupných informací je questenberská partitura jejím jediným zachovaným exemplářem. Partitura nicméně prošla mnoha změnami, než mohla být provedena na jaroměřickém jevišti, a právě tyto změny jsou jádrem této práce.

V souladu s dobovou praxí byly některé árie v opeře nahrazeny áriemi jinými, ať už nově zkomponovanými, či převzatými. Důvodů pro změnu bylo několik. Jednak se v partituře nacházely árie, jejichž text byl nově vytvořen pro turínské uvedení, které ale v Jaroměřicích nechtěli použít. Nutně tedy museli árie nahradit jinými. Zajímavostí je, že ve dvou případech k této změně nedošlo a text árie v partituře se rozchází s textem v questenberském libretě. Dalším důvodem bylo rozhodnutí přidat zcela novou scénu či text, ke kterému bylo nutno dodat nebo zkomponovat hudbu. Takovým případem je i závěrečná licenza, jakási holdovací árie, která byla vytvořena speciálně k příležitosti svatby Questenbergovy dcery. Jejím pravděpodobným autorem je kapelník hraběte František

Antonín Míča. Posledním důvodem bylo nahrazení existující Briviovy árie jinou árií na stejný text, buď z technicky provozních důvodů, nebo z důvodů reprezentačních. Provedené srovnání libret z různých zhudebnění přináší detailnější vhled do problematiky změn textu. Vzhledem k tomu, že z celkového počtu 29 árií v opeře byla třetina z nich nahrazena vloženou árií, ať už z jakéhokoliv důvodu, dá se o díle mluvit jako o pasticciu.

O přímém zainteresování hraběte Questenberga do úprav opery usuzujeme z textových poznámek na deskách partitury i z drobných korektur v jejím obsahu. Rozbor dalších pěti písářských rukou, které se podílely na opisu původní partitury a vložených árií, stejně jako určení vodoznaku v notovém papíru je rovněž součástí práce. Hlavním snahou nicméně bylo pokusit se o identifikaci vložených árií. U dvou árií byl nalezen jejich zdroj. Árie z Cherinta z prvního aktu byla ztotožněna z árií Mitridata z opery *Farnace* Leonarda Lea z roku 1736. Její identifikaci významně pomohl nadpis árie „NAPOLI 1737. | Del Sig.^r Leonardo Leo“. Druhou identifikovanou árií je první scéna třetího aktu opery, která byla určena jako árie z opery *Demofonte* od Antonia Caldary z roku 1733, prvního zhudebnění Metastasiova textu.

Přínosem k dalšímu bádání ohledně opery *Demofonte* by byl hudební rozbor vložených árií, který by mohl dát bližší informace o tom, zda byly árie nově zkomponovány na text opery, či byly převzaty a text pod ně byl pouze podložen. A rovněž porovnání árií s dalšími dochovanými hudebními prameny z tohoto období ve snaze určit, odkud byly některé z árií převzaty.

Resumé

Tato práce se zabývá dochovanou partiturou opery *Demofoonte* skladatele Giuseppe Ferdinanda Brivia, která byla identifikována jako součást hudební sbírky jaroměřického hraběte Johanna Adama Questenberga a ztotožněna s operou uvedenou 28. 12. 1738 u příležitosti svatby jeho dcery Marie Caroliny s hrabětem Kuefsteinem. V tříaktové opeře je z celkového počtu 29 árií 10 árií nově vloženo. Praxe tvorby pasticcií podobného druhu není ve své době nijak výjimečná, nicméně i přesto je počet vložených árií v opeře poměrně vysoký.

Hlavním předmětem zkoumání jsou vložené árie, důvody jejich vložení a případná identifikace. Na základě porovnání dochovaných libret z různých verzí zhudebnění textu Pietra Metastasia bylo definováno několik důvodů, proč byly árie nově vkládány. Rovněž se podařilo dvě árie identifikovat jako převzaté z jiných dochovaných oper skladatelů Leonarda Lea a Antonia Caldary.

Součástí práce je však i detailní popis hudebního pramene a dochovaných libret, stručné životopisné heslo skladatele a impresária Giuseppe Ferdinanda Brivia, jenž byl často mylně zaměňován s jinými umělci, a dílo jako takové je zasazeno do kontextu operního provozu v Jaroměřicích. V příloze práce se pak nachází přespis vložených árií z opeře spolu s ediční zprávou.

Summary

Topic of this Bachelor thesis is the music score of opera *Demofonte* by Giuseppe Ferdinando Brivio identified as part of music collection belonging to count Johann Adam von Questenberg. This opera was identified as the one that was performed on 28th Dec, 1738 marking a special occasion of count's daughter Marie Carolina's wedding with count Kuefstein. Three acts of this opera contain 10 newly inserted arias from total of 29 arias in the whole score. Despite the practise of creating „pasticcios“ in similar way was common at the time, still the number of added arias is quite high.

The main focus of the research are the additional arias, reasons why they were added in the score and their identification. While comparing the different music versions of libretto by Pietro Metastasio, several reasons were defined as the main ones, why new arias were added. An attempt to identify arias in other composers' work was successful for two arias: one by Leonardo Leo and one by Antonio Caldara.

Part of the thesis is also a detailed description of the music score and located librettos, short biography of composer and impresario Giuseppe Ferdinando Brivio, who was often mistaken with other musicians of his time, and the score itself is described in relation to the operatic production in Jaromeritz, Czech Republic, in 18th century. Enclosed is also a transcription of the inserted arias with editorial report.

Prameny

Hudebniny

BRIVIO, Giuseppe Ferdinando: *Demofonte*. Rkp. partitura i digitalizovaná verze. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27698 (Q 20883)

CALDARA, Antonio: *Demofonte*. Rkp. partitura. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. Mus.Hs.17107 Mus 1-3

LEO, Leonardo: *Farnace*. Rkp. partitura. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. Mus.Hs.17715 Mus

Komparační materiál

BRÉVIO [BRIVIO], [?]: *XII. Sonates en trio pour les flûtes traversières, violons ou haubois avec la basse*. Libre premier. Paris: Le Clerc, La Veuve Boivin, 1733. In: Bibliothèque nationale de France. Sign. AC E3-210 [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 22. 4. 2015]. Dostupné z:
<[http://imslp.org/wiki/12_Trio_Sonatas,_Op.1_\(Brivio,_Giuseppe_Ferdinando\)](http://imslp.org/wiki/12_Trio_Sonatas,_Op.1_(Brivio,_Giuseppe_Ferdinando))>

BRÉUIO [BRIVIO], [?]: *XII. Sonates en trio pour les flûtes et violons avec la basse*. Deuxième livre. Paris: Le Clerc, La Veuve Boivin, 1737. In: Bibliothèque nationale de France. Sign. AC E3-211 [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 22. 4. 2015]. Dostupné z:
<[http://imslp.org/wiki/12_Trio_Sonatas,_Op.2_\(Brivio,_Giuseppe_Ferdinando\)](http://imslp.org/wiki/12_Trio_Sonatas,_Op.2_(Brivio,_Giuseppe_Ferdinando))>

BRICIO [BRIVIO], [?]: *Aria*. Rkp. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. VI 15507 (Q 21070)
Na rukopisu mylně uvedeno jméno Bricio, které bylo zkatologizováno. Na hudebnině ovšem rovněž uvedeno jméno Brivio bez udání křestních jmen.

BRIVIO, Carlo Francesco: *Aria per Sopr. c. Stom. „Sperai vicino il lido“*. Rkp. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. Mus.Hs.17563 Mus 3

BRIVIO, Giuseppe Ferdinando: *Concerto a 5 in F*. Rkp. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. EM.115 Mus

BRIVIO, Giuseppe Ferdinando: *Sonatta a Solo Violino*. Rkp. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. EM.24 Mus

BROSCHI, Riccardo: *Anagilda*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27710 (Q 1223)

BROSCHI, Riccardo: *Merope*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27709 (Q 1222)

CONTI, Francesco Bartolomeo: *Sesostri Re d' Egitto*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27696 (Q 1295)

MITSCHA, František Antonín: *Abgesungene Betrachtungen uber etwelche Geheimnüssen, des büttern Leyden und Sterbens Jesu Khristy*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. Mus.Hs.18145. Mus

MITSCHA, František Antonín: *Bellezza e Decoro*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz, Berlin. Sign. Autogr. F. Míča 2 N

MITSCHA, František Antonín: *Nel Giorno Natalizio*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. III 27729

MITSCHA, František Antonín: *L'origine di Jaromeriz in Moravia*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. Mus.Hs.17952. Mus

MÜLLER, Carl: *Il natale di Giove*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. III 27728

PARADIES, (Pietro) Domenico: *Alessandro in Persia*. Digitalizovaná rkp. partitura (pouze 2. a 3. akt), vložené árie. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27708 (Q 20949)

PORSILE, Giuseppe: *Il sacrificio di Gefte*. Digitalizovaná rkp. partitura. In: Österreichische Nationalbibliothek, Musikabteilung, Wien. Sign. SA.68.C.11. Mus 26

Libreta

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1733. In: Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel. Sign. Textb. 85. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 5. 5. 2018]. Dostupné z: <<http://diglib.hab.de/drucke/textb-85/start.htm>>

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Battista Scotto, Librajo vicino alla Torre, Torino 1738. In: Biblioteca Nazionale Universitaria di Torino, Torino. Sign. F VII.352/4. Digitalizovaná kopie.

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. Tx 5593 1,2.

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Biblioteca Nazionale Braidense, Milano. Sign. RACC.DRAM.3461. Digitalizovaná kopie. V katalogu knihovny je omylem uvedeno datum 28.12. 1728.

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Zámecká knihovna ve správě Knihovny Národního muzea v Praze, Nové Hradky. Sign. Cz-NH 1431. Digitalizovaná kopie.

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. Vyd. Gio. Pietro van Ghelen, Wien 1738. In: Rubenstein Library, Duke University Libraries, Dunham. Sign. ML50.2.C35 H377 1737 c.1.

METASTASIO, Pietro: *Demophon*. Vyd. Johann Peter v. Ghelen, Wien 1738.
In: Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. Tx 6220. V katalogizačním lístku je mylně uvedeno pod jménem „Mitscha“.

METASTASIO, Pietro: *Demophon*. Vyd. Johann Peter v. Ghelen, Wien 1738.
In: Moravská zemská knihovna, dříve Univerzitní knihovna, Brno. Sign. ST1-0572.267.
Digitalizovaná kniha. V katalogu knihovny je mylně uvedeno jméno autora jako František Antonín Míča. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 29. 4. 2018]. Dostupné z:
<<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/view/uuid:cdbff597-c73d-4bc0-ae7-e32a27b05cd0?page=uuid:431c87f7-5962-4cb9-8ab8-c3828a0627ad>>

METASTASIO, Pietro: *Demophon*. Vyd. Johann Peter v. Ghelen, Wien 1738.
In: Knihovna Národního muzea v Praze, Praha. Sign. 10 F 30.
Na katalogizační kartě mylně uveden vydavatel Johann Peter v. Ebelen.

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. In: *Opere dell' Abate Pietro Metastasio, Poeta Cesareo*. Tomo III. Presso La Vedova Amula, Napoli: 1831. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 6. 11. 2009]. Dostupné z:
<<http://books.google.cz/books?id=ekk0AAAAMAAJ&dq=opere%20metastasio&lr=&pg=P8#v=onepage&q=&f=false>>

METASTASIO, Pietro: *L' Olimpiade*. [online] Přepis libreta v rámci projektu Libretti d'opera italiani [citováno dne 5. 12. 2009]. Dostupné z:
<<http://www.librettidopera.it/olimpiade/olimpiade.html>>

METASTASIO, Pietro: *Opere N. 11. Demofonte di Pietro Metastasio*. Presso Ant. Curti, Venezia, 1794. In: Moravská zemská knihovna (dříve Univerzitní knihovna), Brno. Sign. STS-0068.899,11

METASTASIO, Pietro: *Poesie, Tomo III. del Signor Abate Pietro Metastasio*. Nella Stamperia Reale, Torino 1757. In: Moravská zemská knihovna, Brno. Sign. ST1-0051.454,3

METASTASIO, Pietro: *Poesie, Tomo III. del Signor Abate Pietro Metastasio*. Presso La Vedova Quillau, Parigi 1755. In: Moravská zemská knihovna, Brno. Sign. ST1-0158.999,3

METASTASIO, Pietro: *Demofonte*. [online] Přepis libreta v rámci projektu Libretti d'opera italiani [citováno dne 13. 1. 2009] Dostupné z:
<<http://www.librettidopera.it/demofonte/demofonte.html>>

Literatura

Hudební encyklopedie

Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique, par François-Joseph Fétis. (Deuxième édition. Paris: Libraire de Firmin Didot Frères, 1861? – 1880)

Brivio, Joseph-Ferdinand (François-Joseph Fétis). Tome deuxième. s. 75.

Mitscha, François-Adam de (François-Joseph Fétis). Tome sixième. s. 153.

Dizionario biografico degli italiani (DBI), direttore generale Vincenzo Cappelletti (Roma: Istituto della Enciclopedia italiana, 1960 – 1991)

Brivio, Giuseppe Ferdinando (Sergio Martinotti). sv. XIV. s. 352–360.

Dizionario enciclopedico universale della musica e dei musicisti (DEU), diretto da Alberto Basso (Prima edizione 1985. Torino: UTET, Ristampa 2003 – 2007)

Brivio, Giuseppe Ferdinando [?]. Volume Primo. s. 702.

Miča (Micza, Mischa, Mitscha) (Alena Němcová). Volume Quinto. s. 83.

Enciclopedia dello spettacolo, direttore Silvio d'Amico, redattore capo Sandro d'Amico (Roma: Casa Editrice Le Maschere, 1954 – 1968)

Brivio, Giuseppe Ferdinando (Claudio Sartori). Volume 2. s. 1134.

Encyclopädie der gesamten musikalischen Wissenschaften: oder, Universal-Lexicon der Tonkunst, Bearbeitet von [...] dem Redacteur Dr. Gustav Schilling (Stuttgart: Franz Heinrich Köhler, 1835 a 1841)

Brivio, Carlo Francesco [?]. Zweiter Band. s. 25.

Mitscha, Franz Adam von [?]. Vierter Band. s. 713–715.

[online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 28. 4. 2018] Dostupná z:

<<https://books.google.cz/books?id=6E1JAQAAMAAJ&hl=cs>> a

<<https://books.google.cz/books?id=2UIFbtAfiuUC&hl=cs>>

Die Musik in Geschichte und Gegenwart (MGG): allgemeine Enzyklopädie der Musik, herausgegeben Ludwig Fischer, begründet von Friedrich Blume (Zweite, neubearbeitete Ausgabe. Kassel-Stuttgart: Bärenreiter, 1994 – 2008)

Brivio, Giuseppe Ferdinando (Davide Daolmi). Personenteil 3. s. 935–938.

Miča, Mitscha, Mica, Micza, Mischa (Jana Perutková). Personenteil 12. s. 156–157.

Musikalisches conversations-lexikon, bearbeitet und heransgegeben von Hermann Mendel. (Berlin: R. Oppenheim, 1872)

Brivio, Carlo Francesco [?]. Zweiter Band. s. 188–189.

[online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 15. 4. 2015] Dostupná z:

<<https://archive.org/details/musikalischescon02mend>>

The New Grove Dictionary of Opera, ed. by Stanley Sadie, managing editor Christina Bashford (Oxford: Oxford University Press, 1997)

Demofonte (Don Neville). Vol. 1. s. 1120.

Demofonte (Marita P. McClymonds). Vol. 1. s. 1121.

The New Grove Dictionary of Music and Musicians, ed. by Stanley Sadie
(Reprinted first edition with minor corrections in paper back. London: Macmillan Publisher Lmt., 1995)

Brivio, Giuseppe Ferdinando (Sven Hansell). Vol. 3. 308–309.

The New Grove Dictionary of Music and Musicians, ed. by Stanley Sadie, John Tyrrell
(Second edition. London: Macmillan Publisher Lmt., 2001)

Brivio, Giuseppe Ferdinando (Sven Hansell). Volume 4. s. 403–404.

Miča, František Adam (Milan Poštolka). Vol. 16. s. 588.

Miča, František Antonín (Václav) (Milan Poštolka). Vol. 16. s. 588–589.

Oxford Music Online (Copyright © Oxford University Press 2007 – 2015) [online]

Zahrnuje: *Grove Music Online*, *Encyclopedia of Popular Music*, *The Oxford Companion to Music*, *The Oxford Dictionary of Music*

Dostupné z: <<http://www.oxfordmusiconline.com/subscriber/>>

Aquilanti [Aquilante], Francesco (Irene Alm)

Astrua, Giovanna (David Cummings)

Barbieri, Giovan Domenico (Mercedes Viale Ferrero)

Belisani Buini, Cecilia (Franco Piperno)

Caldara, Antonio (Brian W. Pritchard)

Carestini, Giovanni [Cusanino] (Dale E. Monson)

Conti, Ignazio Maria (Hermine W. Williams)

Curioni, Rosa (Winton Dean)

Salimbeni, Felice (John Rosselli)

Fraasi [Frassi], Giulia (Winton Dean)

Galli, Caterina (Winton Dean)

Galli-Bibiena [Bibiena, Bibbiena] (Manfred Boetzkes/R)

Grossatesta, Gaetano (Irene Alm)

Guarini, (Giovanni) Battista (Barbara R. Hanning)

Jaroměřice nad Rokytnou (Michaela Freemanová)

Lamotte [La Motte], Antoine Houdar [Houdart, Houdard] de (Lois Rosow)

Leo, Leonardo (Helmut Hücke – Rosa Cafiero)

Mancini, Giovanni Battista [Giambattista] (John Rosselli)

Metastasio, Pietro (Antonio Domenico Bonaventura) (Don Neville)

Perroni [Peroni], Giovanni (Rudolf Schnitzler)

Regio Ducal Teatro. In: *Milan* (Mariangela Donà)

Sammartini (Denis Arnold / Roger Parker)

Sammartini, Giovanni Battista (Bathia Churgin)

Sammartini, Giuseppe [Gioseffo] (Bathia Churgin)

Visconti, Caterina (Colin Timms)

Répertoire International des Sources Musicales (RISM), Harald Heckmann et al. (München: G. Henle, 1999) A/I/1 (1971), B/II (1964), A/I/11 (1986)

Internetová verze dostupná z: <<https://opac.rism.info/>>

Slovníky

BARBIER, Pierre-Émile: *Miča, František Václav, Miča, Adam Jan*. In: *Larousse de la musique*. 2. Paris: Librairie Larousse, 1982. s. 1024.

BERNSDORF, Eduard: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst: für Künstler, Kunstfreunde und alle Gebildeten*. Erster Band. Dresden: Robert Schaefer, 1856. s. 455.

BERNSDORF, Eduard: *Mitscha, Franz Adam von*. In: *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst: für Künstler, Kunstfreunde und alle Gebildeten*. Zweiter Band. Dresden: Robert Schaefer, 1857. s. 1007.

ČERNUŠÁK, Gracian: *Questenberk, Jan Adam*. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2, M-Ž. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965. s. 394.

DLABACZ, Johann Gottfried: *Questenberg*. In: *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien*. Prag: Gottlieb Haase, 1815. s. 526.

EITNER, Robert: *Brivio*. In: *Quellen Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*. Band. II. Leipzig: Breitkopf&Haertel, 1900. s. 195.

EITNER, Robert: *Mitscha, Antonio. Mitscha, Francesco. Mitscha, Franz Adam*. In: *Quellen Lexikon der Musiker und Musikgelehrten der christlichen Zeitrechnung bis zur Mitte des neunzehnten Jahrhunderts*. Band. VII. Leipzig: Breitkopf&Haertel, 1902. s. 9–10.

GASSNER, Ferdinand Simon: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Universal-Lexikon der Tonkunst, neue Hand-Ausgabe in einem Bande*. Stuttgart: Franz Köhler, 1849. s. 162.
Digitalizovaná kniha. [citováno dne 28. 4. 2018] Dostupná z:
<https://books.google.cz/books?id=ZudCAAAAcAAJ&redir_esc=y>

GASSNER, Ferdinand Simon: *Mitscha, Frank Adam von*. In: *Universal-Lexikon der Tonkunst, neue Hand-Ausgabe in einem Bande*. Stuttgart: Franz Köhler, 1849. s. 616.
Digitalizovaná kniha. [citováno dne 28. 4. 2018] Dostupná z:
<https://books.google.cz/books?id=ZudCAAAAcAAJ&redir_esc=y>

GERBER, Ernst Ludwig: *Brivio, Carlo Francesco*. In: *Neues historisch-biographisches Lexikon der Tonkünstler: welches Nachrichten von dem Leben und den Werken*. Erster Theil A-D. Leipzig: A. Kühnel, 1812. s. 515–516.

PAZDÍREK, Franz: *Miča, František Václav*. In: *Universal-Handbuch der Musikkultur aller Völker*. Wien: Universal-Handbuch der Musikkultur, 1937. s. 144–145.

PERUTKOVÁ, Jana – SEHNAL, Jiří: *František Václav Miča*. In: *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století: osobnosti a díla*. Editorka: Alena Jakubcová. 1. vydání. Praha: Divadelní ústav, 2007. Jana Perutková heslo rozšířila. s. 384–386.

SEHNAL, Jiří: *Jan Adam Questenberk*. In: *Starší divadlo v českých zemích do konce 18.*

století: osobnosti a díla. Editorka: Alena Jakubcová. 1. vydání. Praha: Divadelní ústav, 2007. s. 478–479.

SETTARI, Olga: *Jaroměřice nad Rokytnou*. In: *Slovník české hudební kultury*. 1. vydání. Praha: Supraphon, 1997. s. 395–396.

SCHMIDL, Carlo: *Brivio Giuseppe Ferdinando*. In: *Dizionario Universale dei Musicisti*. Milano: G. Ricordi & C., 1887. s. 69. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 15. 4. 2015] Dostupná z: <http://imslp.org/wiki/Dizionario_Universale_dei_Musicisti_%28Schmidl,_Carlo%29>

ŠTĚDRŮ, Bohumír: *Míča. Míča, František Adam. Míča, František Václav*. In: *Československý hudební slovník osob a institucí*. Svazek 2, M–Ž. Praha: Státní hudební nakladatelství, 1965. s. 87–89.

VYSLOUŽIL, Jiří: *Questenberg*. In: *Lexikon zur deutschen Musikkultur: Böhmen, Mähren, Sudetenschlesien*. Band II. München: Langen Müller, 2000. s. 1164–1165.

WALTER, Johann Gottfried: *Questenberg*. In: *Musikalisches Lexikon oder musikalische Bibliothek 1732*. Herausgegeben von Richard Schaal. Kassel: Bärenreiter, 1953. s. 508.

WURZBACH, Constant von: *Mitscha, Franz Adam Ritter von*. In: *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich*. Achtzehnter Teil, Metastasio – Molitor. Kaiserl.-königl. Hof- und Staatsdruckerei. Wien: 1868. s. 208, 373–375. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 16. 4. 2015] Dostupná z: <<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=11640&page=1&viewmode=fullscreen>>

WURZBACH, Constant von: *Questenberg, Johann Adam Graf*. In: *Biographisches Lexikon des Kaisertums Österreich*. Vierundzwanzigster Teil, Prokop – Raschdorf. Kaiserl.-königl. Hof- und Staatsdruckerei. Wien: 1872. s. 147–151. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 16. 4. 2015] Dostupná z: <<http://www.literature.at/viewer.alo?objid=12539&page=1&viewmode=fullscreen>>

Monografie

BURNEY, Charles: *A General History of Music. From the Earliest Ages to the Present Period*. Volume the Fourth. London: T. Beckett, 1789. s. 448, 449, 452. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 15. 4. 2015] Dostupná z: <http://books.google.cz/books?id=hexCAAAAcAAJ&pg=PP7&source=gbs_selected_pages&cad=3#v=onepage&q&f=false>

CARERI, Enrico: *Francesco Geminiani, 1687 – 1762*. Oxford: Clarendon Press, 1993. s. 35–36. [online] [citováno dne 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://books.google.cz/books?id=wPgYAQAIAAJ&q=giuseppe+ferdinando+brivio&dq=giuseppe+ferdinando+brivio>>

CASCETTA, Annamaria – ZANLONGHI, Giovanna: *Il teatro a Milano nel Settecento*. Vol. I. Milano: Vita e Pensiero, 2008. s. 528–532. [online] [citováno dne 22. 4. 2015]. Dostupné z:

<<http://books.google.cz/books?id=MEaWVNevPQQC&pg=PA528&dq=giuseppe+ferdinando+brivio&lr=#v=onepage&q=brivio&f=false>>

DOKOUPIL, Vladislav – TELEČ, Vladimír: *Hudební staré tisky ve fondech Universitní knihovny v Brně*. Brno: Universitní knihovna, 1975.

DOMMER, Arrey von: *Handbuch der Musikgeschichte bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts: auf Grundlage des gleichnamigen Werks, als dessen 3. Aufl.* Leipzig: Breitkopf & Härtel, 1914. s. 500.

EINER, Georg: *The ancient paper-mills of the former Austro-Hungarian empire and their watermarks*. Hilversum-Holland: The Paper Publication Society, 1960.

ELVERT, Christian d': *Geschichte der Musik in Mähren und Oesterr.-Schlesien mit Rücksicht auf die allgemeine, böhmische und österreichische Musik-Geschichte*. Brünn: Carl Winkler, 1873. s. 180–181.

HELFERT, Vladimír: *Hudba na jaroměřickém zámku. František Míča (1694 – 1744)*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1924. (**HELFERT 1924**)

HELFERT, Vladimír: *Hudební barok na českých zámcích. Jaroměřice za hraběte Jana Adama z Questenberku (umírá 1752)*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1916. (**HELFERT 1916**)

HILLER, Johann Adam: *Treatise on Vocal Performance and Ornamentation*. Edited and translated by Suzanne J. Beicken. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. s. 42, 162, 184. [online] [citováno dne 23. 4. 2015] Dostupná z:

<https://books.google.cz/books?id=keomPQV-Q8gC&pg=PA1&lpg=PA1&dq=Treatise+on+Vocal+Performance+and+Ornamentation&source=bl&ots=u25yANK_go&sig=gF6z-zY25qgy7VGV5HLhU6vMFDA&hl=en&sa=X&ei=4II4VYj1F-SR7Abl6IHwBg&ved=0CDQQ6AEwBA#v=onepage&q=brivio&f=false>

LA BORDE [LABORDE], Jean-Benjamin de: *Essai sur la musique ancienne et moderne*. Tome Troisième. Paris: Ph.-D. Pierres, 1780. s. 173, 306. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 22. 4. 2015] Dostupná z:

<<http://books.google.cz/books?id=Jfo6AAAACAAJ&dq=Essai%20sur%20la%20musique&pg=PP7#v=onepage&q=&f=false>>

MANCINI, Giovanni Battista: *Pensieri e riflessioni pratiche sopra il canto figurato*. Vienna: Ghelen, 1774. s. 11, (26). [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 17. 4. 2015] Dostupná z:

<[http://imslp.org/wiki/Pensieri_e_riflessioni_pratiche_sopra_il_canto_figurato_\(Mancini,_Giovanni_Battista\)](http://imslp.org/wiki/Pensieri_e_riflessioni_pratiche_sopra_il_canto_figurato_(Mancini,_Giovanni_Battista))>

MANCINI, Giovanni Battista: *Practical Reflections on the Figurative Art of Singing*.

Translated into English by Pietro Buzzzi from edition printed in 1776. Boston: The Gorham Press, 1912. s. 27, 41. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 28. 4. 2018] Dostupná z: <[http://imslp.org/wiki/Pensieri,_e_Riflessioni_Pratiche_sopra_il_Canto_Figurato_\(Mancini,_Giambattista\)](http://imslp.org/wiki/Pensieri,_e_Riflessioni_Pratiche_sopra_il_Canto_Figurato_(Mancini,_Giambattista))>

MANCINI, Jean-Baptiste: *Réflexions pratiques sur le chant figuré*. Traduites sur la 3ième Édition Italienne de Joseph Mathias Gérard de Rayneval. Paris: Du Pont, 1794. s. 16, 36. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 17. 4. 2015] Dostupná z: <[http://imslp.org/wiki/Pensieri_e_riflessioni_pratiche_sopra_il_canto_figurato_\(Mancini,_Giovanni_Battista\)](http://imslp.org/wiki/Pensieri_e_riflessioni_pratiche_sopra_il_canto_figurato_(Mancini,_Giovanni_Battista))>

MAZZUCHELLI, Giammaria: *Gli scrittori d'Italia*. Vol. II, parte I. Brescia: Giambattista Bossini, 1758. s. 278. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 23. 4. 2015] Dostupná z: <<https://books.google.com/books?id=dvhhAAAAcAAJ&pg=PA278&dq=giuseppe+brivio&hl=en&sa=X&ei=QWM2VZWvCIe0sASbyIH4Ag&ved=0CCsQ6AEwAw#v=onepage&q=giuseppe%20brivio&f=false>>

MCVEIGH, Simon – HIRSHBERG, Jehoash: *The Italian solo concerto, 1700-1760: rhetorical strategies and style history*. Rochester, NY: Boydell Press, 2004. s. 262–264, 316. [online] [citováno dne 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://books.google.cz/books?id=aeGayu9EMkMC&pg=PA263&dq=giuseppe+ferdinando+brivio#v=onepage&q=giuseppe%20ferdinando%20brivio&f=false>>

PERUTKOVÁ, Jana: *Der glorreiche Nahmen Adami: Johann Adam Graf von Questenberg (1678-1752) als Förderer der italienischen Oper in Mähren*. Graz: Hollitzer, 2015. **(PERUTKOVÁ 2015)**

PERUTKOVÁ, Jana: *František Antonín Míča ve službách hraběte Questenberga a italská opera v Jaroměřicích*. Praha: Koniasch Latin Press, 2011. Clavis monumentorum musicorum regni bohemiae, IV. **(PERUTKOVÁ 2011)**

PLICHTA, Alois: Jaroměřicko: *Dějiny Jaroměřic nad Rokytnou a okolí. I., II*. Třebíč: Arca JiMfa, 1994.

PLICHTA, Alois: *O životě a umění. Listy z jaroměřické kroniky 1700 – 1752*. Sborník prací. Vlastivědná knihovna moravská č. 18. Brno: Osvětová beseda při Městském národním výboru ve spolupráci s Musejním spolkem v Brně, 1974. **(PLICHTA 1974)**

PRICE, Curtis Alexander – MILHOUS, Judith – HUME, Robert D.: *The impresario's ten commandments: continental recruitment for Italian opera in London 1763-64*. London: Royal Musical Association, 1992. s. 5, 38. [online] [citováno dne 22. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://books.google.cz/books?id=fQUYAQAIAAJ&q=giuseppe+ferdinando+brivio&dq=giuseppe+ferdinando+brivio>>

PULKERT, Oldřich: *Souborný hudební katalog. Pokyny ke katalogizaci hudebnin*. Praha: SK-ČSSR UK, 1966.

SARTORI, Claudio: *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: catalogo analitico con 16 indici*. 7. svazků. Cuneo: Bertola&Locatelli, 1990 – 1994. **(SARTORI 1990)**

SPÁČILOVÁ, Jana: *Catalogue of the Italian Opera Libretti in Central Europe in the 1st Half of the 18th Century, I: Moravia*. (Připraveno do tisku)

STRAKOVÁ, Theodora – SEHNAL, Jiří – PŘIBÁŇOVÁ, Svatava: *Průvodce po archivních fondech Ústavu dějiny hudby Moravského musea v Brně*. Brno: Ústav dějiny hudby Moravského musea v Brně, 1971.

TROJAN, Jan: *Dějiny opery: tvůrci předloh, libretisté, skladatelé a jejich díla*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2001.

VIANELLO, Carlo Antonio: *Teatri, spettacoli, musiche a Milano nei secoli scorsi*. Milano: Libreria Lombardo, 1941. s. 276, 292, 372. [online] [citováno dne 18. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://books.google.cz/books?id=piaTAAAAIAAJ&focus=searchwithinvolume&q=brivio>>

ZAMAROVSKÝ, Vojtěch: *Bohové a hrdinové antických bájí*. 3. vydání. Praha: Mladá fronta, 1982.

Studie a články

BRENET, Michael: *La Librairie musicale en France de 1653 à 1790*. In: Sammelbände der Internationalen Musik-gesellschaft (SIMG) 8, 1906 – 1907, s. 401–464. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 21. 4. 2015] Dostupná z: <<https://archive.org/details/SammelbandeDerInternationalenMusikgesellschaft081906-07>>

DVOŘÁKOVÁ, Jana: *Hudební život v Jaroměřicích nad Rokytnou v 18. století a František Václav Míča*. Opus musicum 26, 1994, č. 5–6, s. 129–141.

HAVLÍČKOVÁ, Margita: *Angelo Mingotti a stavba operního Divadla V taverně v Brně 1733*. Acta musicologica.cz. Revue pro hudební vědu. Brno: Masarykova univerzita, č. 2, 2006, nestránkováno. [online] [citováno dne 13. 4. 2009]. Dostupné z: <<http://acta.musicologica.cz>>

PERUTKOVÁ, Jana: *Biografická skica o Janu Adamu Míčovi*. Opus musicum 6, 2005, s. 47–52.

PERUTKOVÁ, Jana: *Caldarova opera L'Amor non hà legie pro hraběte Quštenberga aneb "Horší nežli čert je to moderní manželství"*. In: Musicologia Brunensia, SPFFBU, H 38–40 (2003 – 2005), Brno, 2006, s. 125–146.

PERUTKOVÁ, Jana: *Hrabě Johann Adam Questenberg (1678-1752) a jeho kontakty s italskou hudební kulturou*. Opus musicum 3, 2011, s. 34–45.

PERUTKOVÁ, Jana: *Hudební symbolika v gratulační serenádě Der glorreiche Nahmen Adami (Slavné jméno Adamovo) Františka Václava Míči*. In: Slovo a hudba ako štruktúrálna-architektonický celok hudobného myslenia 17. – 18. storočia; Zborník príspevkov z muzikologickej konferencie 23. – 25. novembra 2005 v Prešove. Prešov: Súzvuk ve spolupráci s Katedrou hudby Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, 2006, s. 111–126.

PERUTKOVÁ, Jana: *J. A. Hasse: La Semele – Serenata z hudební sbírky hraběte Quštenberga a její obnovená světová premiéra*. Opus musicum 4, 2007, s. 23–27.

PERUTKOVÁ, Jana: *Libreto k opeře Amalasunta Antonia Caldary – nový příspěvek k opernímu provozu v Jaroměřicích nad Rokytnou za hraběte J. A. Questenberga*. In: *Musicologica Brunensia*, SPSFBU, H 38–40 (2003 – 2005), Brno, s. 207–218.

PERUTKOVÁ, Jana: *Opera seria na Moravě ve 40. letech 18. století se zvláštním zřetelem na operní provoz v Jaroměřicích nad Rokytnou*. *Acta musicologica.cz*. Revue pro hudební vědu. Brno: Masarykova univerzita, č. 3, 2005, nestránkováno. [online] [citováno dne 26. 4. 2009]. Dostupné z: <<http://acta.musicologica.cz>>

PERUTKOVÁ, Jana: *Nastudování Broschiho opery Merope v Jaroměřicích na podzim roku 1737. K provozovací praxi na jaroměřické zámecké scéně v 1. polovině 18. století – I. díl*. *Opus musicum* 2, 2015, s. 6–15.

PERUTKOVÁ, Jana: *Výsledky projektu "Italská opera na Moravě v 1. polovině 18. století" se zvláštním zřetelem k nově identifikované sbírce partitur hraběte J. A. Questenberka (1678-1752)*. In: *Miscellanea z výročních konferencí České společnosti pro hudební vědu*. Ed. Jan Baťa. Praha: Agora, 2008. s. 126–134.

PERUTKOVÁ, Jana: *Zur Identifizierung der Questenbergischen Partituren in Wiener Musikarchiven*. *Hudební věda* 1, 2007, s. 5–34.

PERUTKOVÁ, Jana – SPÁČILOVÁ, Jana: *Italská opera na Moravě v 1. polovině 18. století – fenomén stále aktuální*. *Opus musicum* 5, 2005, s. 50–53.

PLICHTA, Alois: *Hudba a hudebníci v Jaroměřicích po smrti Jana Adama z Questenberka 1752-90*. *Hudební věda* 23, 1986, s. 166–174.

PLICHTA, Alois: *Questenberk – Jaroměřice – Bach*. *Opus musicum* 10, 1978, č. 9, s. 268–271.

RACEK, Jan – STRAKOVÁ, Theodora – CHOVANEC, Jaroslav: *Sonátová forma a míčový problém*. *Hudební věda* 2, 1949, s. 209–214.

RIVA, Francesco: *La „Congregazione de' Musici“ di Milano. Tra devozione a mutua assistenza*. In: *La musica sacra nella Milano del Settecento: atti del convegno internazionale, Milano, 17-18 maggio 2011*. Cesare Fertonani, Raffaele Mellace, Claudio Toscani. Milano: LED Edizioni Universitarie, 2014, s. 89 – 138, zvláště 131. [online] [citováno dne 26. 4. 2015]. Dostupné z: <<https://books.google.cz/books?id=oCBxAwAAQBAJ&pg=PA131&lpg=PA131&dq=Todeschino+barblan&source=bl&ots=AAjBTBUblP&sig=fTAk2BVYTAiHy7X7uV8cTbkFCYc&hl=en&sa=X&ei=Sgg9Vd7iJ8TOaIHagfgN&ved=0CCQQ6AEwAA#v=onepage&q=Todeschino%20barblan&f=false>>

SEHNAL, Jiří: *Hudební centra na Moravě v první polovině 18. století*. *Opus musicum* 4, 1984, s. 117–120.

SEHNAL, Jiří: *Počátky opery na Moravě (současný stav vědomostí)*. In: *O divadle na Moravě*. Praha, 1974, s. 55–77.

SPÁČILOVÁ, Jana: *Divadlo vyšlé z módy. Historie a současnost kulisového divadla v Evropě*. Opus musicum 5, 2002, s. 72–78.

SPÁČILOVÁ, Jana: *Libretista prvních jaroměřických oper – Blinoni nebo Bonlini?* In: Musicologica Brunensia, SPSFBU, H 41, Brno, 2006 – 2007, s. 171–177.

SPÁČILOVÁ, Jana: *Operní divadla na Moravě v 1. polovině 18. století – současný stav vědomostí a perspektivy dalšího výzkumu*. Opus musicum 6, 2011, s. 38–54.

SPÁČILOVÁ, Jana: *Současný stav libret italské opery na Moravě v 1. polovině 18. století*. Acta musicologica.cz. Revue pro hudební vědu. Brno: Masarykova univerzita, č. 2, 2006, nestránkováno. [online] [citováno dne 13. 1. 2009]. Dostupné z: <<http://acta.musicologica.cz>>

SPÁČILOVÁ, Jana – VESELÁ, Irena: *Antonio Caldara a české země – malé ohlédnutí u příležitosti 270. výročí úmrtí skladatele*. Opus musicum 6, 2006, s. 38–44.

STRAKOVÁ, Theodora: *Jaroměřice nad Rokytnou*. Opus musicum 2, 1973, s. 57–60.

TELEC, Vladimír: *Stará libreta a míčovská otázka*. Opus musicum 2, 1970, s. 239–241.

TROJAN, Jan: *Čeština na zámecké scéně v Jaroměřicích*. Opus musicum 16, 1984, s. 101–105.

TROJAN, Jan: *Jak to dopadlo v Jaroměřicích: německý tisk libreta opery L'origine di Jaromeriz in Moravia*. Opus musicum 6, 1974, s. 82–85.

TROJAN, Jan: *František Václav (Antonín) Míča (1694-1744). Skladebné dílo Františka Václava (Antonína Míči)*. Naším krajem, č. 5, Třebíč 1993, s. 10–19.

VESELÝ, Otakar: *Rod Míčů. Nový příspěvek k historii a rozvoji českého hudebního rodu*. Hudební věda 2, 1968, s. 264–95.

VÍT, Petr: *Zámecká hudební kultura Jaroměřic n. Rokytnou a míčovská otázka v kontextu hudebněhistorického bádání*. Opus musicum 2, 1981, s. 43–46.

Internetové zdroje

Almanacco di Gherardo Casaglia. La Musica giorno dopo giorno a cura di Gherardo Casaglia. [online] [citováno dne 25. 4. 2015]. Dostupné z: <<http://www.amadeusonline.net/almanacco>>

Antoine Houdar de la Motte. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 6. 11. 2009]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Antoine_Houdar_de_la_Motte>

Creusa. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 7. 11. 2009]. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Creusa>>

Il Demofonte. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 13. 1. 2009].
Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Demofonte>>

Demofonte (Brivio). Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 24. 4. 2015].
Dostupné z: <http://es.wikipedia.org/wiki/Demofonte_%28Brivio%29>

Demophon. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 20. 4. 2009]. Dostupné z: <[http://en.wikipedia.org/wiki/Demophon_\(King_of_Athens\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Demophon_(King_of_Athens))>

Demophon. Encyclopaedia Britannica. [online] [citováno dne 20. 4. 2009].
Dostupné z: <<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/157428/Demophon>>

Demophon. Greek Myth Index. [online] [citováno dne 20. 4. 2009].
Dostupné z: <<http://www.mythindex.com/greek-mythology/D/Demophon.html>>

Dirce. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 7. 11. 2009]. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Dirce>>

Frýgie. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 7. 11. 2009]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Fr%C3%BDgie>>

Gaius Julius Hyginus. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 6. 11. 2009].
Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Gaius_Julius_Hyginus>

Giuseppe Ferdinando Brivio. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 23. 4. 2015]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Ferdinando_Brivio>

Giuseppe Ferdinando Brivio. Amadeus Online. [online] [citováno dne 25. 4. 2015].
Dostupné z: <http://www.amadeusonline.net/almanacco?r=&alm_sett=&alm_giorno=&alm_mese=&alm_anno=&alm_testo=Giuseppe+Ferdinando+Brivio>

Handbook for Metastasio Research. [online] [citováno dne 11. 5. 2009]. Dostupné z: <<http://publish.uwo.ca/~metastas/index.html>>

HYGINUS: Astronomica. II.40 Water Snake. Theoi, E-texts Library. Translated by Mary Grant. [online] [citováno dne 19. 11. 2009]. Dostupné z: <<http://www.theoi.com/Text/HyginusAstronomica2.html#40>>

LINDEMANS, Micha F.: *Creusa*. Encyclopedia mythica. [online] [citováno dne 20. 4. 2009]. Dostupné z: <<http://www.pantheon.org/articles/c/creusa.html>>

Pietro Metastasio – Drammi per musica. Progetto di Anna Laura Bellina e Luigi Tessarolo. Università degli studi di Padova. [online] [citováno dne 11. 5. 2009]. Dostupné z: <<http://www.progettometastasio.it/pietrometastasio/index.jsp>>

Teatro Regio Ducal. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 7. 11. 2009].
Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Teatro_Regio_Ducal>

Timanthes. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 7. 11. 2009]. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Timanthes>>

Torquato Tasso. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 6. 11. 2009]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Torquato_Tasso>

Thrákie. Wikipedia, the free encyclopedia. [online] [citováno dne 7. 11. 2009]. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Thr%C3%A1kie>>

Ostatní

HOOLE, John: *Timanthes: A Tragedy*. The Third Edition. London: T. Becket & Co., 1771. [online] Digitalizovaná kniha. [citováno dne 7. 11. 2009] Dostupná z: <<http://books.google.cz/books?id=QduK7PLeIwkC&lpq=PA28&ots=j8pwMcV1qL&dq=matusius&pg=PA28#v=onepage&q=&f=false>>

Hudba na zámku v Jaroměřicích. [LP] Praha: Supraphon, 1976. Průvodní textovou studii vypracoval dr. Rudolf Pečman.

PERUTKOVÁ, Jana: *Poznámky z přednášky „Vokálně-instrumentální hudba českého baroka“*. Ústav hudební vědy FF MU, jarní semestr 2009.

PERUTKOVÁ, Jana: *Poznámky ze „Semináře barokní hudby“*. Ústav hudební vědy FF MU, jarní semestr 2008.

SPÁČILOVÁ, Jana: *Poznámky ze semináře „Edice hudby 17. a 18. století“*. Ústav hudební vědy FF MU, jarní semestr 2008.

SPÁČILOVÁ, Jana: *Poznámky z přednášky „Hudební centra barokní střední Evropy“*. Ústav hudební vědy FF MU, jarní semestr 2008.

Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1: Gaius Iulius Hyginus: <i>Poetica astronomica</i> , část II., příběh č. 40.....	3
Příloha č. 2: Rozvržení písářských složek (vytvořila Jana Spáčilová).....	5
Příloha č. 3: Ukázka desek a titulní strany partitury opery <i>Demofoonte</i>	7
Příloha č. 4: Ukázka titulního listu questenberského libreta opery <i>Demofoonte</i>	8
Příloha č. 5: Ediční zpráva k přepisu vložených árií a přepis vložených árií.....	9

Příloha č. 1

Gaius Iulius Hyginus: *Poetica astronomica*

II.40 Water snake

This is the sign on which the Crow sits and over which the Bowl is placed. The following reason has been handed down: When Apollo was sacrificing, the crow, who was under his guardianship, was sent to a spring to get some pure water. Seeing several trees with their figs not yet ripe, he perched on one of them waiting for them to ripen. After some days when the figs had ripened and the crow had eaten some, Apollo, who was waiting, saw him come flying in haste with the bowl full of water. For this fault of tardiness Apollo, who had had to use other water because of the crow's delay, punished him in this way. As long as the figs are ripening, the crow cannot drink, because on those days he has a sore [?] throat. So when the god wished to illustrate the thirst of the crow, he put the bowl among the constellations, and placed the water-snake underneath to delay the thirsty crow. For the crow seems to peck at the end of its tail to be allowed to go over to the bowl.

Istrus and several others have said that the Crow was Coronis, daughter of Phlegyas. She bore Aesculapius to Apollo, but after Ischys, son of Elatus, had lain with her, the crow, which had noted it, reported it to Apollo. For his unpleasant news Apollo changed him to black instead of his former white color, and transfixed Ischys with his arrows.

About the Bowl Phylarchus writes this tale: In the Cheronnese near Troy where many have said the tomb of Protesilaus is located, there is a city, Elaeusa by name. When a certain Demophon was ruling there, a sudden plague fell on the land with a strange death-rate among the citizens. Demophon, greatly disturbed by this, sent to the oracle of Apollo seeking a remedy, and was told that every year one girl of noble rank should be sacrificed to their household gods. Demophon, passing over his own daughters, would choose by lot one of the daughters of the nobles, and kept doing this until his scheme offended a certain man of highest rank. He said he wouldn't allow his daughter to be entered in the drawing unless the daughters of the king were included. The king, angered by this, killed the noble's daughter without drawing of lots. This deed Mastusius, father of the girl, for a time out of patriotism pretended he did not resent, for the girl might have perished if the lots had been taken. Little by little, time led the king to forget. When the girl's father had shown himself to be on most friendly terms with the king, he said he was going to make a solemn sacrifice and invited the king and his daughters to join the celebration. The king, suspecting nothing, sent his daughters ahead; since he was busy with a state affair, he would come later. When this happened as Mastusius wished, he killed the king's daughters, and mixing their blood with wine in a bowl, bade it be given as a drink to the king on his arrival. The king asked for his daughters, and when he learned what had happened, he ordered Mastusius and the bowl to be thrown into the sea. The where he was thrown, to memorialize him is called Mastusian; the harbour still is called the Bowl. Astronomers of old pictured it in the stars, so that men might remember that no one can profit from an evil deed with impunity, nor can hostilities often be forgotten. Some, with Eratosthenes, say that it is the bowl Icarus used when he showed wine to men; others the jar into which Mars was thrown by Otus and Ephialtes.

Kniha II., číslo 40 Vodní had

Toto je souhvězdí, které znázorňuje sedící vránu a nad ní umístěnou misku. Příběh, jenž se traduje, je tento:

Když Apollón obětoval, byla vrána, jenž byla pod jeho ochranou, vyslána k prameni, aby donesla čistou vodu. Cestou ale uviděla několik stromů s ještě nedozrálými fíky. Sedla si na nejvyšší větev jednoho z nich a čekala, až uzrají. Po několika dnech, když fíky dozrály a vrána jich několik snědla, naplnila misku vodou a ve spěchu se vracela k čekajícímu Apollónovi. Za tuto nedochvilnost ji ovšem Apollón, který si zatím musel opatřit jinou vodu k oběti, potrestal: „Po celou dobu zrání fiků se vrána nemůže napít, protože v ty dny má zcela rozbolavělé hrdlo.“ Když bůh chtěl znázornit žízeň ubohé vrány, položil misku nad souhvězdí a pod ním umístil vodního hada, který žízlivou vránu odrazuje. Proto se zdá, že vrána klove do hadova ocasu, aby mohla projít až k misce.

Istrus a několik dalších tvrdí, že vrána byla Coronis, Flegyova dcera. Porodila Apollónovi syna Aesculapia, ale poté podlehl Elatovu synu Ischysovi. Vrána, která si všimla, že Ischys s Coronis spal, donesla tuto zvěst Apollónovi. Za tuto nepříjemnou novinu změnil Apollón vránu z původní bílé na černou a probodl Ischyse jeho vlastními šípy.

O Misce [Poháru, Číši] píše příběh i [řecký historik] Phylarchus: V Cheronnese nedaleko Tróje, kde, jak mnozí tvrdí, se nachází hrobka Protesala [nápadníka Heleny trójské, bojovníka a pána mnoha ovcí], je město jménem Elaeusa. V dobách, kdy zde vládl král Demophon, zachvátil město náhle mor a zabil mnoho lidí. Zneklidněný Demophon, který hledal jakoukoliv pomoc, vyslal poselstvo pro Apollónovu věštbu a bylo mu řečeno, že „každý rok by měla být obětována jedna dívka šlechtického původu jejich božstvům“. Demophon, pominouce své vlastní dcery, vybíral losem vždy jednu z dcer šlechticů a pokračoval by tak až do doby, než by se dostal k nejvýše postaveným šlechticům. Jeden ze šlechticů, Mathusius, se ovšem ohradil, že nedovolí, aby se jeho dcera účastnila tohoto smrtelného losování, pokud do něj král nezahrne i své vlastní dcery. Demophon rozhněvaný jeho požadavkem popravil Mathusiuovu dceru bez losování. Mathusius předstíral, že její smrt králi nezazlívá, neboť mohla zahynout, i kdyby losování skutečně proběhlo. Jak šel čas, král na událost zapomněl. Aby Mathusius dokázal své přátelské vztahy s Demophontem, uspořádal slavnostní obětování a pozval krále i s jeho dcerami, aby se účastnili oslavy. Král, netuše ničeho zlého, poslal své dcery napřed, neboť byl zaměstnán státnickými povinnostmi a chtěl dorazit později. Stalo se přesně to, co si Mathusius přál. Zabil královy dcery, smíchal jejich krev s vínem v misce, a když král dorazil, nabídl mu ji k pití. Král se ptal po svých dcerách, a když zjistil, co se stalo, nařídil, aby byl Mathusius i s miskou vhozen do moře. Na jeho památku je místo, kde byl vhozen do moře, nazváno „Mastusian“ a přístav je stále zván Miska [Pohár, Číše]. Staří hvězdáři ji zobrazují ve hvězdách, takže si lidé mohou připomenout, že nikdo nemůže mít beztrestně užitek z ďábelského činu, a také, že nepřátelské činy nemohou být zapomenuty. Někteří spolu s Eratostenem tvrdí, že jde o Misku, kterou použil Ikarus, když ukazoval víno lidem; další tvrdí, že jde o džbán, do něhož byl Otem a Efialtem vhozen bůh Mars.

Z anglického překladu Mary Grant volně přeložila Lenka Zlámalová

Příloha č. 2

Rozvržení písarských složek

Opera *Demofonte* od Giuseppe Ferdinanda Brivia

Archiv der Gesellschaft der Musikfreunde, Wien. Sign. IV 27698 (Q 20883)

Vytvořila Jana Spáčilová

Vysvětlivky:

číslo opisovačské složky, které je uvedeno v levém horním rohu každé složky, za ním následuje v závorce počet stran. Vložené složky jsou označeny příslušným číslem a písmenem a). Složky se pravidelně skládají ze dvou dvojlistů, svázaných nití. Při lichém počtu je jeden z dvojlistů ustřižen.

Atto I

1 (4) – 2 (4) – 3 (4) – 4 (4) – 5 (4) – 6 (4) – 7 (4) – 8 (4) – 9 (4) – 10 (4) – 11 (4) – 12 (4) – **12a** (7) – 13 (4) – 14 (4) – 15 (4) – **15a** (14) – 16 (4) – 17 (4) – 18 (4) – 19 (4) – 20 (4) – 21 (4) – 22 (4) – 23 (4) – 24 (4) – 25 (1)

Celkový počet stran: 236

12a (s. 95 – 108): mezi 3. a 4. list složky vložena složka o 4 dvojlistech (4+3, poslední list ustřižen). Recitativ napsaný původně na s. 94 je přelepen a znovu napsán poslední stranu složky (s. 108).

Obsah složky: árie Adrasta *So che l'amor s'opponne* (vložená, v originále není). Text je patrně nově podložen.

Filigrán: orel

15a (s. 133 – 160): mezi 3. a 4. list složky vložena složka o 7 dvojlistech (1+6+6+1), kde je ve dvojlistu světlejší barvy vložena složka s árií cizí proveniencí (Neapol).

Obsah složky: árie Creusy *T'intendo, ingrata* (výměna, v originále stejný text)

Filigrán: vnějšího dvojlist – orel, vnitřní složka – není

Atto II

1 (4) – **1a** (6) – 2 (4) – 3 (4) – 4 (4) – 5 (4) – 6 (4) – **6a** (6) – 7 (4) – 8 (4) – 9 (4) – 10 (4) – 11 (4) – 12 (4) – 13 (3) – 14 (4) – 15 (4) – 16 (4) – 17 (4) – 18 (4) – **18a** (12) – 19 (4) – 20 (4) – 21 (4) – 22 (1)

Celkový počet stran: 216

1a (s. 7 – 18): mezi 3. a 4. list složky vložena složka o 3 dvojlistech.

Obsah složky: árie Creusy *Tu sai chi son* (výměna, v originále stejný text), v podložení textu četné chyby.

Písař: vídeňský?

Filigrán: orel, „pacičky“

6a (s. 61 – 72): mezi 6. a 7. složku vložena složka o 3 dvojlistech.

Obsah složky: árie Adrasta *Se non giova l'innocenza* (výměna, v originále text *Veggio chi a voi somiglia*), 1. verš textu vyškrobán a opraven, stejně jako název postavy. V podložení textu četné chyby.

Filigrán: koruna

18a (s. 161 – 184): mezi 1. a 2. list složky vložena složka o 6 dvojlistech

Obsah složky: terzetto *Perfidi, già che in vita* (výměna, v originále árie Demofoonta se stejným incipitem)

Filigrán: orel

Atto III

1 (4) – **1a** (4) – 2 (4) – 3 (4) – **3a** (8) – 4 (4) – 5 (4) – 6 (4) – 7 (4) – 8 (4) – 9 (4) – **9a** (4) – 10 (4) – 11 (4) – 12 (4) – 13 (4) – **13a** (1) – 14 (4) – 15 (4) – 16 (4) – 17 (4) – **17a** (4)

Celkový počet stran: 170 (po s. 42 následuje volný nečíslovaný list – značen 42a, 42b)

1a (s. 3 – 10): mezi 1. a 2. list složky vložena složka o 2 dvojlistech.

Obsah složky: árie Adrasta *Non odi consiglio?* (výměna, v originále stejný text).

Filigrán: orel

3a (s. 29 – 42b): mezi 2. a 3. list složky vložena složka o 4 dvojlistech.

Obsah složky: árie Cherinta *Nel tuo dono io veggo assai* (výměna, v originále árie se stejným ritornelem, ale jinou zpěvní částí s jiným textem *Alla tromba della Fama*).

Filigrán: orel

9a (s. 89 – 96): mezi 2. a 3. list složky vložena složka o dvou dvojlistech.

Obsah složky: árie Timanteho *Misero pargoletto* (výměna, v originále árie se stejným textem).

Filigrán: orel

13a (s. 131 – 132): mezi 3. a 4. list složky vložen jediný list, přivázán nití ke stávající složce.

Obsah složky: basový part árie (patrně výměna).

Filigrán: „pacičky“

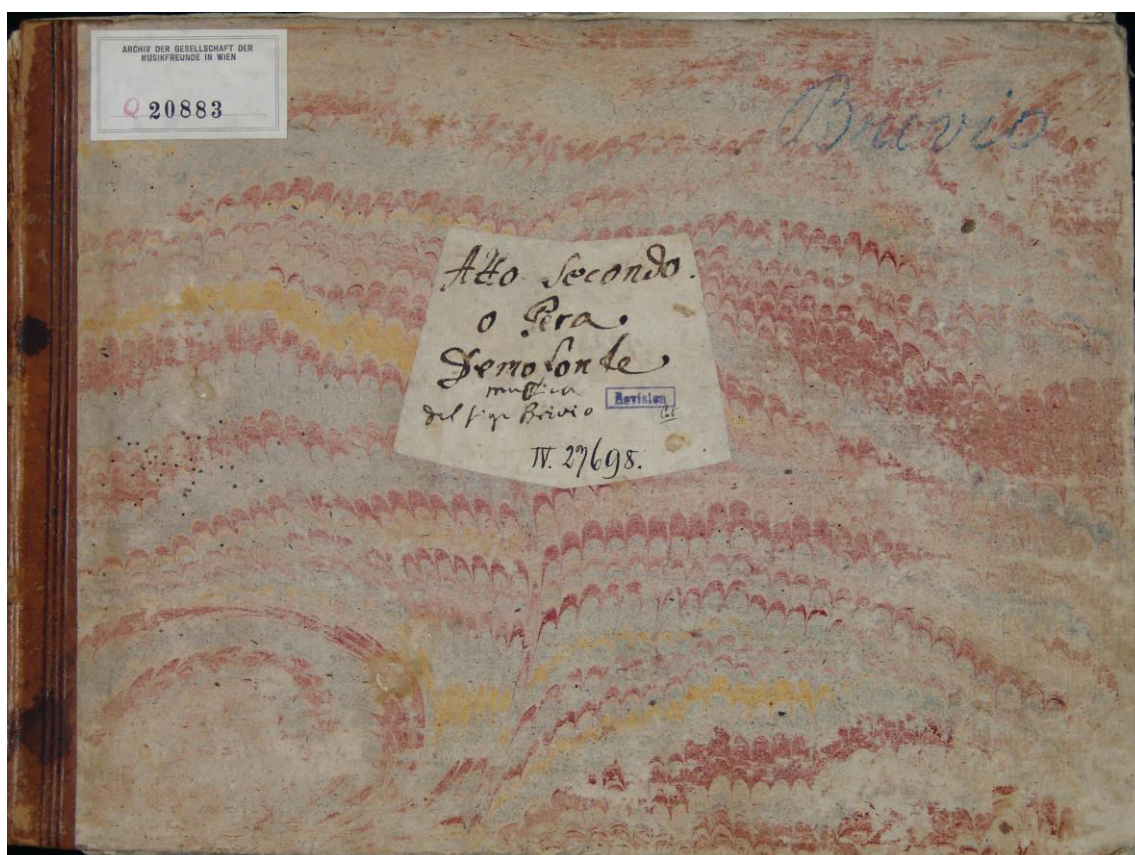
17a (s. 163 – 170): za poslední složku originálu je přivázána složka o 2 dvojlistech

Obsah složky: licenza – recitativ a árie.

Filigrán: orel

Příloha č. 3

Ukázka desek a titulní strany partitury opery *Demofoonte*

The image shows a page of handwritten musical notation. At the top, the word "Brivio" is written in blue ink. Below it, the title "Sinfonia 1738." is written in blue ink. To the right, the number "N. 27698." is written in blue ink. On the left side, there is a circular stamp that reads "CARLSBURG MUSIK-UND THEATRAL-ARCHIV". The musical notation consists of several staves with notes and rests. The first staff is in G major (one sharp) and 4/4 time. The second staff is in G major and 4/4 time. The third staff is in G major and 4/4 time, with the tempo marking "Allegro assai" written in blue ink. The fourth staff is in G major and 4/4 time, with the tempo marking "Vivace" written in blue ink. The fifth staff is in G major and 4/4 time. The sixth staff is in G major and 4/4 time. The seventh staff is in G major and 4/4 time. The eighth staff is in G major and 4/4 time. The ninth staff is in G major and 4/4 time. The tenth staff is in G major and 4/4 time. The eleventh staff is in G major and 4/4 time. The twelfth staff is in G major and 4/4 time. The thirteenth staff is in G major and 4/4 time. The fourteenth staff is in G major and 4/4 time. The fifteenth staff is in G major and 4/4 time. The sixteenth staff is in G major and 4/4 time. The seventeenth staff is in G major and 4/4 time. The eighteenth staff is in G major and 4/4 time. The nineteenth staff is in G major and 4/4 time. The twentieth staff is in G major and 4/4 time. The twenty-first staff is in G major and 4/4 time. The twenty-second staff is in G major and 4/4 time. The twenty-third staff is in G major and 4/4 time. The twenty-fourth staff is in G major and 4/4 time. The twenty-fifth staff is in G major and 4/4 time. The twenty-sixth staff is in G major and 4/4 time. The twenty-seventh staff is in G major and 4/4 time. The twenty-eighth staff is in G major and 4/4 time. The twenty-ninth staff is in G major and 4/4 time. The thirtieth staff is in G major and 4/4 time. The thirty-first staff is in G major and 4/4 time. The thirty-second staff is in G major and 4/4 time. The thirty-third staff is in G major and 4/4 time. The thirty-fourth staff is in G major and 4/4 time. The thirty-fifth staff is in G major and 4/4 time. The thirty-sixth staff is in G major and 4/4 time. The thirty-seventh staff is in G major and 4/4 time. The thirty-eighth staff is in G major and 4/4 time. The thirty-ninth staff is in G major and 4/4 time. The fortieth staff is in G major and 4/4 time. The forty-first staff is in G major and 4/4 time. The forty-second staff is in G major and 4/4 time. The forty-third staff is in G major and 4/4 time. The forty-fourth staff is in G major and 4/4 time. The forty-fifth staff is in G major and 4/4 time. The forty-sixth staff is in G major and 4/4 time. The forty-seventh staff is in G major and 4/4 time. The forty-eighth staff is in G major and 4/4 time. The forty-ninth staff is in G major and 4/4 time. The fiftieth staff is in G major and 4/4 time. The fifty-first staff is in G major and 4/4 time. The fifty-second staff is in G major and 4/4 time. The fifty-third staff is in G major and 4/4 time. The fifty-fourth staff is in G major and 4/4 time. The fifty-fifth staff is in G major and 4/4 time. The fifty-sixth staff is in G major and 4/4 time. The fifty-seventh staff is in G major and 4/4 time. The fifty-eighth staff is in G major and 4/4 time. The fifty-ninth staff is in G major and 4/4 time. The sixtieth staff is in G major and 4/4 time. The sixty-first staff is in G major and 4/4 time. The sixty-second staff is in G major and 4/4 time. The sixty-third staff is in G major and 4/4 time. The sixty-fourth staff is in G major and 4/4 time. The sixty-fifth staff is in G major and 4/4 time. The sixty-sixth staff is in G major and 4/4 time. The sixty-seventh staff is in G major and 4/4 time. The sixty-eighth staff is in G major and 4/4 time. The sixty-ninth staff is in G major and 4/4 time. The seventieth staff is in G major and 4/4 time. The seventy-first staff is in G major and 4/4 time. The seventy-second staff is in G major and 4/4 time. The seventy-third staff is in G major and 4/4 time. The seventy-fourth staff is in G major and 4/4 time. The seventy-fifth staff is in G major and 4/4 time. The seventy-sixth staff is in G major and 4/4 time. The seventy-seventh staff is in G major and 4/4 time. The seventy-eighth staff is in G major and 4/4 time. The seventy-ninth staff is in G major and 4/4 time. The eightieth staff is in G major and 4/4 time. The eighty-first staff is in G major and 4/4 time. The eighty-second staff is in G major and 4/4 time. The eighty-third staff is in G major and 4/4 time. The eighty-fourth staff is in G major and 4/4 time. The eighty-fifth staff is in G major and 4/4 time. The eighty-sixth staff is in G major and 4/4 time. The eighty-seventh staff is in G major and 4/4 time. The eighty-eighth staff is in G major and 4/4 time. The eighty-ninth staff is in G major and 4/4 time. The ninetieth staff is in G major and 4/4 time. The ninety-first staff is in G major and 4/4 time. The ninety-second staff is in G major and 4/4 time. The ninety-third staff is in G major and 4/4 time. The ninety-fourth staff is in G major and 4/4 time. The ninety-fifth staff is in G major and 4/4 time. The ninety-sixth staff is in G major and 4/4 time. The ninety-seventh staff is in G major and 4/4 time. The ninety-eighth staff is in G major and 4/4 time. The ninety-ninth staff is in G major and 4/4 time. The hundredth staff is in G major and 4/4 time.

Příloha č. 4

Ukázka titulního listu questenberského libreta opery *Demofonte*

